

บทที่ 4

ผลการศึกษา

พบสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง และสัตว์มีกระดูกสันหลังบางชนิดที่เป็นสัตว์ท้องถิ่นและเป็นอาหารของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย 3 ไฟลัม คือ ไฟลัม Mollusca, Arthropoda และ Chordata รวมเป็นสัตว์ทั้งสิ้น 148 ชนิด

ครอบครัว Ampullariidae

หอยในครอบครัวนี้ มักมีรูปร่างเป็นรูปไข่หรือค่อนข้างกลม เปลือกมีทั้งเวียนขวาและเวียนซ้าย มักมีขนาดใหญ่หรือใหญ่มากบางชนิดมีขนาดปานกลาง มีหนวดยาว ช่องว่างของแมนเทิลมีเยื่อเกี่ยวพันทำให้แบ่งเป็น 2 ช่อง คือ ช่องด้านขวาจะเป็นส่วนของเหงือก ช่องด้านซ้ายเป็นส่วนของปอด จึงสามารถอยู่บนบกได้นานชอบฝังตัวอยู่ในดิน หรือเกาะตามกิ่งไม้ หรือเศษวัสดุต่าง ๆ ที่ลอยอยู่ในน้ำ อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำจืดเช่น ห้วย หนอง และบึง ในช่วงที่ไม่มีน้ำจะฝังตัวอยู่ในดิน หอยครอบครัวนี้มักเป็น host ชั่วคราวของพยาธิตัวแบนครอบครัว Echinostomatidae ได้แก่ พวกหอยโข่ง

หอยโข่ง

แผ่นภาพที่ 3 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	หอยนา หอยปากบาง หอยบัง หอยหอม หอยโข่ง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, Apple snail, Flask snail
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pila polita</u> (Deshayes, 1830)

ลักษณะสำคัญ

เปลือกกลม หรือรูปไข่ ผิวเปลือกด้านนอกมีสีดำหรือน้ำตาลปนเขียว ช่วงเกลียวยาวกว่าหอยโข่งชนิดอื่น ๆ ริมฝีปากบางด้านในเป็นสีน้ำเงินขาว หรือเป็นมุกสีเหลือง ขนาดเปลือกยาวประมาณ 58 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 38-71 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 7 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 7 ตัว, อ.วารินชำราบ
จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว, อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, และ อ.สีคิ้ว
จ.นครราชสีมา 4 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครราชสีมา, จ.บุรีรัมย์, จ.ระนอง, จ.ชลบุรี, จ.ปราจีนบุรี, จ.หนองคาย,
จ.อุบลราชธานี, จ.อุดรธานี, จ.แม่ฮ่องสอน, จ.น่าน, จ.ตาก, จ.เชียงใหม่, จ.เชียงราย,
จ.จันทบุรี, จ.สุโขทัย, จ.พิษณุโลก, จ.นครพนม, จ.สกลนคร, จ.เลย, จ.ลพบุรี, จ.ขอนแก่น,
จ.มหาสารคาม, จ.ร้อยเอ็ด, จ.ลำปาง และ จ.ลำพูน (Brandt, 1974); จ.สุรินทร์,
จ.ร้อยเอ็ด, จ.อุบลราชธานี, จ.กาฬสินธุ์, จ.สกลนคร, จ.อุดรธานี, จ.ขอนแก่น, จ.เลย,
จ.มหาสารคาม และ จ.นครพนม (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.ปราจีนบุรี และ จ.ตาก
(สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.ปทุมธานี, จ.อ่างทอง, จ.ชัยนาท,
จ.อุทัยธานี, จ.สุโขทัย และ จ.เพชรบูรณ์, (ชุกิลป์ อัครชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

หอยโข่ง

แผ่นภาพที่ 3 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	หอยขัว หอยนา หอยใหญ่
ชื่อภาษาอังกฤษ	Apple snail, Pond snail, Flask snail
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pila ampullacea</u> (Linnaeus, 1758)

ลักษณะสำคัญ

เปลือกมีรูปร่างค่อนข้างกลม ช่วงเกลียวเตี้ยเป็นรูปกรวยหรือค่อนข้างแบน เปลือกหนา
เปลือกมีสีเขียวมะกอก หรือน้ำตาลปนเขียว อาจจะมีสีเขียวล้วน ๆ หรือมีแถบสีเขียวหรือน้ำตาล
พาดตามเกลียวลำตัว ทั้งด้านในและด้านนอก ริมฝีปากบางด้านในมักมีสีขาว บางครั้งอาจพบสี
เหลืองส้ม แต่สีจะอ่อนกว่า Pila pesmei ฟาหอยด้านในเป็นมุกสีขาวขุ่น ขนาดเปลือกยาวประมาณ
38 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 31-51 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 7 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 4 ตัว, อ.กะสัง จ.บุรีรัมย์ 3 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 4 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 3 ตัว, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 2 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว และ อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.พิษณุโลก, จ.ลำพูน, จ.สงขลา และ จ.กาญจนบุรี (Brandt, 1974); จ.อุบลราชธานี จ.อุดรธานี จ.บึงขจร และ จ.นครพนม (นฤมล แสงประดับ, 2525) ; จ.ปราจีนบุรี จ.ฉะเชิงเทรา จ.ตาก จ.ตราด จ.ราชบุรี จ.กาญจนบุรี จ.เพชรบุรี และ จ.ประจวบคีรีขันธ์ (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); พบทุกจังหวัดในภาคกลาง (ชูศิลป์ อัทธู, 2525); จ.ภูเก็ต จ.ตรัง, จ.พังงา จ.กระบี่, จ.ชุมพร และ จ.สุราษฎร์ธานี (ศุภผล เทพเฉลิม, 2527)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 7 จังหวัด คือ ชัยภูมิ, นครราชสีมา, บุรีรัมย์, สุรินทร์, ศรีสะเกษ, อุบลราชธานี และ บึงขจร

หอยโข่ง

แผ่นภาพที่ 3 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	หอยโข่ง หอยนา หอยใหญ่ หอยปากกว้าง หอยข้าว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Apple snail, Pond snail, Flask snail
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pila pesmei</u> (Morlet, 1889)

ลักษณะสำคัญ

เปลือกมีรูปร่างค่อนข้างกลม เปลือกด้านนอกมีสีเขียวปนเหลือง น้ำตาล หรือสีเขียวมะกอก ลักษณะเปลือกหนา ริมฝีปากหนามาก ด้านในเป็นสีเหลืองหรือสีส้ม ผาหอยหนา ด้านในมีสีขาวขุ่น ขนาดเปลือกยาวประมาณ 44 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 37-55 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.กะสัง จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร

2 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 5 ตัว, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 3 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.โขกชัย จ.นครราชสีมา 3 ตัว, อ.กัมพลารมย์ จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว และ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.ยะลา, ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Brandt, 1974); จ.ศรีสะเกษ จ.ร้อยเอ็ด, จ.อุบลราชธานี, จ.กาฬสินธุ์, จ.สกลนคร, จ.อุดรธานี, จ.เลย, จ.ขอนแก่น, จ.หนองคาย, จ.มหาสารคาม และ จ.นครพนม (นฤมล แสงประดับ, 2525); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.ปทุมธานี, จ.อยุธยา, จ.อ่างทอง, จ.สิงห์บุรี, จ.นครนายก และ จ.สุโขทัย (ชูศิลป์ อัทชู, 2526); จ.ปัตตานี, จ.ชุมพร, จ.ยะลา, จ.พังงา และ จ.ตรัง (ศุภผล เทพเฉลิม, 2527)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 6 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และ ชัยภูมิ

หอยโข่ง

แผ่นภาพที่ 3 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	หอยโข่ง หอยนา หอยโข่งเล็ก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Apple snail, Pond snail, Flask snail
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pila gracilis</u> (Lea, 1856)

ลักษณะสำคัญ

เป็นหอยที่มีขนาดเล็กกว่าชนิดอื่น ๆ เปลือกบาง รูปไข่ ยอดเกลียวสั้นๆ เกลียวบริเวณลำตัวจะนูน เปลือกด้านนอกมีสีเขียวปนเหลือง มีแถบสีน้ำตาลพาดไปตามเกลียวเห็นชัดเจน ปากกว้าง ผ่าหอยเป็นมุกสีขาวสด ขนาดเปลือกยาวประมาณ 40 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 31-51 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา 2 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 5 ตัว และ
อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ลำพูน, ภาคกลาง, ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Brandt, 1974);
จ.ระนอง (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); จ.สงขลา, จ.ยะลา, จ.ปัตตานี, จ.กระบี่, จ.พังงา
และ จ.ตรัง (สุภผล เทพเฉลิม, 2527)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัดคือ นครราชสีมา อุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ

ครอบครัว Viviparidae

หอยในครอบครัวนี้มีลักษณะเป็นรูปไข่ กรวย กลม หรือปิรามิด ส่วนใหญ่มีขนาดปานกลาง เปลือกมีทั้งเวียนขวาและเวียนซ้าย ผิวของเปลือกอาจเรียบเป็นมันหรือมีลวดลายเส้น อาจมีสันหรือปุ่มปม แผ่น operculum มีลวดลายวนเป็นวงกลม ด้านนอกหยาบเป็นหินปูนหรือสารพวกเซาสิตรัว ใช้ปิดปากเปลือกเพื่อป้องกันอันตรายให้กับอวัยวะภายใน ด้านในเป็นมัน หนวดสั้นและแหลม ฟันบด และเท้าเจริญดี ออกลูกเป็นไข่ ไข่เจริญเป็นตัวอ่อนอยู่ใน uterine brood pouch มีทั้งสองเพศในตัวเดียวกัน จึงสามารถสืบพันธุ์ในตัวเองได้ อาศัยอยู่ในน้ำจืดบริเวณที่มีพื้นเป็นดินหรือโคลน ตามแม่น้ำลำคลอง บ่อ ทุ่งนา หอยบางชนิดในครอบครัวนี้เป็น host ชั่วคราวของพยาธิใบไม้ใน ระยะ cercaria และ metacercaria ซึ่งพยาธิเหล่านี้เป็นพยาธิตัวแบนอยู่ในครอบครัว Echinostomatidae เมื่อคนกินหอยที่มีระยะติดต่อของพยาธิเข้าไป ก็จะทำให้เกิดโรคได้ ได้แก่ พวกรอยขม

หอยขม

แผ่นภาพที่ 3 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	หอยขม หอยจวบ หอยจู้บ หอยจู้บแจง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail, Vivipara
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Filopaludina martensi</u> (Frauenfeld, 1865)

ลักษณะสำคัญ

เป็นหอยที่มีขนาดใหญ่ รูปร่างเป็นรูปกรวย เปลือกแข็งหนา ยอดเกสิยว (apex) กลมมนค่อนข้างป้าน มีสันหรือเส้นสีน้ำตาลเข้ม วนไปตามเกสิยว ปากกว้างค่อนข้างหนา รอบปาก มีเส้นสีดำล้อมรอบ สะคือเปิด เปลือกด้านนอกในระยะตัวอ่อนมีสีน้ำตาลปนเขียว เมื่อโตเต็มวัย เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาล เปลือกด้านในเป็นสีขาว ขนาดเปลือกยาวประมาณ 32 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 26-41 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.บุษันท์ จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 12 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 8 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 1 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 12 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทั่วไปในภาคกลาง ภาคใต้ และ จ.เชียงใหม่ (Brandt, 1974); จ.ชัยภูมิ จ.นครราชสีมา, จ.สุรินทร์, จ.อุบลราชธานี, จ.ร้อยเอ็ด, จ.กาฬสินธุ์, จ.สกลนคร, จ.ขอนแก่น, จ.มหาสารคาม, จ.ยโสธร และ จ.นครพนม (นฤมล แสงประดับ, 2525) พบทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงและภาคตะวันตก (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); พบทั่วไปในภาคกลาง (ชูศิลป์ อัทธู, 2526); จ.ปัตตานี, จ.ชุมพร, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.ภูเก็ต, จ.ตรัง และ จ.พังงา (ศุภผล เทพเฉลิม, 2527)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ ยโสธร

หอยขม

แผ่นภาพที่ 3 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	หอยจวบ หอยจ๊ีบ หอยจ๊ีบแจง หอยขม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail, Vivipara
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Filopaludina javanica</u> (Von dem Busch, 1844)

ลักษณะสำคัญ

เปลือกกรวยยาว ค่อนข้างหนาและแข็งแรง เปลือกนอกสีน้ำตาลหรือดำ สันตามขอบเกลียวเห็นไม่ชัดหรือไม่มีเลย เปลือกด้านในสีขาว ช่วงเกลียวยาว ยอดหอยค่อนข้างสูง ตอนล่างของเปลือกหอยโป่งออก สะดือปิด ปากกว้างค่อนข้างกลม ฝาปิดหนาสีน้ำตาล ขนาดเปลือกยาวประมาณ 27 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ชุมพร, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.พัทลุง, จ.นราธิวาส, จ.สงขลา, จ.ตรัง, จ.ภูเก็ต และ จ.ยะลา (ศุภผล เทพเฉลิม, 2527)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ สุรินทร์

หอยจูบลาย

แผ่นภาพที่ 3 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	หอยจูบลาย หอยขมลาย หอยหวาย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail, Vivipara
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Filopaludina polygramma</u> (Martens, 1860)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างเป็นรูปกรวยมีลวดลายเป็นวงเห็นได้ชัดเจนมาก เปลือกนอกมีสีเขียว มีแถบสีน้ำตาลหรือสีดำไปตามเกลียวทั้งด้านบนและด้านล่างของเกลียว สะดือปิด ฝาบาง ขอบปากบาง ขนาดเปลือกยาวประมาณ 23 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 21-28 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.ขุนันธ์ จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว, บ้านนาเก่า อ.เมือง จ.สุรินทร์ 6 ตัว, อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 4 ตัว และห้วยสลัดไค อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครราชสีมา, จ.อุบลราชธานี, จ.ร้อยเอ็ด, จ.กาฬสินธุ์, จ.สกลนคร, จ.เลย, จ.มหาสารคาม และ จ.นครพนม (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ อำนาจเจริญ

หอยจูบลาย

แผ่นภาพที่ 4 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	หอยจูบลาย หอยขมลาย หอยหวาย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail, Vivipara
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Filopaludina speciosa</u> (Deshayes, 1876)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างเป็นรูปกรวยมีลวดลายเป็นวงเห็นได้ชัดเจน ลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกับ *Filopaludina polygramma* ต่างกันที่หอยชนิดนี้ ไม่พบแถบเส้นสีน้ำตาลดำบริเวณครึ่งล่างของเกลียวลำตัว เปลือกนอกสีเขียว ฝาหอยบาง เปลือกด้านในสีขาว ลักษณะเกลียวตรง บริเวณยอดจะมน บริเวณรอบขอบปากเป็นสีน้ำตาลดำ เกลียวลำตัวมักจะมีสัน ขนาดเปลือกยาวประมาณ 24 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 23-29 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 7 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.ขุนันธ์ จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 13 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 1 ตัว และ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ขอนแก่น, จ.กาฬสินธุ์, จ.มหาสารคาม, จ.ร้อยเอ็ด, จ.นครพนม, จ.บุรีรัมย์, จ.อุบลราชธานี, จ.สุรินทร์, จ.ศรีสะเกษ, จ.จันทบุรี, จ.ปราจีนบุรี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.พัทลุง, จ.สงขลา, จ.ยะลา, จ.ปัตตานี และ จ.นราธิวาส (Brandt, 1974); จ.สุรินทร์ จ.ศรีสะเกษ, จ.อุบลราชธานี, จ.กาฬสินธุ์, จ.ยโสธร และ จ.นครพนม (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.กาญจนบุรี และ จ.ปราจีนบุรี (สมศักดิ์ ปัญญา, 2525); จ.สมุทรสาคร (ชูศิลป์ อัทธู, 2526); จ.พัทลุง, จ.ปัตตานี, จ.ยะลา และ จ.นราธิวาส (ศุภผล เทพเฉลิม, 2527)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ

หอยขม

แผ่นภาพที่ 4 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	หอยจืด หอยจืดแฉง หอยจูด หอยขม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail, Vivipara
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Filopaludina</i> sp.I

ลักษณะสำคัญ

เป็นหอยที่มีขนาดปานกลาง ผิวเรียบไม่มีสัน สะคือปิด ริมฝีปากบาง ลักษณะปากค่อนข้าง

ข้างกลม ส่วนปลายยอดจะแหลมมากและมีสีดำ เปลือกด้านนอกมีสีเขียว ขนาดเปลือกยาวประมาณ 26 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 21-29 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.บุขันธุ์ จ.ศรีสะเกษ 6 ตัว, บ้านนาเก่า อ.เมือง จ.สุรินทร์ 4 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 25 ตัว, อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 7 ตัว, อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา 1 ตัว, อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 16 ตัว และ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 12 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

-

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ นครราชสีมา

หอยขม

แผ่นภาพที่ 4 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	หอยจุก หอยจุก หอยจุกแฉง หอยขม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail, Vivipara
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Filopaludina</u> sp.II

ลักษณะสำคัญ

เป็นหอยที่มีขนาดใหญ่มาก บริเวณกลางเปลือกจะโป่งออก ผิวไม่เรียบ และมีสันตามแนวเกลียว สะคือเปิด ริมฝีปากมีสีดำและหนามาก ลักษณะปากค่อนข้างกลมและย้วยขึ้นบน ส่วนปลายยอดแหลม เปลือกด้านนอกมีสีดำหรือสีน้ำตาลเข้ม ขนาดเปลือกยาวประมาณ 34 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 24-47 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ห้วยสลัดไค อ.เมือง จ.สุรินทร์ 4 ตัว, บ้านนาเก่า อ.เมือง จ.สุรินทร์ 5 ตัว, บ้านกกบก อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว, บ้านพนัชนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา 8 ตัว, บ้านหนองแต้ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 5 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 12

ตัว, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 1 ตัว และ อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 6 จังหวัดคือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี และ ยโสธร

หอยขม

แผ่นภาพที่ 4 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	หอยจุม หอยจุ่มแจง หอยจุ่ม หอยขม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail, Vivipara
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Filopaludina</u> sp.III

ลักษณะสำคัญ

เป็นหอยที่มีขนาดใหญ่ ลักษณะทั่ว ๆ ไปคล้าย Filopaludina cambodjensis ต่างกันคือมีผิวเรียบ มีสันตามแนวเกลียวและสะดือเปิดน้อยกว่า ปากกว้าง ขอบปากไม่แข็งมาก และมีสีน้ำตาลหรือสีดำบริเวณขอบปาก ส่วนปลายยอดจะแหลมและมีสีดำ เปลือกนอกมีสีน้ำตาลปนเขียว ขนาดเปลือกยาวประมาณ 31 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 27-44 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 14 ตัว, ทั่วสลัดได อ.เมือง จ.สุรินทร์ 13 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 32 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 5 ตัว, บ้านกกบก อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 4 ตัว, อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 2 ตัว, อ.กะสัง จ.บุรีรัมย์ 8 ตัว, อ.ชัยภูมิ จ.นครราชสีมา 7 ตัว และ อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 9 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 7 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ

หอยขม

แผ่นภาพที่ 4 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	หอยจวบ หอยจ๊ีบ หอยจ๊ีบแจง หอยขม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail, Vivipara
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Filopaludina</u> sp.IV

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างค่อนข้างกลม ผิวเรียบไม่มีลึน สะคือปิด ส่วนปลายยอดมักมีรอยผูกרון เปลือกด้านนอกมีสีดำแข็งและหนามาก สะคือเปิด ขอบปากมีสีดำหนาหีบ ลักษณะขอบปากค่อนข้างกลม ส่วนปลายยอดเกลียวสั้นๆ ขนาดเปลือกยาวประมาณ 33 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 27-41 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว, อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ 11 ตัว, ห้วยสลัดโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ 25 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 65 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 13 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 18 ตัว, บ้านกกบก อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 14 ตัว, อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 15 ตัว, อ.เมือง จ.บึงสธร 9 ตัว, อ.กะสัง จ.บุรีรัมย์ 6 ตัว, อ.ชัยภูมิ จ.นครราชสีมา 4 ตัว, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 21 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 5 ตัว และ อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 7 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 8 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี บึงสธร และ อำนาจเจริญ

หอยทราย

แผ่นภาพที่ 4 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	หอยทราย
ชื่อภาษาอังกฤษ	River snail

ชื่อวิทยาศาสตร์ Mekongia swainsoni (Lea, 1856)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างค่อนข้างกลม เปลือกหนา มีสีเขี้ยวอมเหลือง เปลือกด้านในมีสีขาว สะดือปิด ปลายยอดเกลียวไม่แหลม ลักษณะเกลียวจะป้อม ฝาบาง เกลียวเวียนขวา ขนาดเปลือกยาวประมาณ 23 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.บึงฉลวย 6 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เพชรบุรี, จ.ชลบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.ตาก, จ.นครสวรรค์, จ.น่าน, จ.อุตรดิตถ์ และ จ.สระบุรี (Brandt, 1974) จ.นครพนม (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.สุพรรณบุรี, จ.สุโขทัย, จ.นครสวรรค์ และ จ.ลพบุรี (ชุกิลป์ อัครชู, 2526); จ.ราชบุรี (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ บึงฉลวย

หอยจี่

แผ่นภาพที่ 4 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	หอยจี่ หอยเวียน หอยขม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pond snail, River snail
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Trochotaia trochoides</u> (Martens, 1860)

ลักษณะสำคัญ

เปลือกเป็นรูปกรวย หรือแบบปิรามิด บริเวณกึ่งกลางของเกลียวมีสันเป็นมุมแหลม ยอดเกลียวแหลม ช่องเกลียวแบนราบ มีเส้นตะแบงตัดไปตามเกลียว ช่วงปากบางกว้างและเฉียง ปลายยอดเกลียวสีม่วงหรือสีดำ ลำตัวมีสีเขี้ยว น้ำตาล หรือเหลืองมะกอก เปลือกด้านในสีน้ำตาลปนขาว สะดือเปิด ขนาดเปลือกยาวประมาณ 24 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 22-26 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว และ อ.เกษตร จ.บุรีรัมย์ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เพชรบุรี, จ.ตาก, จ.เชียงใหม่, ภาคใต้, ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Brandt, 1974); จ.ชัยภูมิ, จ.ร้อยเอ็ด, จ.กาฬสินธุ์, จ.สกลนคร, จ.อุดรธานี, จ.เลย และ จ.มหาสารคาม (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.ตาก, จ.เพชรบุรี และ จ.ประจวบคีรีขันธ์ (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); จ.นครปฐม, จ.อ่างทอง, จ.สุพรรณบุรี, จ.ชัยนาท, จ.นครนายก, จ.สระบุรี, จ.ลพบุรี, จ.พิจิตร และ จ.เพชรบูรณ์ (ชูศิลป์ อัคร, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ชัยภูมิ และบุรีรัมย์

ครอบครัว Ariophantidae

หอยในครอบครัวนี้ มักมีรูปร่างกลมและแบนจากบนลงล่าง อวัยวะที่ใช้ในการสืบพันธุ์ (dart) เป็นรูปทรงกระบอก ซึ่งประกอบด้วยโปรตีนหรือเป็นสารหินปูน และล้อมรอบด้วยต่อมเมือก พบกระจายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินโดนีเซีย ใต้แก่ พวกหอยเตื่อ

หอยเตื่อ

แผ่นภาพที่ 3 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	หอยเตื่อ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Land snail
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Hemiplecta</u> <u>distincta</u> (Pfeiffer, 1850)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างกลมและแบนจากบนลงล่าง ยอดเกลียวเตี้ย มีสันเด่นชัดอยู่บริเวณกึ่งกลางของเปลือกหอย สะดือเปิด รูสะดืออยู่ลึก ลำตัวมีสีเหลืองหรือสีน้ำตาลอ่อน ขอบปากหนา ด้านในมีสีขาว มีดาร์ท (dart) ซึ่งลักษณะเป็นกล้ามเนื้อและมีต่อมเมือกเป็นส่วนประกอบด้วย หากินเวลากลางคืน อาศัยตามป่าที่มีความชื้น นิยมนำมารับประทานเป็นอาหารในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขนาดตัวอย่างยาวประมาณ 58 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ. เมือง จ. อำนาจเจริญ 4 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

อ. เมือง จ. อำนาจเจริญ

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อำนาจเจริญ

ครอบครัว Corbiculidae

หอยในครอบครัวนี้มีรูปร่างเป็นรูปสามเหลี่ยม รูปหัวใจ หรือรูปไข่ กาบหนาและแข็งมาก ด้านในของกาบมีบานพับซึ่งมีฟัน 3 ซี่ กาบยึดกันด้วยเอ็นซึ่งอยู่ด้านนอก มีลักษณะโป่งออก มองเห็นชัดเจน เปลือกด้านนอกมีสีเหลือง น้ำตาล หรือน้ำตาลปนเขียว เป็นหอยที่มีขนาดเล็ก ได้แก่ กลุ่มหอยขวานหรือหอยเล็บม้า

หอยขวาน

แผ่นภาพที่ 4 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	หอยขวาน หอยทราย หอยเล็บม้า
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Corbicula moreletiana</u> Prime, 1867

ลักษณะสำคัญ

เปลือกหนา อ้วน คล้ายรูปสามเหลี่ยม มีลายเส้นห่างเห็นชัดเจน ขั้วเปลือก (umbo) แบนอยู่กึ่งกลางของเปลือกหอย เปลือกทางด้านล่างและด้านบนโค้งเห็นเด่นชัดกว่าชนิดอื่น ด้านหลังและด้านหน้ายาวเกือบเท่ากัน เปลือกชั้นนอกของตัวอ่อนเป็นสีเขียวปนเหลือง หรือน้ำตาล เมื่อมีอายุมากขึ้นจะเปลี่ยนเป็นสีดำ กาบหนา ด้านในของกาบเป็นมุกสีน้ำเงินเข้ม ขนาดเปลือกยาวประมาณ 22 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 19-26 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 13 ตัว, อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี 24 ตัว, อ.บุญทริก จ.อุบลราชธานี 12 ตัว และ อ.เมือง จ.ยโสธร 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครพนม (Brandt, 1974); จ.ศรีสะเกษ และ จ.อุบลราชธานี (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.นครนายก (ชูศิลป์ อัทธู, 2526); แม่น้ำโขง จ.นครพนม (วราภรณ์ กิจวิริยะ, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ ยโสธร

หอยขวาน

แผ่นภาพที่ 5 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	หอยขวาน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Corbicula blandiana</u> Prime, 1864

ลักษณะสำคัญ

เปลือกเป็นรูปสามเหลี่ยม ค่อนข้างอ้วน หนา ความยาวด้านหน้าและด้านหลังยาวเกือบเท่ากัน ด้านหน้าโค้งมน มีความชันเว้าเข้าเล็กน้อย ด้านหลังมนน้อยกว่า และมีความชันเป็นเส้นตรง สุดขอบโค้งของเปลือกหอยด้านหน้าและด้านหลังมีลวดลายเป็นเส้นห่าง ๆ ชัดเจน เปลือกด้านนอกสีน้ำตาลปนเขียว และมีปื้นสีน้ำตาลดำเป็นบางแห่ง เปลือกด้านในเป็นมุก ใกล้เคียงขอบทางด้านล่างมีสีน้ำเงินปนเทา ใกล้เคียงรอยปากเกือบเป็นสีขาว ขนาดเปลือกยาวประมาณ 21 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี 12 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.น่าน และ จ.พิษณุโลก (Brandt, 1974); จ.อุบลราชธานี (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.นครนายก (ชูศิลป์ อัทชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

หอยขวาน
แผ่นภาพที่ 5 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	หอยขวาน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Corbicula siamensis</u> Prashad, 1929

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างเป็นสามเหลี่ยมฐานโค้งมน เปลือกค่อนข้างบาง กว้าง มีความหนาพอประมาณ เปลือกเห็นลวดลายเส้นชัดเจน ขั้วเปลือกอยู่ต่ำ ตัวเต็มวัยมีเปลือกชั้นนอกสุดเป็นสีเขียวอมเหลือง เปลือกด้านในเรียบเป็นมันไม่มีสี ขนาดเปลือกยาวประมาณ 23 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 22-23 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 16 ตัว และ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 14 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เชียงใหม่ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (Habe, 1964); พบทั่วไปในประเทศไทย (Temcharoen, 1966); กว๊านพะเยา จ.พะเยา และแม่น้ำแคว จ.กาญจนบุรี (Mizuno & Mori, 1970)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ชัยภูมิ และสุรินทร์

หอยเล็บม้า

แผ่นภาพที่ 5 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	หอยเล็บม้า หอยก๊ีบ หอยทรายน้อย หอยขวาน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Corbicula lydigiana</u> Prime, 1861

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างคล้ายรูปสามเหลี่ยม ด้านหน้ายาวกว่าด้านหลังเล็กน้อย ขอบทางด้านหน้ากลม ส่วนขอบทางด้านข้างจะตรง ขั้วเปลือกมนขอบล่างโค้ง เอ็นยึดกาบสันพองนูนเห็นชัดเจน ตัวอ่อนมีเปลือกนอกเป็นสีเขียว ตัวเต็มวัยมีเปลือกชั้นนอกสุดเป็นสีน้ำตาลปนเขียว เปลือกด้านในเป็นมุกสีน้ำเงินปนม่วง ขนาดเปลือกยาวประมาณ 19 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ยโสธร 6 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร และ จ.จันทบุรี (Suvatti, 1967); แม่น้ำเจ้าพระยา, แม่น้ำโขง, แม่น้ำบางปะกง และ จ.เพชรบุรี (Brandt, 1974); จ.ยโสธร (นฤมล แสงประดับ, 2525); กรุงเทพมหานคร, จ.สมุทรสงคราม, จ.อยุธยา, จ.นครนายก, จ.สระบุรี, จ.สิงห์บุรี และ จ.อ่างทอง (ชูศิลป์ อัครชู, 2526); แม่น้ำเจ้าพระยา, แม่น้ำโขง, แม่น้ำเพชรบุรี, แม่น้ำบางปะกง จ.อยุธยา, จ.ลพบุรี, จ.ราชบุรี, จ.ชลบุรี, จ.อุบลราชธานี และ จ.ขอนแก่น (วราภรณ์ กิจวิริยะ, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ยโสธร

หอยเล็บม้า

แผ่นภาพที่ 5 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	หอยเล็บม้า หอยกีบม้า หอยทรายน้อย หอยกีบ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Corbicula</u> <u>messengeri</u> Bavay & Dautzenberg, 1901

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างค่อนข้างแบน ด้านหน้าสั้นและค่อนข้างกลม ด้านหลังมีลักษณะตรง ขั้วเปลือกโป่งออกเล็กน้อย เปลือกเห็นลวดลายเส้นชัดเจน เปลือกของตัวอ่อนมีสีเขียวอมเหลือง เมื่อโตเต็มวัยเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลดำ ค่อนข้างมัน เอ็นยึดก้ามมีขนาดเล็ก และนูนออกเล็กน้อย ขนาดเปลือกยาวประมาณ 23 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 21-24 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 22 ตัว และ อ.ขุนันท์ จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Brandt, 1974); จ.ศรีสะเกษ (นฤมล แสงประดับ, 2525); พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วารากรณ์ กิจวิริยะ, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ

ครอบครัว Amblemidae

หอยในครอบครัวนี้มีขนาดปานกลางถึงขนาดใหญ่ กาบทั้งสองข้างมีขนาดเท่ากัน กาบด้านในอาจเป็นนูน มีเอ็นยึดก้ามอยู่ด้านนอกของกาบเห็นได้ชัดเจน บานพับมีรูปร่างแตกต่างกัน อาจมีหรือไม่มีพื้นรูปร่างของกาบ มีทั้งยาวรี เป็นรูปไข่ และรูปร่างค่อนข้างกลม ระยะตัวอ่อน (glochidia) มักจะเป็นปาราสิต ฝังตัวอยู่ในน้ำตื้น ๆ ในดินปนทราย หรือโคลน ในแหล่งน้ำจืด ที่มีน้ำนิ่งหรือน้ำไหล เช่น ตามแม่น้ำ ลำคลอง บ่อ และบึง ได้แก่ พวกหอยกาบ

หอยนกเขา

แผ่นภาพที่ 5 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	หอยนกเขา หอยกาบลาย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam, River clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Scabies crispata</u> (Gould, 1843)

ลักษณะสำคัญ

เปลือกบางยาวคล้ายรูปไข่ ด้านหน้าสั้นกลมมน ด้านท้ายเรียวแหลม เปลือกมีสีเหลืองหรือน้ำตาล มีลวดลายเป็นเส้นสีเขียววนขึ้นมาคล้ายรูปตัว V ลวดลายนี้จะปรากฏเด่นชัดที่บริเวณหัวเปลือกเมื่ออายุมากขึ้นลวดลายทางด้านท้องบางส่วนอาจหายไป เปลือกด้านในเป็นมุกสีขาว ขนาดเปลือกยาวประมาณ 17 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 16-18 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 4 ตัว และ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.น่าน, จ.สระบุรี และแม่น้ำโขง (Brandt, 1974); จ.บุรีรัมย์, จ.อุบลราชธานี, จ.กาฬสินธุ์, จ.เลย, จ.ขอนแก่น และ จ.บึงกาฬ (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.กาญจนบุรี (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); จ.สิงห์บุรี, จ.อุทัยธานี, จ.ชัยนาท และ จ.นครสวรรค์ (ชูศิลป์ อัครชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ สุรินทร์ และ อุบลราชธานี

หอยสนบก

แผ่นภาพที่ 5 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	หอยสนบก หอยปากนก หอยกาบ หอยจิบจี
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water mussel, River clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Ensidents ingallsianus</u> (Lea, 1852)

ลักษณะสำคัญ

เปลือกยาวรี คล้ายรูปไต ด้านหน้าสันมีลักษณะกลมมน แล้วค่อยเรียวแหลมไปทางด้านท้าย คล้ายจงอยปากของนก เปลือกเรียบแต่ไม่มีลักษณะมันเงา มีสีเขียวปนเทาหรือสีเทา เปลือกด้านในเป็นนูนขาว ขนาดเปลือกยาวประมาณ 45 มิลลิเมตร (ขนาดเปลือกอยู่ระหว่าง 44-47 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ยโสธร 2 ตัว, อ.บุณฑริก จ.อุบลราชธานี 4 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว และ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.หนองคาย, จ.อุดรธานี, จ.นครพนม, จ.นครสวรรค์, จ.บุรีรัมย์, จ.นครราชสีมา, จ.ธนบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.พัทลุง, จ.พิษณุโลก, จ.ตราด, จ.ชัยภูมิ, จ.นครศรีธรรมราช, จ.อ่างทอง, จ.สุรินทร์, จ.ศรีสะเกษ, จ.อุบลราชธานี, จ.สระบุรี, จ.อยุธยา, จ.สุพรรณบุรี, จ.ราชบุรี, จ.นครนายก และกรุงเทพมหานคร (Brandt, 1974); จ.สุรินทร์, จ.อุบลราชธานี, จ.ยโสธร และ จ.กาฬสินธุ์ (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.อยุธยา, จ.นครนายก, จ.นครสวรรค์, จ.ชัยนาท, จ.อุทัยธานี และ จ.พิจิตร (ชูศิลป์ อัทชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ อุบลราชธานี และยโสธร

หอยกาบ

แผ่นภาพที่ 5 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	หอยกาบ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam, River clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pilsbryoconcha compressa</u> (Martens, 1860)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างแบนและยาว ด้านหน้ากลม ด้านท้ายตอมนบนยกตัวขึ้นเป็นนูน ด้านในของกาบเป็นนูนสีน้ำตาลปนเขียว บริเวณหัวเปลือกไม่เป็นโหนก เปลือกด้านนอกเป็นสีน้ำตาลปนเขียว สีน้ำ

ตาลปนดำ หรือสีเขียวมะกอก ขนาดเปลือกยาวประมาณ 74 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.กัณฑ์รามย์ จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครราชสีมา และแม่น้ำโขง (Suvatti, 1950); จ.พะเยา, จ.เชียงราย, จ.นครสวรรค์ และ จ.กาญจนบุรี (Mizuno & Mori, 1970); จ.อุดรธานี, จ.สุรินทร์, จ.นครราชสีมา, จ.บุรีรัมย์, จ.ร้อยเอ็ด, จ.สระบุรี, จ.อุบลราชธานี, จ.ปราจีนบุรี, จ.อยุธยา และกรุงเทพมหานคร (กรมประมง, 1971); ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคตะวันออก, จ.ราชบุรี จ.บุรีรัมย์, จ.เพชรบุรี, จ.นครนายก และ จ.นครศรีธรรมราช (Brandt, 1974); จ.สุรินทร์, จ.เลย และ จ.ร้อยเอ็ด (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.ราชบุรี (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); กรุงเทพมหานคร, จ.นครนายก, จ.สระบุรี, จ.ชัยนาท, จ.อุทัยธานี, จ.พิจิตร และ จ.สุโขทัย (ชูศิลป์ อัทชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ

หอยกาบ

แผ่นภาพที่ 5 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	หอยกาบ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam, River clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pilsbryoconcha lemeslei</u> (Morelet, 1875)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างยาวมาก แบนทางด้านข้างมาก ด้านหน้ากลมมน ด้านหลังแหลม ลักษณะคล้ายกับ Pilsbryoconcha compressa แต่มีความยาวมากกว่า ลำตัวแคบยาวเห็นได้ชัด เปลือกบาง เปลือกด้านนอกสีเขียวอมน้ำตาล หรือน้ำตาลเข้มเกือบดำ บริเวณซุ้มเปลือกมักถูกกัดเซาะหลุดไป ผาค่อนข้างเรียบ เห็นลายเส้นชัดเจน เปลือกบางไม่มีฟัน เปลือกภายในเป็นมุกแวววาว ขนาดเปลือกยาวประมาณ 73 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

บ้านท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร (Brandt, 1974)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ สุรินทร์

หอยกาบ

แผ่นภาพที่ 6 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	หอยกาบ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Fresh-water clam, River clam
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pseudodon mouhoti</u> (Lea, 1863)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างยาว แบนด้านข้าง หน้าหน้ากลมมน ด้านหลังค่อนข้างแบน ลำตัวป้อมกว้าง เปลือกหนา เปลือกด้านนอกเป็นสีน้ำตาลปนดำ หรือสีดำ เปลือกด้านในเป็นสีขาว และมีมุกแวววาว บริเวณหัวเปลือกมักถูกกัดเซาะหลุดไป ฝาไม่เรียบ ลายเส้นไม่เด่นชัด ขอบทางด้านล่างไม่เรียบ ขนาดเปลือกยาวประมาณ 82 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 10 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทุกภาคในประเทศไทย (Brandt, 1974)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ นครราชสีมา

ครอบครัว Palaemonidae

กุ้งครอบครัวนี้ ขอบด้านหน้าและด้านท้ายของพลูรอนแผ่นที่ 2 จะแผ่ไปปกคลุมแผ่นพลูรอนของปล้องที่ 1 และที่ 3 ขาเดินคู่ที่ 1 และคู่ที่ 2 เป็นก้ามหนีบ ขาเดินคู่ที่ 2 มีขนาดใหญ่และยาวกว่าขาเดินคู่อื่น ๆ อาศัยอยู่ในน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำทะเล ได้แก่ พวกกุ้งฝอย

กุ้งฝอย

แผ่นภาพที่ 6 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	กุ้งฝอย กุ้งนา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Riceland shrimp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Macrobrachium</u> <u>lanchesteri</u> (de Man, 1911)

ลักษณะสำคัญ

กรีมี่ลักษณะตรง และยาวพอดีกับแผ่นกำบังหนวดคู่ที่ 2 ขอบบนมีแฉ่งยื่นแบบฟันเลื่อย 7 อัน เรียงอยู่เหนือส่วนหน้าของคาราเปส 1 อัน เหนือเข้าตา 4 อัน และที่ปลายกรีมี่ 2 อัน ขอบล่างมีแฉ่งยื่นแบบฟันเลื่อย 3 อัน เรียงอยู่ห่างกันเป็นระยะเท่ากัน ด้านข้างของกรีมี่ เป็นสันยาวจากเข้าตาไปจนถึงแฉ่งยื่นอันที่ 6 ของกรีมี่ด้านบน คาราเปสบริเวณผิวเกลี้ยงและเรียบ แผ่นกำบังหนวดคู่ที่ 2 ค่อนข้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าตรงปลายมีลักษณะกลมมน ขอบด้านในขนานกับขอบด้านนอก ขาเดินคู่ที่ 2 เป็นรูปทรงกระบอกยาวเรียว และขาสองข้างยาวเท่ากัน ส่วนของก้ามหนีบยาวเลยปลายของกรีมี่หางเป็นรูปสามเหลี่ยมยาวเรียว และยาวไม่ถึงปลายของแพนหาง ปลายสุดเป็นแฉ่งแหลมเล็กและมีหนามแหลม 2 คู่ อยู่สองข้างของแฉ่งแหลม หนามคู่ใน มีขนาดใหญ่และยาวกว่าหนามคู่นอก แพนหางยาวเลยหางออกไปเล็กน้อย ปลายของแพนหางคู่ในกลมรี คู่นอกกลมมน ลำตัวใส ไม่มีสี ขนาดตัวยาวประมาณ 42 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 31-61 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 154 ตัว, คลองลำตะคอง อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 22 ตัว, บ้านพนัยเพนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา 832 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 347 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 129 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 156 ตัว, อ.จักราช จ.นครราชสีมา 478 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 75 ตัว, อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ 258 ตัว, อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 414 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 649 ตัว และแม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 192 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครศรีธรรมราช, จ.ปราจีนบุรี, จ.นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร (Suvatti, 1967); พบทุกจังหวัดในประเทศไทย (พิมลพรรณ สีละวัฒนากุล, 2518); พบทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นฤมล แสงประดับ, 2525); พบทุกจังหวัดในภาคตะวันออกและภาคตะวันตก (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); พบทุกจังหวัดในภาคกลาง (ชูศิลป์ อัทชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 6 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ ยโสธร

กุ้งก้ามลาย

แผ่นภาพที่ 6 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	กุ้งก้ามลาย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Waterfall shrimp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Macrobrachium yui</u> Holthuis, 1950

ลักษณะสำคัญ

กรีมี่ลักษณะตรง ยาวไม่ถึงแผ่นกำบังหนวดคู่ที่ 2 ด้านบนของกรีมี่ง่ามยื่นแบบฟันเลื่อย 8 อัน ด้านล่าง 2 อัน ด้านข้างของกรีมี่เป็นสันยาวจากเข้าตาไปจนถึงปลายของกรีมี่ คาราเปสมีผิวเกลี้ยงเรียบ แผ่นกำบังหนวดคู่ที่ 2 ขอบทางด้านนอกตรง ขอบทางด้านในขนานกับขอบทางด้านนอก ตอนปลายของแผ่นเรียวแหลม แต่ตอนโคนจะโค้งมนออกเล็กน้อย ขาเดินคู่ที่ 2 ยาวไม่เท่ากัน ผิวโดยรอบมีปื้นสีน้ำตาลอยู่เป็นหย่อมทั่วไป หางเป็นรูปสามเหลี่ยม ตอนปลายป้านเล็กน้อย ปลายสุดของหางมีหนามแหลม 2 คู่ คู่ในมีขนาดใหญ่และยาวกว่าคู่นอก แพนหางคู่นอกกลมมน คู่ในกลมรี ขนาดตัวยาวประมาณ 47 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 46-48 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

คลองลำตะคอง อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 14 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 44 ตัว และ อ.เมือง จ.ยโสธร 8 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี, จ.เพชรบูรณ์, จ.พิษณุโลก, จ.ชลบุรี, จ.กำแพงเพชร, จ.อุตรดิตถ์, จ.นครนายก, จ.ปราจีนบุรี, จ.จันทบุรี, จ.ชัยภูมิ, จ.สระบุรี, จ.ลพบุรี และ จ.ราชบุรี (พิมพ์ธรรม สีสะวัฒนากุล, 2518); จ.อุบลราชธานี, จ.อุดรธานี และ จ.ขอนแก่น (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.ปราจีนบุรี (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525), จ.ปทุมธานี, จ.อยุธยา, จ.สระบุรี, จ.อ่างทอง, จ.สุพรรณบุรี, จ.ชัยนาท, จ.สิงห์บุรี และ จ.เพชรบูรณ์ (ชูศิลป์ อัคร, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ นครราชสีมา อุบลราชธานี และ ยโสธร

กึ่งก้ามขน

แผ่นภาพที่ 6 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	กึ่งก้ามขน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Muff shrimp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Macrobrachium pilimanus</u> (de Man, 1879)

ลักษณะสำคัญ

กรีมี่ลักษณะตรง ปลายโค้งลงเล็กน้อย มีแ่งยื่นแบบพันเลื้อย ด้านบนมีจำนวน 12 อัน เรียงอยู่ห่างเป็นระยะเท่ากันโดยเรียงอยู่เหนือส่วนคาราเปส 4 อัน ทางปลายกรีมี่ 8 อัน ขอบด้านล่างมีจำนวน 2 อัน ด้านข้างของกรีมี่เป็นสันยาวจากเข้าตาไปจนถึงปลายของกรีมี่ คาราเปส ผิวเกลี้ยงเรียบ ขาเดินคู่ที่ 2 มีขนาดและความยาวไม่เท่ากัน หางเป็นรูปสามเหลี่ยม ตอนปลายบ้านเล็กน้อย ผิวด้านบนโค้งมน ปลายสุดของหางมีหนามแหลม 2 คู่ คู่ในมีขนาดใหญ่และยาวกว่า คู่นอก ปลายของแพนหางคู่อกมีลักษณะกลมมน คู่ในมีลักษณะกลมรี ลำตัวมีสีน้ำตาลแกมแดง หรือสีน้ำตาลแกมเขียว ตรงกลางทางด้านบนของส่วนท้องปล้องที่ 3 มีแถบไม่มีสีคาดตามขวาง ขนาดตัวยาวประมาณ 48 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 36-57 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 4 ตัว, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 29 ตัว และ อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ปทุมธานี, จ.สระบุรี, จ.ลพบุรี, จ.กาญจนบุรี, จ.นครนายก, จ.ระยอง, จ.ตราด, จ.จันทบุรี, จ.ชัยภูมิ, จ.นครราชสีมา, จ.ขอนแก่น, จ.สกลนคร, จ.อุบลราชธานี, จ.ศรีสะเกษ, จ.เพชรบูรณ์, จ.กำแพงเพชร, จ.ตาก, จ.อุตรดิตถ์, จ.แพร่, จ.เชียงใหม่, จ.ประจวบคีรีขันธ์, จ.ชุมพร, จ.ภูเก็ต, จ.กระบี่ และ จ.ตรัง (พิมพ์พรรณ สีละวัฒนากุล, 2518); จ.ตาก (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ นครราชสีมา สุรินทร์ และ อุบลราชธานี

กุ้ง

แผ่นภาพที่ 6 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	กุ้ง
ชื่อภาษาอังกฤษ	River shrimp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Macrobrachium palaemonoides</u> Holthuis, 1950

ลักษณะสำคัญ

กรีมี่ลักษณะตรง ยาวเลยแผ่นกำบังหนวดคู่ที่ 2 ตรงบริเวณปลายโค้งขึ้นเล็กน้อย ด้านบนของกรีมี่มีแฉกแบบฟันเลื่อย 7-9 อัน ด้านล่างมี 6-9 อัน แผ่นกำบังหนวดคู่ที่ 2 ขอบทางด้านนอกตรง หรืออาจโค้งนูนเล็กน้อย ก้ามหนีบของขาเดินคู่ที่ 1 ยาวเป็นเศษหนึ่งส่วนสองของปล้องที่ 5 ปล้องที่ 6 คล้ายรูปทรงกระบอก และนิ้วทั้งสองของก้ามหนีบเรียบเกลี้ยง คาราเปสผิวเรียบเกลี้ยง หางเป็นรูปสามเหลี่ยม ปลายสุดของหางมีหนามแหลม 2 คู่ ปลายแพนหางคู่นอกมีลักษณะกลมมน คู่ในมีลักษณะกลมรี ขนาดตัวยาวประมาณ 44 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 42 ตัว

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ สุรินทร์

ครอบครัว Parathelphusidae

ปูในครอบครัวนี้ ลักษณะของกระดองมีทั้งแบบโค้งนูน และกระดองแบน ขอบกระดองมี ฟัน 2-4 ซี่ บริเวณกระเพาะเป็นร่องรอยรูปตัว H ด้านท้องมีรูปร่างเป็นรูปตัว T ส่วนปลายเรียว ด้านข้างเว้าเข้าหากันทั้งสองด้าน มีขา 5 คู่ ยื่นออกมาจากส่วนของกระดอง ตาเป็นตาประกอบ มีก้านตาวาวพับไว้ในเปลือกตา มีหนวด 2 คู่ อยู่ทางด้านหน้าของกระดอง โดยหนวดคู่ที่ 1 มีขนาดเล็กและสั้นกว่าหนวดคู่ที่ 2 อยู่ติดกับโคนของก้านตา หนวดคู่ที่ 2 เป็นเส้นยาว ยื่นออกมาออกกระดอง เห็นได้ชัดเจน อวัยวะที่ใช้ในการสืบพันธุ์ของเพศผู้เรียกว่า gonopod ซึ่งจะมีอยู่ 2 คู่ โดยที่โกโนพอด คู่แรก (first gonopod) มีขนาดใหญ่ แบ่งเป็นสองตอนชัดเจน ตอนบนมักจะเรียวยาวโค้งงอ หรือรูปตะขอได้แก่กลุ่มปูนา ส่วนในกลุ่มปูล่าห้วยจะสั้นตรง โกโนพอดคู่ที่สอง (second gonopod) ขนาดเล็กกว่าคู่ที่ 1 มีลักษณะเรียวยาวคล้ายไส้ ส่วนเพศเมียจะมีช่องของรูสืบพันธุ์เรียกว่า genital pore ซึ่งจะมีอยู่ 1 คู่ ขุดรูอยู่ตามคันนา บางชนิดอาศัยอยู่ใต้ก้อนหิน ใต้พืชน้ำ หรือตามลำห้วย ได้แก่ กลุ่มปูนา ปูล่าห้วย

ปูนา

แผ่นภาพที่ 6 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	ปูนา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rice-field crab, Paddy field crab
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Esanthelephusa</u> sp.I

ลักษณะสำคัญ

กระดองโค้งนูนมาก ผิวมันเป็นเงา ขอบหน้าเว้าเล็กน้อย ส่วนขอบกระดองด้านข้างตอนหน้ามีหนามแหลมลักษณะคล้ายฟันข้างละ 4 อัน สันกระเพาะก่อนส่วนหน้า (epigastric crest) เค่นชัดแต่สั้น ส่วนสันด้านหลังของเปลือกตา (post-orbital crest) ไม่เค่นชัด นูนเพียงเล็กน้อย และจะไปสิ้นสุดที่ส่วนฐานของฟันซี่ที่ 1 (exorbital tooth) เท่านั้น ร่องรูปตัว H (H-groove) และร่องตรงกลางของรูปตัว H (semicircular groove) เค่นชัด ร่องคอ (cervical

groove) ไม่เด่นชัด ร่องกึ่งกลางกระดอง (middle groove) ลึน แต่จะยาวกว่า Esanthelphusa sp.VII กระดองมีความกว้างประมาณ 38 มิลลิเมตร (ความกว้างกระดอง อยู่ระหว่าง 32-49 มิลลิเมตร)

ก้ามหนีบผิวเรียบ ส่วนปลายของปล้องที่ 4 (merus) ทางด้านนอกมีฟัน 1 อัน (Predistal spine) ปล้องที่ 5 (carpus) ด้านในมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 (dactylus) จะมีลักษณะโค้ง ส่วนปลายจะงอด้านในจะมีฟันขนาดแตกต่างกันไป

ขาเดินมี 5 คู่ ลักษณะเรียวยาว ขาเดินคู่ที่ 1 มีขนาดใหญ่เปลี่ยนแปลงไปเป็นก้ามหนีบ ขาเดินคู่ที่ 3 จะยาวกว่าขาเดินคู่ที่ 2, 4 และ 5 ปล้องที่ 4 จะยาว และส่วนปลายจะมีฟัน 1 อัน ส่วนปลายปล้องที่ 7 จะแหลมและมีฟันอยู่ทั่วไปตามบริเวณผิว

ท้องเพศผู้มีรูปร่างเป็นรูปตัว I บริเวณปลายแหลม มีทั้งหมด 7 ปล้อง โดยที่ปล้องที่ 6 เว้าเข้าหากันทั้งสองด้าน ฐานของปล้องที่ 6 มีความกว้างน้อยกว่าส่วนปลาย ปลายปล้องที่ 7 จะมน ความยาวของปล้องที่ 6, 7 มีความยาวใกล้เคียงกัน ท้องเพศเมียจะมนมีลักษณะคล้ายสามเหลี่ยม

โกโนพอดส่วนฐานจะกว้าง ตามร่องจะมีขนอยู่เป็นจำนวนมาก ขนจะแตกแขนงทั้ง 2 ด้าน ร่องจะบิดไปตามความยาวของโกโนพอด ส่วนปลายเรียวยาวและมีลักษณะโค้งงอคล้ายเครื่องหมายคำถาม

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 24M, 48F, อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา 45M, 23F, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 103M, 85F, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 15M, 12F, กิ่งอ.ห้วยราชบุรี จ.บุรีรัมย์ 51M, 33F, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 11M, 6F, อ.กะสัง จ.บุรีรัมย์ 33M, 13F และ อ.โคกสูง จ.นครราชสีมา 17M, 3F

การกระจายในประเทศไทย

จ.บุรีรัมย์, จ.ชัยภูมิ, จ.กาฬสินธุ์, จ.เลย, จ.อุดรธานี, จ.เพชรบูรณ์, จ.นครราชสีมา จ.มหาสารคาม และ จ.ขอนแก่น (ถวิล ประมวล, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา และบุรีรัมย์

ปูนา
แผ่นภาพที่ 6 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	ปูนา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rice-field crab, Paddy field crab
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Esantheiphusa</u> sp.II

ลักษณะสำคัญ

กระดองโค้งนูน ผิวเรียบเป็นมัน ขอบหน้าเว้าเล็กน้อย ส่วนขอบกระดองด้านข้างตอนหน้ามีหนามแหลม ลักษณะคล้ายฟัน ข้างละ 4 อัน สันกระเพาะก่อนส่วนหน้าเด่นชัดแต่สั้นมาก สันด้านหลังของเขี้ยวตื้นขึ้นเล็กน้อยและไปสิ้นสุดที่ฐานของฟันซี่ที่ 1 เท่านั้น ร่องรูปตัว H ร่องตรงกลางรูปตัว H และร่องคอเด่นชัด ร่องกึ่งกลางกระดองยาวและเห็นร่องเด่นชัด กระดองมีความกว้างประมาณ 34 มิลลิเมตร (ความกว้างกระดองอยู่ระหว่าง 29-47 มิลลิเมตร)

ก้ามหนีบ ผิวเรียบมีสีม่วง ส่วนปลายของปล้องที่ 4 ทางด้านบนมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 5 ทางด้านในมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 มีลักษณะโค้ง บริเวณปลายจะงอ ตรงกลางของปล้องที่ 7 จะมีฟันขนาดต่าง ๆ กันออกไป เพศผู้ก้ามหนีบด้านซ้ายจะใหญ่กว่าด้านขวา แต่สำหรับเพศเมียก้ามหนีบซ้ายและขวา มีขนาดใกล้เคียงกัน

ขาเดินเรียวยาวมี 5 คู่ ขาเดินคู่ที่ 1 มีขนาดใหญ่และเปลี่ยนแปลงไปเป็นก้ามหนีบขาเดินคู่ที่ 3 ยาวกว่าขาเดินคู่ที่ 2, 4 และ 5 ปล้องที่ 4 ยาวกว่าปล้องอื่น ๆ และตรงส่วนปลายจะมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 มีขนาดเล็กปลายแหลม มีฟันขนาดเล็กเรียงเป็นแถวทั้งด้านบนและด้านล่าง

ท้องเพศผู้มีรูปร่างเป็นรูปตัว T ท้องปล้องที่ 6 เว้าเข้าทั้งสองด้าน ฐานของปล้องที่ 6 มีความกว้างน้อยกว่าส่วนปลาย ปล้องที่ 6 และ 7 มีความยาวใกล้เคียงกัน

โกโนพอดฐานจะกว้าง ตามร่องจะมีขนอยู่เป็นจำนวนมาก ขนจะแตกแขนงทั้ง 2 ด้าน ร่องจะบิดไปตามความยาวของโกโนพอด ส่วนปลายจะโค้งงอคล้ายเครื่องหมายคำถาม แต่ปลายสุดจะงอขึ้นบนเล็กน้อย แต่จะโค้งแคบกว่าโกโนพอดของ Esantheiphusa sp.I

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 137M, 88F, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 64M, 54F, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 24M, 30F, อ.ลำคอน จ.สุรินทร์ 5M, 2F และ ต.ไรร้อย อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 7M

การกระจายในประเทศไทย

จ.บุรีรัมย์, จ.มหาสารคาม, จ.นครราชสีมา, จ.ศรีสะเกษ, จ.สุรินทร์,
จ.อุบลราชธานี, จ.ยโสธร และ จ.ร้อยเอ็ด (ถวิล ประมวล, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

ปูนา

แผ่นภาพที่ 6 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	ปูนา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rice-field crab, Paddy field crab
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Esantheiphusa</u> sp.III

ลักษณะสำคัญ

กระดองโค้งนูน ผิวเรียบเป็นมัน ส่วนขอบกระดองด้านข้างตอนหน้ามีหนามแหลม ลักษณะคล้ายฟันข้างละ 4 อัน สันกระเพาะก่อนส่วนหน้าเด่นชัด สันด้านหลังของเบ้าตาไม่เด่นชัด และไปสิ้นสุดที่ฐานของฟันซี่ที่ 1 ร่องรูปตัว H ร่องตรงกลางรูปตัว H และร่องคอเด่นชัด ร่องกึ่งกลางกระดองสั้น กระดองมีความกว้างประมาณ 40 มิลลิเมตร (ความกว้างกระดองอยู่ระหว่าง 29-49 มิลลิเมตร)

ก้ามหนีบ ปลายปล้องที่ 4 ทางด้านนอกมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 5 ด้านในมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 6 มีขนาดใหญ่ ปล้องที่ 7 มีลักษณะโค้ง ส่วนปลายจะงอ ด้านในจะมีฟันขนาดต่าง ๆ กัน เพศผู้ก้ามหนีบด้านซ้ายจะมีขนาดใหญ่กว่าด้านขวา แต่สำหรับเพศเมีย ก้ามหนีบซ้ายและขวามีขนาดใกล้เคียงกัน ขาเดิน เร็วยาวมี 5 คู่ ขาเดินคู่ที่ 3 ยาวกว่าขาเดินคู่ที่ 2, 4 และ 5 ส่วนของปล้องที่ 4 จะยาว ใกล้เคียงส่วนปลายจะมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 เร็วเล็ก ปลายสุดจะแหลม มีฟันขนาดเล็ก เรียงเป็นแถวทั้งด้านบนและด้านล่าง

ท้องเพศผู้มีลักษณะเป็นรูปตัว I ตรงปล้องที่ 6 จะคอดเว้าเข้าหากัน ปลายปล้องที่ 7 จะมน ความยาวของปล้องที่ 6 และ 7 มีความยาวใกล้เคียงกัน ท้องเพศเมียจะกลมมนแต่ละปล้องมีความยาวใกล้เคียงกัน

โกโนพอด ฐานจะกว้าง บริเวณร่องที่ฐานจะมีขนที่แตกแขนงทั้ง 2 ด้าน ร่องจะบิดไปตามความยาวของโกโนพอด ส่วนปลายจะโค้งงอคล้ายตะขอ และส่วนงอจะตั้งฉากกับแนวตั้งหรือ

ทำมุมประมาณ 90 องศา

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ต.หนองมะนาว ต.ขาม อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 57M, 29F, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 173M, 70F, อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 44M, 41F, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 96M, 45F, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 15M, 4F, อ.เมือง จ.บิโสธร 26M, 29F, บ้านนาโพธิ์ อ.เมือง จ.สุรินทร์ 3M, 2F และ ต.ไร่น้อย อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 14M

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี และ จ.ศรีสะเกษ (ถวิล ประมวล, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บิโสธร

ปูนา

แผ่นภาพที่ 7 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	ปูนา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rice-field crab, Paddy field crab
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Esantheiphusa</u> sp.VII

ลักษณะสำคัญ

กระดองโค้งนูน ผิวเรียบเป็นมัน สีของกระดองเป็นสีน้ำตาล ขอบหน้ากระดองเว้าเล็กน้อย ส่วนขอบกระดองด้านข้างตอนหน้ามีหนามแหลมลักษณะคล้ายฟันข้างละ 4 อัน ลิ่นกระเพาะก่อนส่วนหน้าเด่นชัด ลิ่นด้านหลังของเบ้าตาไม่เด่นชัด และไปสิ้นสุดที่ฐานของฟันซี่ที่ 1 ร่องรูปตัว H และร่องตรงกลางรูปตัว H เป็นร่องลึกเด่นชัด และจะมีปื้นสีน้ำตาลดำ 3 ปื้นเด่นชัดอยู่ต่อมาทางด้านหลังของกระดอง บริเวณขอบด้านหน้าของกระดองมีสีน้ำตาลพาดตามความกว้างของกระดอง ร่องคอเป็นร่องตื้น ร่องกึ่งกลางกระดองสั้น (ความกว้างกระดองอยู่ระหว่าง 28-43 มิลลิเมตร)

ก้ามหนีบ ผิวเรียบ ปลายปล้องที่ 4 ทางด้านนอกมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 5 ด้านในมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 มีลักษณะโค้ง ส่วนปลายจะงอ ด้านในของปล้องที่ 7 จะมีฟันขนาดต่าง ๆ กันออกไป

เพศผู้ก้ามหนีบด้านซ้ายจะใหญ่กว่าด้านขวา แต่สำหรับเพศเมียก้ามหนีบ ด้านซ้ายและขวาจะมีขนาดใกล้เคียงกัน

ขาเดินมี 5 คู่ มีจุดประสีน้ำตาลอยู่ทั่วไป ขาเดินคู่ที่ 1 มีขนาดใหญ่เปลี่ยนแปลงไปเป็นก้ามหนีบ ขาเดินคู่ที่ 3 จะยาวกว่าขาเดินคู่ที่ 2, 4 และ 5 ปล้องที่ 4 จะยาวกว่าปล้องอื่น ๆ ตรงบริเวณส่วนปลายจะมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 มีขนาดเล็ก ส่วนปลายแหลม มีฟันขนาดเล็กเรียงเป็นแถวทั้งด้านบนและด้านล่าง

ท้องเพศผู้มีรูปร่างเป็นรูปตัว T ปลายแหลมมี 7 ปล้อง โดยที่ท้องปล้องที่ 6 เว้าเข้าทั้งสองด้าน ปลายปล้องที่ 7 จะมน ความยาวปล้องที่ 6 และ 7 มีความยาวใกล้เคียงกัน ท้องเพศเมียปลายจะมน มีลักษณะคล้ายสามเหลี่ยม

โกโนพอด ส่วนฐานกว้าง ตรงบริเวณฐานมีลักษณะเป็นร่องจะมีขนด้านหนึ่งแตกแขนง ส่วนอีกด้านจะไม่แตกแขนง ร่องจะปิดไปตามความยาวของโกโนพอด ส่วนปลายโค้งเอียงประมาณ 45 องศา ปลายสุดจะแหลม

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 87M, 14F

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี และ จ.ยโสธร (ถวิล ประมวล, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อำนาจเจริญ

ปูนา

แผ่นภาพที่ 7 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	ปูนา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rice field crab, Paddy field crab
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Esantheiphusa</u> sp.XII

ลักษณะสำคัญ

กระดองโค้งมน ผิวเรียบ ขอบหน้าเว้าเล็กน้อย ส่วนขอบกระดองด้านข้างตอนหน้ามีหนามแหลม ลักษณะคล้ายฟันข้างละ 4 อัน สันกระเพาะก่อนส่วนหน้าเด่นชัดโค้งขึ้นเล็กน้อย สันด้านหลังของเบ้าตาลาดตรงและไปสิ้นสุดที่ฟันซี่ที่ 1 ร่องรูปตัว H ร่องตรงกลางรูป H และร่องคอเด่นชัด ร่องกึ่งกลางกระดองสั้นและไม่เด่นชัด กระดองมีความกว้างประมาณ 39 มิลลิเมตร (ความกว้างกระดองอยู่ระหว่าง 33-41 มิลลิเมตร)

ก้ามหนีบผิวเรียบด้านบนมีจุดประสีน้ำตาล ส่วนปลายปล้องที่ 4 ทางด้านนอกมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 5 ทางด้านในมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 มีลักษณะโค้ง บริเวณปลายจะงอ ตรงกลางของปล้องที่ 7 จะมีฟันขนาดต่าง ๆ กันออกไป

ขาเดิน เรียวยาวมี 5 คู่ ขาเดินคู่ที่ 1 มีขนาดใหญ่และเปลี่ยนแปลงไปเป็นก้ามหนีบขาเดินคู่ที่ 3 ยาวกว่าขาเดินคู่ที่ 2, 4 และ 5 ปล้องที่ 4 ยาวกว่าปล้องอื่น ๆ และตรงส่วนปลายจะมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 มีขนาดเล็กปลายแหลม มีฟันขนาดเล็ก เรียงเป็นแถวทั้งด้านบนและด้านล่าง

ท้องเพศผู้มีลักษณะรูปตัว I ตรงปล้องที่ 6 จะคอดเว้าเข้าหากัน ส่วนฐานของปล้องที่ 6 แฉกกว่าส่วนปลายมาก ปลายปล้องที่ 7 จะมน ท้องเพศเมียมีลักษณะกลมมน

โกโนพอดส่วนฐานกว้าง ตรงบริเวณฐานมีลักษณะเป็นร่องจะมีขนแตกแขนงทั้งสองด้าน เหนือส่วนฐานขึ้นมาจะโป่งออกทั้งสองด้าน มีความชันและกว้างกว่า Esantheiphusa sp.XIII ส่วนปลายโกโนพอดโค้งงอคล้ายตะขอและมีลักษณะคล้าย Esantheiphusa sp.III แต่ส่วนก้านโกโนพอดจะตัดตรงลงมา

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.เมือง จ.ยโสธร 38 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

-

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ยโสธร และ อุบลราชธานี

ปูนา

แผ่นภาพที่ 7 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	ปูนา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rice field crab, Paddy field crab
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Esantheiphusa</u> sp.XIII

ลักษณะสำคัญ

กระดองโค้งนูน ผิวเรียบเป็นมัน ขอบหน้าเว้าเล็กน้อย ส่วนขอบกระดองด้านข้างตอนหน้ามีหนามแหลม ลักษณะคล้ายฟันข้างละ 4 อัน สันกระเพาะก่อนส่วนหน้าเด่นชัดและสั้นมาก สันด้านหลังของเบ้าตาลาดลงและไปสิ้นสุดที่ฐานของฟันซี่ที่ 1 ร่องรูปตัว H และร่องตรงกลางรูปตัว H เด่นชัด ร่องคอไม่เด่นชัด ร่องกึ่งกลางกระดองสั้น ลักษณะร่องไม่เด่นชัด กระดองมีความกว้างประมาณ 36 มิลลิเมตร (ความกว้างกระดองอยู่ระหว่าง 36-44 มิลลิเมตร)

ก้ามหนีบ ปลายปล้องที่ 4 ทางด้านนอกมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 5 ด้านในมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 6 มีขนาดใหญ่ ปล้องที่ 7 มีลักษณะโค้งส่วนปลายจะงอ ด้านในจะมีฟันขนาดต่าง ๆ กัน เพศผู้ก้ามหนีบด้านซ้ายจะมีขนาดใหญ่กว่าด้านขวา แต่เพศเมียก้ามหนีบซ้ายและขวามีขนาดใกล้เคียงกัน

ขาเดิน เรียวยาวมี 5 คู่ ขาเดินคู่ที่ 3 ยาวกว่าขาเดินคู่ที่ 2, 4 และ 5 ส่วนของปล้องที่ 4 จะยาว ใกล้เคียงส่วนปลายจะมีฟัน 1 อัน ปล้องที่ 7 เรียวเล็ก ปลายสุดจะแหลมมีฟันขนาดเล็ก เรียงเป็นแถวทั้งด้านบนและด้านล่าง

ท้องเพศผู้มีลักษณะรูปตัว I ตรงปล้องที่ 6 จะคอคเว้าเข้าหากัน ปลายปล้องที่ 7 จะมน ปล้องที่ 6 ยาวกว่าปล้องที่ 7 เล็กน้อย ท้องเพศเมียมีลักษณะกลมมน

โกโนพอด ส่วนฐานกว้างตรงบริเวณฐานมีลักษณะเป็นร่อง และมีขนแตกแขนงทั้งสองด้าน เนื้อฐานขึ้นมาจะโป่งออกแต่มีความชันและแคบกว่า Esantheiphusa sp.XII ส่วนปลายโกโนพอดมีลักษณะโค้งงอคล้ายตะขอ แต่บริเวณส่วนปลายของตะขอจะงอและโค้งเข้าด้านในมากกว่า Esantheiphusa sp.XII ซึ่งแตกต่างจาก Esantheiphusa sp.VII ตรงที่บริเวณปลายตะขอจะโค้งงอมากกว่า ซึ่ง Esantheiphusa sp.VII ปลายตะขอจะโค้งงอประมาณ 45 องศากับแนวตั้ง

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 27 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อำนาจเจริญ

ครอบครัว Acrididae

แมลงในครอบครัวนี้ ส่วนใหญ่ตัวมีขนาดปานกลาง มีหนวดสั้นกว่าความยาวลำตัว ปากเป็นแบบปากกัด อวัยวะฟังเสียงอยู่ด้านข้างของท้องปล้องแรก ปีกคู่หน้าเจริญดี ทาร์โซมี 3 ปล้อง อวัยวะสำหรับวางไข่สั้น ฟีมอร์ของขาคู่หลังมีขนาดใหญ่กว่าขาคู่อื่น ๆ มีหลายชนิดที่เป็นศัตรูสำคัญของพืชเศรษฐกิจ เช่น ตั๊กแตน Patanga succincta ซึ่งได้รายงานว่ามีการระบาดในบริเวณบางอำเภอของจังหวัดนครสวรรค์ ลพบุรี สระบุรี เป็นต้น

ตั๊กแตนป่าทั้งกา

แผ่นภาพที่ 10 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	ตั๊กแตนป่าทั้งกา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Bombay locust
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Patanga succincta</u> (Johanson, 1763)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว หัวกลม ปากเป็นแบบปากกัด หนวดสั้นเป็นแบบเส้นด้าย มีสีแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ลำตัวมีสีน้ำตาล น้ำตาลแก่ หรือมีสีแดงอ่อนประชมพู บริเวณส่วนบนของหัวมีแถบสีเหลืองพาดยาวไปจนถึงปลายปีกคู่หน้า บริเวณแก้มมีแถบสีน้ำตาลพาดจากขอบตา ด้านล่างยาวไปสุดส่วนล่างของแก้ม ขอบของอกมีสีครีมหรือสีเหลืองโดยรอบ ปีกคู่หน้ามีปื้นสีน้ำตาล และมีจุดสีเหลืองอ่อนประอยู่ทั่วไป มีปื้นสีน้ำตาลแก่หรือสีดำอยู่เป็นช่วง ๆ ปีกคู่หลังเป็นแผ่นบางกว่าปีกคู่หน้า ขา 2 คู่แรกสีน้ำตาลหรือน้ำตาลแก่ ขาหลังตรงส่วนของฟีมอร์มีปื้นสีน้ำตาล มีสันนูนเป็นทางยาวอยู่ด้านนอกข้างละ 2 อัน อันบนมีสีดำ อันล่างมีสีน้ำตาลอ่อน และมีตุ่มสีดำเรียงกันเป็นแถว 3 แถว ที่เป็ยสีอ่อนกว่าฟีมอร์และมีหนามเรียงกันเป็นแถว 2 แถว ปลายมีสีดำ ส่วนท้องสีขาวหรือสีครีม เป็นตั๊กแตนที่มีขนาดใหญ่ มีขนาดตัวยาวประมาณ 65 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 61-68 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 14 ตัว และ อ.เมือง จ.ยโสธร 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ศรีสะเกษ, จ.อุบลราชธานี และ จ.ขอนแก่น (นฤมล แสงประดับ, 2525);
จ.ลพบุรี (ชูศิลป์ อัคร, 2526); จ.นครสวรรค์, จ.ลพบุรี และ จ.สระบุรี (สุธรรม อารีกุล,
2508)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ยโสธร และ อ่างนาจเจริญ

ตักแตนข้าว

แผ่นภาพที่ 10 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	ตักแตนหน้าแหลม ตักแตนข้าว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Slant-faced grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Acrida</u> sp.

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาว หัวลาดเอียง หนวดแบนและสั้นมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม ส่วนโคนใหญ่แล้ว
เรียวแหลมมาทางส่วนปลายหนวด ปากเป็นแบบปากกัด ปีกโปร่งใสมีลักษณะยาวและแคบ ลำตัวมี
สีเขียว ตัวผู้สามารถทำเสียงได้โดยใช้สันแข็งคมยาวที่มีลักษณะคล้ายฟันเลื่อย อยู่ทางด้านในของ
ฟีเมอร์ ขนาดตัวยาวประมาณ 65 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

บ้านหนองหว้า อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.สกลนคร (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ

ด้กแตนหนวดสั้น

แผ่นภาพที่ 10 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	ด้กแตนหนวดสั้น
ชื่อภาษาอังกฤษ	Band-winged grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Gastrimargus</u> sp.

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว แผ่นสันหลังออกปล้องแรกยาวแหลมไปทางด้านท้าย มีสันตรงกลางนูน เห็นได้ชัดเจน ส่วนนี้มีสีน้ำตาลแดง ถัดลงมาทางด้านข้างมีแถบสีดำข้างละ 2 แถบ ปีกคู่หน้ามีสีน้ำตาลอ่อน ตรงส่วนปลายโปร่งแสง มีแถบสีดำขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วไป ปีกยาวเรียว ไม่มีอวัยวะสำหรับทำเสียง หนวดสั้นเป็นแบบเส้นด้าย ลำตัวมีขนาดใหญ่ ขนาดตัวยาวประมาณ 55 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 54-57 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

บ้านหนองหว้า อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว และ อ.เมือง จ.บึงขจร 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี และ จ.บึงขจร (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ และ บึงขจร

ด้กแตน

แผ่นภาพที่ 10 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	ด้กแตน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Band-winged grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Aiolopus tamulus</u> (Fabricius, 1951)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว หน้ากลม ส่วนท้ายของแผ่นสันหลังออกปล้องแรกมน ตรงกลางมีสันนูนขึ้น

มาเล็กน้อย หนวดสั้นเป็นแบบเส้นด้าย ปากเป็นแบบปากกัด ปีกยาวมีสีน้ำตาลอ่อนและมีปื้นสีดำ กระจายอยู่ทั่วไป ไม่มีอวัยวะสำหรับทำเสียง ด้านในฟีเมอร์ของขาคู่หลังมีปื้นสีดำ 3 แห่ง เป็น ตักแตนที่มีขนาดเล็ก ขนาดตัวยาวประมาณ 21 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

บ้านหนองหว้า อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี จ.สกลนคร และ จ.ยโสธร (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ

ตักแตน

แผ่นภาพที่ 10 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	ตักแตน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Band-winged grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Aiolopus</u> sp.

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว หัวกลม ลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกับ Aiolopus tamulus ต่างกันที่ ตักแตนชนิดนี้ ด้านในฟีเมอร์ของขาคู่หลังไม่มีปื้นสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 38 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 37-39 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ยโสธร 1 ตัว และ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

-

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัดคือ ยโสธร และ ชัยภูมิ

ตั๊กแตน

แผ่นภาพที่ 10 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	ตั๊กแตน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Oxya</u> sp.

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว หัวกลมมนและมีเส้นสีน้ำตาลตามยาว 2 เส้น ตาเจริญดี มีสีน้ำตาลเข้ม หนวดสั้นเป็นแบบเส้นด้าย ปากเป็นแบบปากกัด แผ่นสันหลังอกมีลักษณะเป็นร่องไม่เด่นชัด 3 ร่อง ปีกมีสีน้ำตาลอ่อน ลำตัวมีสีน้ำตาล เป็นตั๊กแตนที่มีขนาดปานกลาง ขนาดตัวยาวประมาณ 43 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 47 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ตั๊กแตนหนวดยาว

แผ่นภาพที่ 11 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	ตั๊กแตนหนวดยาว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Quilta oryzae</u> Uvarov, 1925

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว หัวลาดเอียงเป็นรูปกรวย ตาเจริญดีมีสีดำ หนวดสั้นเป็นแบบเส้นด้าย ปากเป็นแบบปากกัด ลำตัวมีสีเขียวอ่อน ปีกโปร่งใสมีลักษณะขาวและแคบ ขนาดตัวยาวประมาณ 36 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ชลบุรี และกรุงเทพมหานคร (Uvarov, 1925)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ

ตึกแตนหนวดสั้น

แผ่นภาพที่ 11 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	ตึกแตนหนวดสั้น
ชื่อภาษาอังกฤษ	Grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Cyrtacanthacris tatarica</u> (Linnaeus, 1758)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว หัวกลม ปากเป็นแบบปากกัด หนวดสั้นเป็นแบบเส้นด้ายมีสีเหลือง ลำตัวมีสีน้ำตาลหรือสีเหลือง หัวมีสีน้ำตาลปนเหลือง ตาเจริญดีมีสีน้ำตาล ปีกคู่หน้ามีปีกสีน้ำตาลดำ ส่วนปลายของปีกมีลักษณะกลมมน ปีกคู่หลังเป็นแผ่นบางกว่าปีกคู่หน้ามีสีเหลือง ขา 2 คู่แรกมีสีเหลืองแก่หรือน้ำตาลอ่อน ขาหลังตรงส่วนของฟีเมอร์เป็นสันนูนมีสีน้ำตาลเป็นทางยาวข้างละ 4 อัน ตรงบริเวณปลายของฟีเมอร์มีปีกสีน้ำตาลแก่ 2 ปีก เทียบสีอ่อนกว่าฟีเมอร์ มีสีน้ำตาลปนเหลือง บริเวณส่วนปลายมีหนามสีดำ เป็นตึกแตนที่มีขนาดใหญ่ มีขนาดตัวยาวประมาณ 63 มิลลิเมตร (ขนาดตัวระหว่าง 32-68 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 14 ตัว, อ.เมือง จ.บึงสธร 5 ตัว และ บ้านหนองหว้า

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 10 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัดคือ อำนาจเจริญ บึงขจร และ ศรีสะเกษ

ตั๊กแตนหนวดยักษ์

แผ่นภาพที่ 11 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	ตั๊กแตนหนวดยักษ์
ชื่อภาษาอังกฤษ	Grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Chondracris</u> sp.

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว หน้าลาดเอียง หัวกลม ลำตัวมีสีเหลือง หนวดยักษ์เป็นแบบเส้นดำมีสีเหลือง ส่วนอกแบนทางด้านข้าง และมีสันแหลมทางด้านบน ตาเจริญดีมีสีน้ำตาล ส่วนของฟีเมอร์มีลักษณะเป็นสันนูนขึ้นมา ปีกคู่หน้าและคู่หลังยังไม่เจริญ เพราะตัวอย่างที่ได้ยังเป็นระยะตัวอ่อน ส่วนปลายของทibia มีหนามสีดำ มีขนาดตัวยาวประมาณ 34 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อำนาจเจริญ

ครอบครัว Tettigoniidae

แมลงในครอบครัวนี้ มีหนวดยาวมาก มักจะมีความยาวมากกว่าความยาวของลำตัว ทาร์โซมี 4 ปล้อง มีอวัยวะฟังเสียงอยู่ที่ทิเบียของขาคู่หน้า อวัยวะสำหรับวางไข่แบน รูปร่างคล้ายใบมีด ปีกเจริญดี ทำเสียงได้โดยใช้ขอบปีกคู่หน้าสีกัน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนดิน แต่ก็มีบางชนิดที่อาศัยตามต้นไม้ พุ่มไม้ พวกที่อาศัยตามต้นไม้จะวางไข่ในเนื้อเยื่อพืช ส่วนมากกินพืชเป็นอาหาร มีเพียงไม่กี่ชนิดที่กินสัตว์อื่นเป็นอาหาร ได้แก่ พวกต๊กแตนหนวดยาว

ต๊กแตนหนวดยาว

แผ่นภาพที่ 11 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	ต๊กแตนหนวดยาว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Long-horned grasshopper, Cone-headed grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Pyrgocorypha subulata</i> Thunberg

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาว หัวเป็นรูปกรวย หนวดเป็นแบบเส้นด้าย มีความยาวมากกว่าความยาวของลำตัว ปากเป็นแบบปากกัด ตาเจริญดีมีสีดำ แผ่นสันหลังออกปล้องแรกยาวคลุมส่วนท้อง ปีกมีลักษณะโปร่งใสสีเขียว ลำตัวมีสีเขียว ในเพศเมียมีอวัยวะสำหรับวางไข่เห็นชัดเจน ทิเบียของขาคู่หน้ามีอวัยวะสำหรับฟังเสียง ทาร์โซมี 4 ปล้อง มักจะแบนทางด้านหลัง ฟีมอร์ของขาคู่หลังมีขนาดใหญ่กว่าขาคู่อื่น ๆ ขนาดตัวยาวประมาณ 65 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 64-67 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว และ อ.เมือง จ.ยโสธร 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ชัยภูมิ และยโสธร

ด้กแตนหนวดยาว

แผ่นภาพที่ 11 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	ด้กแตนหนวดยาว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Long-horned grasshopper, Cone-headed grasshopper
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Mecopoda elongata</u> Linnaeus, 1758

ลักษณะลำตัว

ลำตัวยาว หัวแบน ปากเป็นแบบปากกัด หนวดเป็นแบบเส้นด้าย มีความยาวมากกว่าความยาวของลำตัว ตาเจริญดีมีสีดำ ปีกคู่หน้ามีสีน้ำตาลอ่อนและยาวกว่าปีกคู่หลัง ลำตัวมีสีน้ำตาลอ่อนและมีสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำพาดขวางลำตัว ในเพศเมียมีอวัยวะสำหรับวางไข่เห็นชัดเจน ที่เบียดของขาคู่หน้ามีอวัยวะสำหรับฟังเสียง ทาร์โซมี 4 ปล้อง ขา 2 คู่แรกสีน้ำตาลแก่หรือสีดำ ขาหลังตรงส่วนของฟีเมอร์มีป็นสีน้ำตาลและมีขนาดใหญ่กว่าขาคู่อื่น ๆ ขนาดตัวยาวประมาณ 70 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

-

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ครอบครัว Gryllotalpidae

แมลงในครอบครัวนี้ ลักษณะหนวดค่อนข้างยาวเป็นรูปเส้นด้าย ที่เบียดและฟีเมอร์ของขา คู่หน้าขยายใหญ่คล้ายพลั่วใช้สำหรับขุดดิน ขาทุกคู่มีทาร์โซ 3 ปล้อง ฟีเมอร์ของขาคู่หลังไม่ขยายใหญ่ ตัวโตมีขน ชอบขุดรูอยู่ในดินที่ชื้นแฉะและบริเวณแหล่งน้ำ โดยจะขุดรูลึกประมาณ 15-20 เซนติเมตร กินพวกกรากพืชและสัตว์เล็ก ๆ เป็นอาหาร สามารถทำเสียงได้โดยใช้ปีกคู่หน้าสีกัน ส่วนท้องมี 11 ปล้อง โดยส่วนท้องปล้องแรกจะไม่เชื่อมต่อกับอกปล้องสุดท้าย อวัยวะสำหรับวางไข่มีลักษณะแข็ง ยาวเรียวได้แก่ แมลงกะซอน

แมลงกะซอน
แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	แมลงกะซอน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Mole cricket
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Gryllotalpa africana</u> (Beauvois, 1869)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวมีสีน้ำตาล บริเวณหัวมีสีดำคล้ำกว่าส่วนอื่น ๆ หนวดสั้นเป็นแบบเส้นด้าย ปากเป็นแบบปากกัด แผ่นหลังอกปล้องแรกมีลักษณะเป็นแผ่นกลมแข็ง ร่างกายมีขนปกคลุม ขาคู่ที่มีทาร์ไซ 3 ปล้อง ฟีเมอร์ของขาคู่หลังไม่ขยายใหญ่ ทีเบียและทาร์ไซของขาคู่หน้ามีลักษณะแผ่กว้าง และมีหนามแหลมเหมาะสำหรับใช้ขุดดิน ปีกมีสีน้ำตาลเห็นเส้นปีกสีน้ำตาลชัดเจน ปีกยาวกว่าความยาวของลำตัว อวัยวะสำหรับวางไข่ยาว ตัวผู้สามารถทำเสียงได้โดยใช้ปีกคู่หน้าสีกัน ขนาดตัวยาวประมาณ 35 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 31-43 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 108 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 77 ตัว, อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ 52 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 26 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 21 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 70 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 11 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.กาฬสินธุ์, จ.อุตรธานี, จ.มหาสารคาม และ จ.ยโสธร (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.เพชรบูรณ์ (ชูศิลป์ อัครุ, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ ยโสธร

ครอบครัว Gryllidae

ลำตัวอาจมีขนาดกลางหรือเล็ก (45-50 มิลลิเมตร) ลักษณะหัวจะกลมมน มีหนวดยาวมากกว่าความยาวของลำตัว ทาร์ไซมี 3 ปล้อง ขอบปีกคู่หน้าของตัวผู้ขรุขระใช้เป็นตัวอวัยวะทำเสียง มีอวัยวะฟังเสียงอยู่ที่ทีเบียของขาคู่หน้า ตัวเมียมีอวัยวะสำหรับวางไข่แหลมคมคล้ายเข็มหรือเป็น

รูปทรงกระบอก ลำตัวมีสีดำ น้ำตาล หรือน้ำตาลปนเทา กัดกินต้นอ่อนของพืชต่าง ๆ เป็นอาหาร เช่น พวกข้าว ข้าวโพดและธัญพืชต่าง ๆ ได้แก่ พวกจิ้งหรีด

จิ้งหรีดทองคำ

แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	จิ้งหรีดทองคำ จี๋หล่อดำ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Common black cricket, Field cricket
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Acheta bimaculatus</u> Degeer

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวสีดำตลอด มีจุดสีเหลือง 2 จุด อยู่ทางด้านบนตรงโคนปีก หัวกลม หนวดยาว เป็นแบบเส้นด้าย ปีกคู่ที่สองและแพนหางยาวมากกว่าปีกคู่ที่หนึ่ง ฟีเมอร์ของขาหลังมีขนาดใหญ่ ตรงด้านล่างมีสีน้ำตาลแดงแตกต่างจากสีตรงบริเวณอื่น ๆ ตัวเมียมีอวัยวะสำหรับวางไข่ติดอยู่ทางด้านล่างของท้องลักษณะค่อนข้างยาวและมีสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 33 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 23-47 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขันธ์ 16 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 7 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 4 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทั่วไปในประเทศไทย (สุธรรม อารีกุล, 2519)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บึงขันธ์

จิ้งหรีดทองแดง

แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	จิ้งหรีดทองแดง จี๋หล่อ จิ้งหรีด
ชื่อภาษาอังกฤษ	Common brown cricket, House cricket

ชื่อวิทยาศาสตร์ Acheta testaceus Walker, 1869

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวมีสีน้ำตาลปนแดง ตาสีเกือบดำ หนวดยาวเป็นแบบเส้นด้าย โคนหนวดมีสีน้ำตาล และสีค่อย ๆ แก่ขึ้นไปทางปลายหนวดเกือบเป็นสีดำ ปีกคู่หน้าเมื่อมองทางด้านหลังจะเห็นขอบมีเส้นสีน้ำตาลยาวเกือบตลอดทั้งปีก เมื่อมองทางด้านข้างจะเห็นขอบล่างของปีกมีสีดำและเห็นลายเส้นสีน้ำตาล แพนหางมีสีน้ำตาล ตัวเมียมีอวัยวะสำหรับวางไข่สีน้ำตาลยาวเท่ากับความยาวของลำตัว มีขนาดตัวยาวประมาณ 36 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 26-41 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 6 ตัว
อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 5 ตัว และ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทั่วไปในประเทศไทย (สุธรรม อารีกุล, 2519)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บึงขจร

จังหวัดหัวโตน

แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	จิโปม จิโก่ง จั้งโก่ง จั้งหรีดโก่ง จั้งหรีดหัวโตน จั้งหรีดหางสั้น
ชื่อภาษาอังกฤษ	Short-tailed cricket
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Brachytrupes portentosus</u> (Lichtenstein, 1796)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างอ้วน หัวกลมมีขนาดใหญ่ ลำตัวมีสีน้ำตาล หรือน้ำตาลอ่อน หนวดยาวเป็นแบบเส้นด้าย ปากเป็นแบบปากกัด ปีกยาวเท่ากับส่วนท้อง มีลวดลายน้อย แพนหางมีสีน้ำตาลอ่อนยื่นยาว ปลายลำตัวออกไป 1 คู่ พิเมออร์ของขาหลังมีขนาดใหญ่ ด้านนอกขอบพิเมออร์มีลายประสีน้ำตาลตามยาว

ซึ่งจะเห็นเด่นชัดตรงปลายของพีเมอร์ ตัวเมียมีอวัยวะสำหรับวางไข่สั้นมาก แตกต่างกับจิ้งหรีดชนิดอื่น ๆ เป็นจิ้งหรีดที่ขุดรูอาศัยอยู่ในดินและมีขนาดใหญ่ที่สุด ขนาดตัวยาวประมาณ 41 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 34-52 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 12 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 5 ตัว และ อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี 8 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ชัยภูมิ, จ.สกลนคร และ จ.บึงโขง (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.พิจิตร และ จ.เพชรบูรณ์ (ชูศิลป์ อัครชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

ครอบครัว Termitidae

แมลงในครอบครัวนี้มีขนาดเล็กถึงขนาดกลาง มีตาเดี่ยว เส้นปีกมีน้อย ทาร์โซมี 4 ปล้อง เป็นแมลงที่อยู่รวมกันเป็นสังคม มีการแบ่งหน้าที่กันทำ รั้งหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยปลวก 4 วรรณะคือ ปลวกทหาร ปลวกงาน ปลวกราชินี และ ปลวกที่ทำหน้าที่ในการสืบพันธุ์ ได้แก่ตัวผู้และตัวเมีย มีทั้งชนิดไม่มีปีกหรือปีกไม่เจริญ ซึ่งปลวกแต่ละชนิดจะมีรูปร่างและหน้าที่แตกต่างกันไป ในช่วงฤดูฝนปลวกที่ทำหน้าที่สืบพันธุ์ ซึ่งเป็นปลวกที่มีปีกหรือแมลงเม่าจะบินออกจากรังเพื่อผสมพันธุ์ จากนั้นปลวกราชินีจะสลัดปีกทิ้ง อาศัยอยู่ในดินโดยจะสร้างจอมปลวกสูงเหนือดินมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ บางชนิดอาศัยอยู่ในต้นไม้ เสาไม้ หรือสิ่งปลูกสร้างที่ทำด้วยไม้ ได้แก่ พวกปลวก

แมลงเม่า

แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	แมลงเม่า
ชื่อภาษาอังกฤษ	Termite, White ant, Winged-termite
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Termes flavicole</u> Kemner, 1934

ลักษณะสำคัญ

แมลงเม่า คือปลวกที่มีปีกซึ่งจะทำหน้าที่สืบพันธุ์ หลังจากผสมพันธุ์เสร็จจะสลัดปีกออก ลำตัวมีสีน้ำตาล ตรงบริเวณอกมีสีเข้มจนเกือบดำ มีปีกบางใส 2 คู่ ซึ่งมีลักษณะเหมือนกันและ ยาวกว่าความยาวของลำตัว ลายเส้นที่ปีกมีน้อย ด้านท้องมีสีเหลือง ขาว หรือน้ำตาลอ่อน ส่วน ท้องด้านหลังมีแถบสีน้ำตาลพาดตามขวาง 9 แถบ ปากเป็นแบบปากกัด หนวดมีรูปร่างแบบลูกบิด ตารวมมี 1 คู่ขนาดใหญ่ อยู่ทางด้านข้างของส่วนหัว และมีตาเดี่ยว 1 คู่ อยู่ข้าง ๆ ตาจะเจริญดี ในวรรณะสืบพันธุ์ ปลวกวรรณะทหารอาจจะมีหรือไม่มีตารวม ส่วนปลวกงานไม่มีตาเลย ปล้องท้อง กว้างเชื่อมติดกับอก ทาร์ไซมี 4 ปล้อง ขนาดตัวยาวประมาณ 13 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 231 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.มหาสารคาม (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.ตรัง และ จ.สงขลา (ศุภผล เทพเฉลิม, 2527)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อำนาจเจริญ

ครอบครัว Belostomatidae

แมลงในครอบครัวนี้ เป็นแมลงที่มีขนาดใหญ่ที่สุดใน Order Hemiptera ลำตัวรูปไข่แบน ไม่มีตาเดี่ยว หนวดสั้นมี 4 ปล้อง ปากเป็นแบบปากดูด ขาหน้าดัดแปลงไป มีลักษณะคล้ายขอเกี่ยว ไว้สำหรับจับเหยื่อ ขาคู่กลางและขาคู่หลังแบน ส่วนของทึบเปียและทาร์ไซมีขนปกคลุมไว้สำหรับว่ายน้ำ มักจะมีการขยายพันธุ์ในช่วงฤดูฝนประมาณเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ไข่และตัวเต็มวัย ของแมลงดานาใช้เป็นอาหารได้โดยการย่างหรือนึ่ง ตัวผู้มีกลิ่นเฉพาะนิยมใช้ทำน้ำพริก พบอาศัย ในแหล่งน้ำจืดทั่ว ๆ ไป ได้แก่ แมลงดานา

แมลงดานา

แผ่นภาพที่ 7 ภาพที่ 4

ชื่อไทย

แมลงดานา

ชื่อภาษาอังกฤษ Giant water bug
 ชื่อวิทยาศาสตร์ Lethocerus indicus (Lepolietier & Serville, 1835)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างเป็นรูปไข่ค่อนข้างยาว ลำตัวแบนทางด้านบนและด้านล่าง หัวมีสีน้ำตาลแก่หรือสีดำปนสีเขียว ตามีสีดำ แผ่นสามเหลี่ยมทางด้านหลังมีลายสีเหลืองตรงบริเวณฐาน 2 แถบ ปีกส่วนใหญ่มีสีดำยกเว้นบริเวณขอบล่างของปีกมีสีน้ำตาลอ่อน ขาคู่หน้ามีลักษณะเป็นขอเกี่ยว ขาหลังมีเล็บปลายสุดของส่วนท้องมีหางสั้น ๆ 2 หาง ทำหน้าที่ช่วยในการหายใจ พบตามแหล่งน้ำจืดที่มีน้ำนิ่ง ในฤดูฝนจะวางไข่ตามกิ่งไม้และต้นไม้ที่อยู่ใกล้ น้ำ จัดได้ว่าเป็นมวนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ขนาดตัวยาวประมาณ 78 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 69-82 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ. ชูขันธุ์ จ. ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ. เมือง จ. อุบลราชธานี 6 ตัว, อ. เมือง จ. สุรินทร์ 6 ตัว, อ. เมือง จ. ชัยภูมิ 3 ตัว, อ. เมือง จ. อำนาจเจริญ 2 ตัว, อ. เฉลิมขุม จ. อุบลราชธานี 1 ตัว และ ต. โพธิ์ อ. เมือง จ. ศรีสะเกษ 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นฤมล แสงประดับ, 2525); พบตลาดสดทุกจังหวัดในภาคกลาง (ชูศิลป์ อัทชู, 2526); จ. นครราชสีมา, จ. กระบี่, จ. สงขลา, จ. สุราษฎร์ธานี, จ. นครศรีธรรมราช, จ. ปัตตานี และ จ. ระนอง (ศุภผล เทพเฉลิม, 2517)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ

ครอบครัว Cicadidae

แมลงในครอบครัวนี้มีขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ หนวดสั้นเป็นแบบเส้นขน ตาประกอบโตเห็นเด่นชัดและมีตาเดี่ยว 3 ตา ปีกเป็นแผ่นบางใส ลายปีกเจริญดีมี 2 คู่ หนวดสั้นเป็นแบบเส้นขน ทาร์โซ มี 3 ปล้อง ปากเป็นแบบแทงดูด ตัวผู้มีอวัยวะทำเสียงอยู่ที่โคนของปล้องท้อง ตัวเต็มวัยเกาะอยู่ตามต้นไม้ วางไข่ในกิ่งของต้นไม้และพุ่มไม้หลายชนิด ตัวอ่อนจะตกลงสู่พื้นดิน ขุดรูอยู่ในดิน ตามรากพืชหรือตามพื้นที่ที่มีหญ้ามาก ซึ่งใช้เวลาอยู่ในดินเป็นเวลานานประมาณ 4-17 ปี จึง

จะเป็นตัวเต็มวัย ได้แก่ จ๊กจั่น

จ๊กจั่น

แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	จ๊กจั่น
ชื่อภาษาอังกฤษ	Cicadas
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Platylomia assamensis</u> Distant, 1905

ลักษณะสำคัญ

ส่วนหัวและอกกว้างจะเรียวมาทางส่วนหาง ตาประกอบมีขนาดใหญ่ มีตาเดี่ยว 3 ตา เรียงกันเป็นรูปสามเหลี่ยม หนวดสั้นเป็นรูปขน ปากเป็นแบบเจาะดูด มีปีกบางใส 2 คู่ และยาวมากกว่าความยาวของลำตัว ขณะเกาะอยู่กับที่ปีกจะหุบชิดกันเป็นรูปสามเหลี่ยม คล้ายหลังคา ลำตัวมีสีน้ำตาลอ่อนหรือสีน้ำตาลเข้ม ในขณะที่เป็นตัวอ่อนจะมีสีน้ำตาลอ่อน ตาโต ขาคู่หน้ามีขนาดใหญ่ไว้สำหรับขุดดิน ตัวผู้มีอวัยวะทำเสียงอยู่ที่ส่วนท้อง ตัวเต็มวัยมีขนาดตัวยาวประมาณ 51 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 29-61 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 4 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 21 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ครอบครัว Dytiscidae

แมลงปีกแข็งในครอบครัวนี้มีรูปร่างเป็นรูปไข่ ส่วนท้องและปีกใหญ่ ร่างกายมีผิวเรียบและมันมาก ส่วนมากมีสีดำ ปากเป็นแบบปากกัด หนวดเป็นแบบเส้นด้าย ขาคู่หน้ายาวกว่าขาคู่อื่น มีขนยาวปกคลุมทั้ง 2 ด้าน คล้ายใบพาย ใช้สำหรับว่ายน้ำจะเคลื่อนที่ไปพร้อม ๆ กัน บางชนิดตัวผู้จะมีขาหน้าใหญ่เพื่อใช้ยึดเกาะกับตัวเมีย ในเวลาผสมพันธุ์ชอบเอาหัวดิ่งลงไปใต้ผิวน้ำ ในเวลา

กลางคืนจะบินมาเล่นแสงไฟ ตัวเต็มวัยสามารถเก็บอากาศไว้ใต้ปีกแข็ง ทำให้ดำน้ำได้เป็นเวลานานได้แก่ แมลงตบเต่า

แมลงตบเต่า

แผ่นภาพที่ 7 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	แมลงตบเต่า ตัวดำ แมลงฮืด(ตัวอ่อน)
ชื่อภาษาอังกฤษ	Predaceous diving beetle, True water beetle
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Cybis limbatus</u> Fabricius

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวรูปไข่ มีสีดำปนน้ำตาล ผิวเรียบ ส่วนท้องและปีกใหญ่แข็งมาก ทนกดเป็นแบบเส้นด้าย และไม่มีหนามแข็งที่หน้าอกด้านล่าง ปากเป็นแบบปากกัด ขาคู่หลังมีลักษณะแบนและยาวกว่าขาคู่อื่น ๆ มีขนปกคลุมทั้งสองด้านเหมาะสำหรับว่ายน้ำ ว่ายน้ำโดยใช้ขาหลังเคลื่อนที่ไปพร้อม ๆ กัน เมื่ออยู่นิ่งบริเวณผิวน้ำชอบเอาหัวดิ่งลงไปใต้ผิวน้ำ ในเวลากลางคืนจะบินขึ้นมาเล่นแสงไฟ ตัวอ่อนของแมลงชนิดนี้เรียกว่า แมลงฮืด ซึ่งจะมีลำตัวเป็นปล้องยาวคล้ายตะขาบ มีพื้นแหลมงอกคล้ายเกี้ยว 1 คู่ ใช้จับเหยื่อ ตัวเต็มวัยสามารถดำน้ำได้นาน ๆ เพราะสามารถเก็บเอาฟองอากาศเล็ก ๆ ไว้ใต้ปีก ขอบปีกรอบนอกมีแถบสีน้ำตาลอ่อน ตรงบริเวณรอยต่อระหว่างส่วนอกและส่วนท้องมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมขนาดเล็กอยู่ตรงบริเวณกึ่งกลางลำตัว เป็นแมลงปีกแข็งที่มีขนาดใหญ่ อาศัยอยู่ในน้ำ ตามบ่อ หนอง และลำธารทั่ว ๆ ไป ขนาดตัวยาวประมาณ 29 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 23-35 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 3 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.เมือง จ.บึงสธ 5 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เลย และ จ.มหาสารคาม (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.สงขลา (ศุภผล เทพแลิม) 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ อุบลราชธานี และ บึงสธ

ครอบครัว Hydrophilidae

แมลงปีกแข็งในครอบครัวนี้ มีลำตัวเป็นรูปไข่ มีสีดำ หนวดสั้นเป็นแบบกระบอง ปากเป็นแบบปากกัด ทางด้านล่างของส่วนอกปล้องที่สามจะมีส่วนที่เป็นหนามแหลม อาศัยอยู่ทั้งในน้ำและบนบก พวกที่อาศัยอยู่ในน้ำสามารถดำน้ำได้เป็นเวลานาน ๆ โดยเก็บพองอากาศไว้ด้วยแผ่นฟิล์มบาง ๆ ทางด้านล่างของร่างกาย เวลาว่ายน้ำจะสลับขาทีละข้าง พวกที่อาศัยอยู่บนบก มักจะอยู่ในมูลสัตว์ ตัวเต็มวัยส่วนมากมักจะกินพวกเศษซากเน่าเปื่อย พบทั่วไปตามสระน้ำและลำธารที่มีน้ำนิ่งได้แก่ แมลงเหนียง

แมลงเหนียง

แผ่นภาพที่ 7 ภาพที่ 6

ชื่อไทย

แมลงเหนียง แมลงข้าวเกลี้ยง

ชื่อภาษาอังกฤษ

Water scavenger beetle

ชื่อวิทยาศาสตร์

Hydrous cavistanus Bedel

ลักษณะสำคัญ

เป็นแมลงที่มีลักษณะคล้ายแมลงตับเต่ามาก แต่ลำตัวค่อนข้างยาวและโค้งนูนกว่า มีสีดำเป็นมัน หนวดเป็นรูปกระบอง ปากเป็นแบบปากกัด ทางด้านล่างมีหนามแหลมที่หน้าอก ขามีขนปกคลุม ปีกแข็งปกคลุมส่วนท้องมิด เป็นแมลงที่อาศัยอยู่ในน้ำ เวลาว่ายน้ำจะสลับขาทีละข้างซึ่งต่างกับแมลงตับเต่า และไม่เอาหัวลงขณะเกาะอยู่ที่ผิวน้ำ สามารถบินและเกาะอยู่บนบกได้ เพราะมีแผ่นฟิล์มบาง ๆ ทางด้านล่างของร่างกาย ตัวอ่อนเป็นตัวหนอนแบบแมลงอื่น แต่ที่ทาร์ไซมีกรงเล็บ 1 อัน ขอบปีกไม่มีสีน้ำตาลอ่อน ขนาดตัวยาวประมาณ 32 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 30-34 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 5 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 11 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 11 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 9 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 12 ตัว, อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี 1 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 9 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.สุรินทร์, จ.อุบลราชธานี และ จ.สกลนคร (นฤมล แสงประดับ, 2525);

จ.นครนายก และ จ.สระบุรี (ชูศิลป์ อัดชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ ยโสธร

ครอบครัว Scarabacidae

แมลงในครอบครัวนี้มีขนาดเล็กมากจนถึงขนาดใหญ่มาก รูปร่างยาวหรือเป็นรูปไข่ ลักษณะลำตัวนูน ทาร์ไซมี 5 ปล้อง หนวดมีลักษณะเป็นรูปใบไม้หรือรูปกระบอง ปีกแข็งปกคลุมส่วนท้องมีดหรือไม่มีด อาศัยอยู่ในที่ต่าง ๆ กัน บางชนิดอยู่ในดินกินมูลของซากพืชและซากสัตว์ อยู่บนต้นไม้ หรือสร้างรังอยู่ในรังของมดหรือปลวก ตัวเมียวางไข่เป็นฟองเดี่ยว ๆ ในดิน ตัวเต็มวัยมักจะออกหากินในเวลากลางวัน ได้แก่ กลุ่มของด้วงกว้าง ด้วงมะพร้าว ด้วงวงง แมลงกินุน แมลงกุดจี

แมลงกินุนเขี้ยว

แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	แมลงกินุนเขี้ยว แมลงกินุน แมลงอินุน
ชื่อภาษาอังกฤษ	June beetle
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Anomala antiqua</i> (Gyllenhal, 1817)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างเป็นรูปไข่ หนวดเป็นรูปใบไม้ ที่หนวดมีขน ปากเป็นแบบปากกัด ทาร์ไซมี 5 ปล้อง ส่วนปีกปกคลุมส่วนท้องไม่มีด ตัวเต็มวัยมีสีเขี้ยวเป็นมันวาว ขนาดตัวยาวประมาณ 16 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 15-17 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ยโสธร 6 ตัว, บ้านหนองหว้า อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว และ บ้านสัมพันธ อ.เมือง จ.สุรินทร์ 163 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.สกลนคร (นฤมล สแกประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ยโสธร ศรีสะเกษ และ สุรินทร์

ด้วงกว้าง

แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	ด้วงกว้าง แมลงกว้าง แมลงคราม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Scarab beetles, Stem eating beetle
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Xylotrupes gideon</u> (Linnaeus, 1767)

ลักษณะสำคัญ

เป็นด้วงปีกแข็งขนาดโตสีน้ำตาลแดงเป็นมัน ตัวผู้มีเขา 1 คู่ โคนเขี้ยวหักในลักษณะด้านบนหนึ่งเขาและด้านล่างหนึ่งเขา เขาด้านบนนอกจากปล้องแรกของทรวงอก เขาด้านล่างงอกจากส่วนหัว ตอนปลายเขาแยกเป็น 2 แฉก ตัวเมียมีขนาดเล็กกว่าตัวผู้และไม่มีเขา หนวดเป็นรูปใบไม้ ทาร์โซมี 5 ปล้อง ขาคู่ที่ 2 และ 3 ไม่หดสั้น ทิเบียของขาคู่หน้ามีฟันที่แข็งแรง 3 ซี่ ทิเบียของขาคู่กลางและขาคู่หลังมีหนามแข็ง ออกปล้องแรกยื่นแหลมออกไปทางด้านหน้า มีขนาดตัวยาวประมาณ 47 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 41-52 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา 2 ตัว และ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 8 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.สกลนคร และ จ.อุตรธานี (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ นครราชสีมา และ อุบลราชธานี

แมลงกุดจี

แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	แมลงกุดจี แมลงจืดจี แมลงจี้ควาย แมลงจี้ครอก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Dung beetle

ชื่อวิทยาศาสตร์ Onthophagus seniculus (Fabricius, 1781)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างเป็นรูปไข่ หนวดเป็นแบบใบไม้ ปากเป็นแบบปากกัด ทาร์โซมี 5 ปล้อง สควเทิลล์สั้นมากมักมองไม่เห็น ทีเบียของขาคู่หน้ามีหนามเป็นแผ่นแบน ทีเบียของขาอีก 2 คู่ แบนกว้างแต่แบนน้อยกว่าทีเบียของขาคู่หน้า ปลายสุดของส่วนหัวทางด้านหน้ามีลักษณะกลมมน ปีกแข็งปกคลุมส่วนท้องไม่มีค และ มีร่องตามยาวข้างละ 8 ร่อง ลำตัวและปีกมีสีดำ เป็นแมลงที่มีขนาดเล็ก มีขนาดตัวยาวประมาณ 19 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 16-23 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

บ้านหนองหัว อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 7 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 7 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.กาฬสินธุ์, จ.สกลนคร, จ.อุตรธานี และ จ.ขอนแก่น (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ ชัยภูมิ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ ยโสธร

แมลงกุดจี

แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 3

ชื่อไทย แมลงกุดจี แมลงจู้จี้ แมลงขี้ควาย แมลงขี้ครอก

ชื่อภาษาอังกฤษ Dung beetle

ชื่อวิทยาศาสตร์ Onthophagus sagittarius (Fabricius, 1781)

ลักษณะสำคัญ

ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปคล้าย Onthophagus seniculus แต่มีข้อที่แตกต่างคือ ปลายสุดของส่วนหัวทางด้านหน้า มีลักษณะแหลมและส่วนท้ายของหัวมีลักษณะ เป็นสันนูนขึ้นมากกว่า ปีกแข็งปกคลุมส่วนท้องไม่มีค และ มีร่องตามยาวข้างละ 8 ร่อง ลำตัวและปีกมีสีดำ เป็นแมลงที่มีขนาดเล็ก มีขนาดตัวยาวประมาณ 17 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 12-20 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 67 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 234 ตัว และ
อ.เมือง จ.บึงขจร 13 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัดคือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บึงขจร

แมลงกุดจี่

แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	แมลงกุดจี่ แมลงจู้ดจี่ แมลงขี้ควาย แมลงขี้ครอก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Dung beetle
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Onthophagus bonasus</u> (Fabricius, 1781)

ลักษณะสำคัญ

ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปคล้าย Onthophagus seniculus แต่มีข้อที่แตกต่างคือส่วน
ของเขาไม่โค้งออกมาจากส่วนอก แต่จะงอกมาจากส่วนท้ายของหัว บริเวณอกปล้องแรกมีลักษณะ
ขรุขระ ปีกแข็งปกคลุมส่วนท้องไม่มีมัด และมีร่องตามยาวข้างละ 8 ร่อง ลำตัวและปีกมีสีดำเป็น
แมลงที่มีขนาดเล็ก มีขนาดตัวยาวประมาณ 21 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 19-22 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 20 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 6 ตัว และ อ.เมือง
จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ อุบลราชธานี บึงขจร และ ศรีสะเกษ

แมลงกุดจี

แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	แมลงกุดจี แมลงจืดจี แมลงขี้ควาย แมลงขี้ครอก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Dung beetle
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Copris nevinsoni</u> Waterh

ลักษณะสำคัญ

ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปคล้าย Onthophagus seniculus แต่มีข้อที่แตกต่างคือ ปลายสุดของหัวแผ่แบนคล้ายรูปครึ่งวงกลม ทางด้านข้างมีลักษณะแหลม ส่วนปลายของบริเวณหัวจะมีเขาซึ่งมีลักษณะโค้งงอ 1 อัน ทางด้านหลังของส่วนอกจะมีลักษณะเป็นสันนูนขึ้นมา ปีกแข็งมีร่องตามยาวข้างละ 8 ร่อง และปกคลุมส่วนท้องมิด ลำตัวและปีกมีสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 17 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 15-19 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 8 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ขอนแก่น (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

แมลงกุดจี

แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	แมลงกุดจี แมลงจืดจี แมลงขี้ควาย แมลงขี้ครอก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Dung beetle, Buffalo dung beetle
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Copris</u> sp.

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างเป็นรูปไข่ หนวดเป็นรูปใบไม้ ปากเป็นแบบปากกัด สคิ้วแหลมสั้นมากมักมองไม่

เห็น ทาร์ไซมี 5 ปล้อง ทีเบียของขาคู่หน้าสั้นมีหนามเป็นแผ่นแบน ทีเบียของขาอีก 2 คู่ แบนกว้าง แต่แบนน้อยกว่าทีเบียของขาคู่หน้า ปีกแข็งมีร่องตามยาวข้างละ 8 ร่อง และปกคลุมส่วนท้องมิด ด้านหน้าสุดของหัวมีลักษณะมน ด้านข้างแหลมลาดเอียงลงมาและจะตัดตรงบริเวณด้านล่าง ในตัวผู้ บริเวณด้านหน้าของส่วนอกจะมีเขาลักษณะขนานกัน 1 คู่ ลำตัวและปีกแข็งมีสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 16 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 12-19 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 9 ตัว และ อ.เมือง จ.บึงขันธ์ 7 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.สกลนคร (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บึงขันธ์

แมลงกุดจี

แผ่นภาพที่ 8 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	แมลงกุดจี แมลงจืดจี แมลงจี้ควาย แมลงจี้ครอก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Dung beetle, Buffalo dung beetle
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Copris iris</u> Sharp, 1875

ลักษณะสำคัญ

ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปคล้าย Copris nevinsoni แต่มีข้อที่แตกต่างคือ ในตัวผู้จะมีเขาเพียง 1 เขา เท่านั้น และลักษณะของเขาโค้งงอน้อยกว่า โดยจะไม่มีเขาที่บริเวณอก จะมีลักษณะเป็นเพียงสันนูนขึ้นมาเท่านั้น ปีกแข็งมีร่องตามยาวข้างละ 8 ร่อง และปกคลุมส่วนท้องมิด ลำตัวและปีกมีสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 24 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย -

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ครอบครัว Cerambycidae

แมลงในครอบครัวนี้ ลักษณะลำตัวเป็นรูปทรงกระบอก มีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ ส่วนหัวยาว มีหนวดยาว อาจยาวเท่าหรือยาวกว่าความยาวของลำตัว ทาร์โซมี 5 ปล้อง โดยที่ปล้องที่ 4 มีขนาดเล็กซ่อนอยู่ในรอยเว้าของปล้องที่ 3 ทำให้เห็นมีทาร์โซซิด 4 ปล้อง ตามประกอบจะเว้าเข้าไปอยู่ใกล้บริเวณหนวด ตัวเต็มวัยออกหากินในเวลาากลางคืน ส่วนในเวลากลางวันอาจพบอยู่ใต้เปลือกไม้ เกาะอยู่บนต้นไม้ ตัวเมียวางไข่ตามรอยแตกในเปลือกไม้ ตัวหนอนเจาะเข้าไปในเปลือกไม้หรือเนื้อไม้แล้วแต่ชนิด ตัวเต็มวัยมักจะกินส่วนของพืชเช่น ดอก ใบ ฯลฯ ได้แก่ กลุ่มด้วงหนวดยาว (Long horned beetles)

แมลงกอก

แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	แมลงกอก ด้วงหนวดยาว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Long horned beetles
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Apriona germari</u>

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวเป็นรูปทรงกระบอกขนานกัน หนวดเป็นรูปเส้นด้ายมีความยาวเกินครึ่งหนึ่งของความยาวลำตัว ปากเป็นแบบปากกัด ทาร์โซมี 5 ปล้อง ปีกแข็งปกคลุมส่วนท้องมิด ลำตัวมีสีเขียวปนน้ำตาล ส่วนท้องและขาไม่มีสีดำ ลักษณะปีกแข็งและด้านบนมีขนเล็ก ๆ ปกคลุม ขนาดตัวยาวประมาณ 44 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 39-49 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.บึงสธร 1 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.สกลนคร (นฤมล แสงประดับ, 2525)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ ยโสธร

ด้วงเจาะต้นนุ่น

แผ่นภาพที่ 10 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	ด้วงหนวดยาว ด้วงนุ่น ด้วงเจาะต้นนุ่น
ชื่อภาษาอังกฤษ	Long horned beetles
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Plocaederus</u> <u>obesus</u> Gahan

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างคล้ายรูปทรงกระบอก ลำตัวยาวมน ส่วนหัวเล็กกว่าส่วนอื่น ๆ ของลำตัว ด้านบนมีสีทึบ เนื่องจากมีขนเล็ก ๆ ปกคลุมทั่วไป ลำตัวมีสีน้ำตาล หนวดเป็นรูปเส้นด้ายแทรกติดอยู่ที่ด้านบนของตา หนวดยาวและมักยาวกว่าลำตัว หนวดมี 11 ปล้อง ปากเป็นแบบปากกัด ขนาดตัวยาวประมาณ 41 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ยโสธร 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครปฐม (นิพนธ์ จันทวานิช, 2505)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ยโสธร

ด้วงเจาะลำต้นอ้อย

แผ่นภาพที่ 10 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	ด้วงเจาะลำต้นอ้อย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Long horned beetles
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Dorysthenes</u> <u>buqueti</u> Guerin

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวเป็นรูปทรงกระบอกขนานกัน ทนวดเป็นรูปเส้นด้าย มีความยาวเกินครึ่งหนึ่งของความยาวลำตัว ปากเป็นแบบปากกัด ทาร์ไซมี 5 ปล้อง ปีกแข็งปกคลุมส่วนท้องไม่มิด ลำตัวมีสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ ส่วนอกจะมีหนามแหลมข้างละ 3 อัน ขนาดตัวยาวประมาณ 52 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 46-61 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 4 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 2 ตัว และ บ้านหนองหัว
อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร และ ศรีสะเกษ

ครอบครัว Bombycidae

แมลงในครอบครัวนี้ มีลำตัวอ้วน มีขนมาก ตัวเต็มวัยมีสีครีม มีเส้นสีน้ำตาลพาดผ่านปีกหน้า ไม่กินอาหารและไม่บิน ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เองตามธรรมชาติ ต้องอาศัยมนุษย์เป็นผู้เลี้ยง ชอบกินใบหม่อน ตัวอ่อนเป็นตัวหนอนมีขาจริงขาเทียม (eruciform) ดักแด้เป็นแบบระยางค์ปิด (obtect) จะสร้างใยหุ้มดักแด้ ใยนี้นำมาทำเส้นไหมสำหรับทอผ้าไหม เป็นสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจได้แก่ ตัวไหม

ดักแด้ไหม

แผ่นภาพที่ 7 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	ดักแด้ไหม หนอนไหม
ชื่อภาษาอังกฤษ	Silkworm, Silkworm pupae
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Bombyx mori</u> (Linnaeus, 1758)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวอ้วนมีขนมาก ดักแด้เป็นแบบระยางค์ปิด ตัวเต็มวัยมีสีครีม มีขาและปีกติดเป็นเนื้อเดียวกันเคลื่อนที่ไม่ได้ มีช่องสำหรับให้อากาศผ่านเข้าออกอยู่ที่อกและท้อง ดักแด้ไหมจะสร้าง

ปลอกหุ้ม ซึ่งมีเส้นใยพันอยู่โดยรอบ ขนาดตัวยาวประมาณ 21 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 17-23 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.จักราช จ.นครราชสีมา 49 ตัว, กิ่ง อ.ห้วยราชบุรี จ.บุรีรัมย์ 52 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 56 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 116 ตัว, บ้านนาวัง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 438 ตัว, อ.เมือง จ.บึงโขง 98 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 131 ตัว, อ.ห้วยแถลง จ.นครราชสีมา 72 ตัว, อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 29 ตัว และ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 34 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ชัยภูมิ, จ.นครราชสีมา, จ.สุรินทร์, จ.อุบลราชธานี, จ.เลย และ จ.หนองคาย (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.เพชรบูรณ์ (ชูศิลป์ อัครชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 7 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บึงโขง

ครอบครัว Formicidae

แมลงในครอบครัวนี้ มีลักษณะลำตัวเรียว เอวคอดกิ่ว และมีตุ่มทางด้านหลังนูนขึ้นมา หนวดหักเป็นรูปข้อสอง ปากเป็นแบบปากกัด มีทั้งที่มีปีกและไม่มีปีก บางชนิดมีเหล็กในหรือมีขนปกคลุมลำตัว มีการอยู่รวมกันเป็นสังคมและแบ่งงานกันทำ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ มดตัวผู้ มดงาน และราชินีมด มดงานเป็นมดตัวเมียที่เป็นหมันไม่มีปีก มีหน้าที่สร้างรัง รวบรวมอาหาร ดูแลตัวหนอน ราชินีมดมีหน้าที่วางไข่อย่างเดียว ส่วนมดตัวผู้เมื่ออายุสั้น หลังจากผสมพันธุ์กับตัวแล้วไม่นานก็ตายไป อาหารของมดแตกต่างกันไปตามชนิด บางชนิดกินเนื้อสัตว์ที่ตายแล้ว หรือสัตว์ที่มีชีวิตอยู่ บางชนิดกินพืช บางชนิดกินเชื้อรา หรืออาหารที่มีน้ำตาลปนอยู่ ได้แก่ พวกมดแดง

มดแดง

แผ่นภาพที่ 7 ภาพที่ 5

ชื่อไทย มดแดง ไข่มดแดง แม่แป้ง
ชื่อภาษาอังกฤษ Red ant

ชื่อวิทยาศาสตร์ Oecophylla smaragdina (Fabricius, 1775)

ลักษณะสำคัญ

เป็นมดที่มีการอยู่รวมกันเป็นสังคม แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ

มดงาน เป็นมดตัวเมียที่เป็นหมัน ไม่มีปีก มีรูปร่างยาวเรียว เอวคอดกิ่ว ปากเป็นแบบปากกัด ไม่มีเหล็กไน มีหน้าที่สร้างรัง รวบรวมอาหาร ดูแลตัวหนอน

ราชินีมด เป็นมดตัวเมียที่มีปีก รูปร่างยาวเรียว เอวคอดกิ่ว ส่วนท้องค่อนข้างใหญ่ ปากเป็นแบบปากกัด ไม่มีเหล็กไน ตัวมีสีเขียว มีหน้าที่วางไข่ หลังจากผสมพันธุ์แล้วจะสลัดปีกทิ้ง มดตัวผู้ มีปีก รูปร่างยาวเรียว เอวคอดกิ่ว ปากเป็นแบบปากกัด ไม่มีเหล็กไน ตัวมีสีแดงเข้ม

ส่วนแม่เบ้ง หมายถึง ตัวอ่อนระยะตัวหนอนและดักแด้ของมดแดง ที่จะเจริญเป็นราชินีมด มีขนาดใหญ่ ตัวมีสีชมพูอ่อน

ไข่มดแดง เป็นตัวอ่อน ระยะตัวหนอนและระยะดักแด้ ของพวกมดงานและมดตัวผู้มีลักษณะคล้ายกับมดเบ้งแต่มีขนาดเล็กกว่า

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 5,796 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4,235 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 6,576 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 4,172 ตัว และ อ.เมือง จ.บึงขาค 78 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ชัยภูมิ, จ.นครราชสีมา, จ.บุรีรัมย์, จ.สุรินทร์, จ.ศรีสะเกษ, จ.อุบลราชธานี, จ.ร้อยเอ็ด, จ.กาฬสินธุ์, จ.อุดรธานี, จ.เลย, จ.ขอนแก่น, จ.หนองคาย, จ.บึงขาค, จ.มหาสารคาม และ จ.นครพนม (นฤมล แสงประดับ, 2525); จ.ตาก (สมศักดิ์ ปัญหา, 2525); จ.เพชรบูรณ์ และ จ.สุโขทัย (ชูศิลป์ อัครชู, 2526)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บึงขาค

ครอบครัว Vespidae

แมลงในครอบครัวนี้ มีหนวดยาว ปากเป็นแบบปากกัด เอวคอดกิ่ว ลำตัวแบ่งเป็นส่วนหัว ส่วนอก และส่วนท้อง อย่างชัดเจน ตัวเต็มวัยมีสีดำสลับสีเหลือง ตัวหนอนมีสีขาวหรือสีครีม และสีจะค่อย ๆ เข้มขึ้นเมื่อเจริญเป็นตัวเต็มวัย บางชนิดสร้างรังมีลักษณะคล้ายกระดาษ บางชนิดใช้ดินช่วยในการสร้างรัง รังมีทั้งที่อยู่ตามกิ่งไม้ ตามบ้าน และอยู่ที่ดิน เป็นแมลงที่มีการอยู่รวมกันเป็นสังคม ได้แก่พวก ต่อ แตน

ต่อหลวง

แผ่นภาพที่ 9 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	ต่อหลวง ต่อ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Wasp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Vespa cincta</u>

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวแบ่งเป็นส่วนหัว ส่วนอก ส่วนท้อง อย่างเด่นชัด ส่วนหัวเจริญดี หนวดเป็นรูปเส้นด้าย ปากเป็นแบบปากกัด ลำตัวยาวเรียวมีเอวคอดกิ่วมีปีก 2 คู่ ตัวเต็มวัยมีสีดำมีแถบสีเหลืองพาดตามขวางที่บริเวณส่วนท้อง ตัวหนอนไม่มีขา มีลักษณะคล้ายแคปซูลโพลีส่วนหัวออกมา มีสีครีมไปจนถึงสีเทา ดักด้เป็นแบบระยางค์เปิด (exarate) มีขาและปีกไม่ติดกับลำตัว สามารถเคลื่อนไหวได้เป็นอิสระ ขนาดตัวยาวประมาณ 20 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 17 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เพชรบูรณ์ (ชูศิลป์ อัทชู, 2526); สุราษฎร์ธานี, ยะลา และ นราธิวาส (ศุภผล เทพเฉลิม, 2527)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ครอบครัว Notopteridae

ปลาในครอบครัวนี้ มีลักษณะลำตัวแบนกว้าง เกล็ดเล็กและละเอียดเป็นแบบ cycloid (เกล็ดเรียบ) ท้องมีหนามคล้ายฟันเลื่อยเรียงเป็นสองแถว มีเส้นข้างตัว ครีบหลังเล็กตั้งอยู่ประมาณกึ่งกลางหลัง ครีบกันยาวและเชื่อมติดกับครีบหาง ช่องจมูกอันหน้ามีลักษณะเป็นหลอด เป็นปลาน้ำจืดพบอยู่ 1 สกุล 4 ชนิด

ปลากราย

แผ่นภาพที่ 11 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	กราย ทางแพน ตองกราย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Spotted featherback fish, Clown knifefish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Notopterus chitala</u> (Hamilton, 1822)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวด้านข้างแบนมาก ท้องแบนเป็นสัน และมีหนามแหลมแข็งอยู่เป็นคู่ ๆ จำนวนหลายคู่ จงอยปากสั้นทู่ ตาเล็ก ปากกว้าง มีฟันเล็กและแหลมอยู่บนขากรรไกรทั้งสองข้าง ข้างลำตัวเหนือครีบกันแต่ละด้าน มีจุดกลมขนาดใหญ่สีดำขอบสีขาวเรียงเป็นแถว จำนวน 5-10 จุด เกล็ดบนหัวและลำตัวมีขนาดเท่ากัน ขากรรไกรบนยื่นเลยด้านหลังตาออกไป พบทั่วไปตามแม่น้ำลำคลองหนอง บึง เนื้อมีรสอร่อยมากนิยมใช้ทำเป็นลูกชิ้นปลาหรือทอดมัน ขนาดตัวยาวประมาณ 136 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

-

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาฉลาด

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	ฉลาด ฉลาด ตอง ทางแพน วาง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Featherback fish, Grey featherback fish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Notopterus notopterus</u> (Pallas, 1769)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างคล้ายปลากทราย แต่มีขนาดเล็กกว่า ลักษณะแตกต่างที่เด่นชัดคือ ไม่มีจุดหรือลายสีดำเหนือครีบกัน ลำตัวเป็นสีขาวยเงินปนเทา ครีบหลังและครีบอกมีขนาดใกล้เคียงกัน ครีบท้องมีขนาดเล็กมาก ครีบกันและครีบหางเชื่อมติดกัน เกือบบนหัวใหญ่กว่าบนลำตัว ขนาดตัวยาวประมาณ 170 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 93-263 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, แม่น้ำชี อ.เมือง จ.บึงขันธ์ 1 ตัว, อ.บางสนน้อย จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 3 ตัว, แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 5 ตัว และ อ.ชัยภูมิ จ.นครราชสีมา 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, เขาสระบาบ, อ่าวกระเบน, และ จ.สุราษฎร์ธานี (Smith, 1945); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); อ่างเก็บน้ำทั่วประเทศ (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 6 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บึงขันธ์

ครอบครัว Mastacembelidae

ปลาในครอบครัวนี้มีลักษณะลำตัวยาวแบนข้างเล็กน้อย เกือบสี่เหลี่ยมผืนผ้า หัวแหลมตรงปลายสุดมีจงอยปากยื่นยาวคล้ายงวง ส่วนหน้าของครีบหลังและครีบกันมีหนาม ครีบหาง ครีบหลัง และครีบกันอาจแยกจากกันหรือติดกันก็ได้ ไม่มีครีบท้อง ครีบอกกลมมน พบ 2 สกุล คือ

Macronathus และ Mastacembelus อาศัยอยู่ในน้ำจืดหรือน้ำกร่อย พบในแอฟริกาและเอเชียใต้
ได้แก่พวกปลาหลด ปลากระทิง

ปลาหลด

แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	หลด หลดจุด
ชื่อภาษาอังกฤษ	Spotted spiny eel, Lesser spiny eel
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Macrogathus aculeatus</u> (Bloch, 1787)

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลาน้ำจืดอยู่ในวงศ์ปลากระทิง รูปร่างคล้ายคลึงปลากระทิง ลำตัวยาวเรียว
ลักษณะแหลมหัวแหลมท้าย ด้านข้างแบน หัวเล็ก จมอยปากเรียวแหลมและที่ปลายมีหนวดสั้น 1 คู่
ครีบท้อง และครีบท้องยาวมีขนาดใกล้เคียงกัน ครีบท้องกลมมนขนาดเล็ก ไม่มีครีบท้อง หลังมีสีน้ำตาล
ท้องมีสีน้ำตาลอ่อนปนเหลือง มีจุดสีดำที่ครีบท้อง 4-7 จุด บางตัวมีจุดดำที่โคนหาง 1 จุด
พบตามแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ชอบฝังตัวในดินโคลนหรือบริเวณที่มีใบไม้เน่าเปื่อย ขนาดตัว
ยาวประมาณ 145 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 112-189 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 12 ตัว, อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 3 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย
จ.ศรีสะเกษ 5 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.บางสมน้อย จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.เมือง
จ.นครราชสีมา 4 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 3 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 3 ตัว, อ.กระโทก
จ.นครราชสีมา 4 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 1 ตัว, อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว และ
แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.เพชรบุรี, จ.อุดรธานี และ จ.อุบลราชธานี
(Smith, 1945); จ.ปราจีนบุรี จ.ลพบุรี และ จ.อุดรธานี (Suvatti, 1967); พบทุกภาค
ของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 8 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และอำนาจเจริญ

ปลากระทิง

แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	กระทิง หลาด กระทิงดำ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Spiny eel, Armed spiny eel
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Mastacembelus armatus</u> Favus, 1923

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างลักษณะคล้ายปลาหลด แต่ต่างกันตรงที่ ครีบหลังและครีบกันของปลากระทิง รวมกันเป็นครีบเดียวกับครีบหาง และข้างแก้มมีหนามแหลม มีเกล็ดเล็ก ๆ บนลำตัวและหัว บริเวณหน้าครีบหลังและครีบกันมีก้านครีบเดี่ยวที่เป็นหนามแข็ง ไม่มีครีบท้อง ปากเล็ก มีจงอยปากลักษณะคล้ายวง ลำตัวทางด้านหลังมีสีน้ำตาล จากหลังตามีแถบสีดำพาดคดเคี้ยวไปจนถึงครีบหาง และจะแตกแขนงลำเข้าไปในส่วนของครีบหลังและครีบกัน และมีจุดสีน้ำตาลทางด้านล่างของลำตัว ขนาดตัวยาวประมาณ 179 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 95-287 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 4 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว และ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี และ จ.เชียงใหม่ (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร และ จ.ฉะเชิงเทรา (Suvatti, 1976); พบทุกภาค (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ ยโสธร

ปลากระติง
แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	กระติง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Spiny eel, Large spiny eel
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Mastacembelus circumcinctus</u> Hora, 1924

ลักษณะสำคัญ

พื้นลำตัวสีเหลือง ด้านข้างลำตัวมีสีดำและสีน้ำตาล มีแถบสีน้ำตาลค้ำพาดขวางลำตัว ประมาณ 18 แถบ ซึ่งแถบนี้จะอยู่ทางด้านล่างของก้านครีบแข็ง หน้าครีบหลังและแถบจะยาวถึงขอบของครีบกัน มีลักษณะคล้าย Mastacembelus taeniagaster ขนาดตัวยาวประมาณ 126 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 112-139)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 1 ตัว และ อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.พัทลุง และ จ.นครศรีธรรมราช (Smith, 1945); จ.จันทบุรี, จ.นครศรีธรรมราช
จ.พัทลุง และ จ.สงขลา (Suvatti, 1967)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ และ ศรีสะเกษ

ครอบครัว Flutidae (Symbranchidae)

ปลาในครอบครัวนี้ มีลักษณะลำตัวยาวเรียวคล้ายงู ลำตัวจะค่อย ๆ เรียวไปจนสุดที่ปลายหาง ซึ่งมีลักษณะเป็นปลายแหลม หัวค่อนข้างเรียว และลาดไปสู่ปลายจงอยปาก ปากไม่สามารถยืดหดได้ ริมฝีปากบนใหญ่กว่าริมฝีปากล่างและคลุมปิดปากล่าง พื้นมีขนาดเล็กอยู่บนขากรรไกรบน ขากรรไกรล่าง และบนเพดานปาก ตามีขนาดเล็ก เกล็ดมีขนาดเล็กมากเป็นแบบเกล็ดเรียบ มีเส้นข้างตัวสมบูรณ์ทอดจากแนวลูกตาไปจรดปลายหาง ไม่มีครีบตาและครีบท้อง ครีบหลังและครีบกันรวมเป็นแผ่นเดียวกับกับครีบหาง ได้แก่ พวกปลาไหล

ปลาไหล
แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	ไหล ไหลนา เหยียน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Swamp eel, Rice field eel
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Fluta alba</u> (Zuiew, 1793)

ลักษณะสำคัญ

มีรูปร่างคล้ายงู เป็นปลาที่มี 2 เพศ ในตัวเดียวกัน ช่วงแรกของชีวิตจะเป็นเพศผู้และเมื่อเจริญเติบโตขึ้นจะเปลี่ยนเป็นเพศเมีย ขนาดตัวยาวประมาณ 41. มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 342-488 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.สีชะงุม จ.สุรินทร์ 1 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.ชัยภูมิ จ.นครราชสีมา 2 ตัว, อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 1 ตัว, อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ 1 ตัวและ อ.มหาชนะชัย จ.ยโสธร 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.นครสวรรค์ และ จ.เชียงราย (Smith, 1945); จ.เชียงใหม่, จ.นครสวรรค์, กรุงเทพมหานคร, จ.พิจิตร และ จ.เชียงราย (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 7 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ ยโสธร

ครอบครัว Cyprinidae

ปลาในครอบครัวนี้ เป็นปลาน้ำจืดที่มีจำนวนชนิดมากที่สุด พบอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลก ทั้งในเอเชีย ยุโรป แอฟริกา อเมริกาเหนือ และ อเมริกากลาง แต่จะไม่พบในอเมริกาใต้ มาดากาสการ์ และออสเตรเลีย ในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 50 สกุล 250 ชนิด ลักษณะรูปร่างลำตัวเป็นแบบ oblong (ป้อม) หรือ elongate (ยาวรี) แบนข้าง ส่วนหัวไม่มีเกล็ด

มีฟันในช่องคอ (pharyngeal teeth) 1-3 แถว ช่องเหงือกกว้าง แผ่นเหงือก (gill membrane) ติดกับคอคออด (isthmus) เกือบเป็นเกล็ดเรียบ ปากอาจจะอยู่ทางด้านหน้า (terminal) หรืออยู่ทางด้านล่าง (inferior) สามารถยึดหดได้ดี ไม่มีครีบไขมัน (adipose fin) ไม่มีหนามใต้ตาหรือบริเวณหน้าตา มีเส้นข้างตัว มีอวัยวะพิเศษทำหน้าที่รับความสั่นสะเทือนจากกระเพาะลมไปยังระบบหูส่วนในเรียกว่า weberian apparatus ไม่มีไส้ติ่ง (pyloric caeca) อาจมีหรือไม่มีหนวด ถ้ามีจะมีหนวด 1-2 คู่ แบ่งออกเป็น 4 ครอบคร่าวย่อย คือ Abraninae, Rasborinae, Garrinae และ Cyprininae ได้แก่ กลุ่มปลาตะเพียน ปลาชีว ปลาดาบลาว

ครอบคร่าวย่อย Cyprininae

ปลาในครอบคราวยนี้ มีรูปร่างป้อม ริมฝีปากบนแยกออกจากจงอยปาก ปลายปากไม่มีตุ่มตรงบริเวณขากรรไกรล่าง มีหนวด 1-2 คู่ หรือไม่มี สันท้องกลม หรือแบนไม่มีสันคม เส้นข้างตัวสิ้นสุดที่กึ่งกลางฐานของครีบหาง มีฟันในช่องคอ 1-3 แถว ครีบหลังมีก้านครีบอ่อน จำนวน 7-30 ก้าน อาจมีหรือไม่มีก้านครีบแข็ง ครีบกันมีก้านครีบอ่อน จำนวน 5-9 ก้าน ที่พบมี 37 สกุล 145 ชนิด

ปลากระสุนขีด

แผ่นภาพที่ 11 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	กระสุน สูด สูป กระสุนขาว อิกันตูปู
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp, Transverse-bar barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Hampala macrolepidota</u> Van Hasselt, 1823

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างยาวแบนข้าง ท้องกลมมน จงอยปากแหลม มีหนวดที่มุมปากบน 1 คู่ ยาวเท่ากันหรือยาวกว่าเส้นผ่าศูนย์กลางของตา ครีบหลังอยู่ตรงข้ามกับครีบท้อง มีลายสีดำพาดขวางลำตัวจากตอนส่วนหน้าของครีบหลังไปยังบริเวณหน้าครีบท้อง ครีบต่าง ๆ มีสีแดงหรือสีส้ม แต่ครีบหางมีสีแดงสด ขอบบนและขอบล่างมีแถบสีดำพาดตามยาวสุดปลายหาง แผ่นครีบหาง (caudal lobe) ยาวเท่ากัน สีลำตัวเป็นสีขาวเงิน สีด้านหลังค่อนข้างเข้ม พบในแม่น้ำลำคลองทั่วไป ขนาดตัวยาวประมาณ 142 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นครราชสีมา, จ.เชียงใหม่, จ.เชียงราย, จ.ตรัง, จ.อุบลราชธานี, จ.ปัตตานี และ จ.นครสวรรค์ (Smith, 1945) จ.ปัตตานี, จ.สงขลา, จ.ตราด, กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.อุบลราชธานี, จ.ตรัง, จ.อยุธยา, จ.จันทบุรี, จ.นครราชสีมา, จ.นครสวรรค์ และ จ.นนทบุรี (Suvatti, 1967); จ.ปัตตานี, จ.สงขลา, จ.นครศรีธรรมราช, จ.เชียงใหม่, จ.อุบลราชธานี, จ.ชลบุรี, จ.จันทบุรี, จ.ตราด และ จ.ฉะเชิงเทรา (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ

ปลากระสุนจุด

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	กระสุน สูด สูป
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp, Eye-spot barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Hampala dispar</u> Smith, 1934

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างคล้ายปลากระสุนขีด แต่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากกระสุนขีดคือ ไม่มีลายดำพาดขวางลำตัว แต่มีจุดกลมสีดำอยู่เหนือเส้นข้างตัวข้างละจุด โดยอยู่ระหว่างครีบหลังกับครีบท้อง ครีบหางเล็กและสั้น แฉกบนของครีบหางสั้นกว่าแฉกล่าง ครีบหางมีสีแดงแต่ริมแฉกบนและล่างไม่มีแถบสีดำ หนวดที่ริมปากบนสั้นกว่าเส้นผ่าศูนย์กลางของตา พบในแม่น้ำลำคลอง หนอง และบึง ขนาดตัวยาวประมาณ 120 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 70-156 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว, แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 2 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว,

อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ 2 ตัว, อ.ไพรมัง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบล-
ราชธานี 1 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว และแม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี และ จ.สกลนคร (Smith, 1945), จ.อุบลราชธานี และ จ.สกลนคร
(Suvatti, 1967) แม่น้ำและอ่างเก็บน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, แม่น้ำโขงและสาขา
(วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528) จ.อุบลราชธานี, จ.สกลนคร, จ.นครพนม และ จ.อุดรธานี
(กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 6 จังหวัด คือ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ โขโสธร

ปลา

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	กา เพี้ย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Greater black shark, Black shark
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Morulus chrysophekadion</u> (Bleeker, 1850)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว ด้านข้างแบนเล็กน้อย มีสีดำหรือน้ำเงินแก่ปนดำตลอดลำตัวและครีบ
ลักษณะเด่นของปลาชนิดนี้อยู่ที่ครีบหลังซึ่งมีขนาดใหญ่มาก ส่วนท้องแบน ปากอยู่ในแนวเดียวกับสัน
ท้อง ปิดหคได้ ริมฝีปากบนและล่างเป็นหยัก มีหนวด 2 คู่ ครีบท้องยาวจนจดตอนต้นของครีบกัน
ครีบหางเว้าลึก ครีบหลังมีก้านครีบอ่อน จำนวน 15-18 ก้าน เกล็ดที่ข้างตัวมีจุดสีแดงเรื่อเมื่อ
สะท้อนแสงจะเห็นเป็นประกายระยิบระยับ พบอยู่ทุกภาคยกเว้นภาคใต้ ในแหล่งน้ำที่มีระดับน้ำ
ตื้น ๆ และมีพันธุ์ไม้น้ำ ขนาดตัวยาวประมาณ 118 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 91-146
มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.เชียงใหม่ และ จ.นครสวรรค์ (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.อุบลราชธานี, จ.นครปฐม และ จ.นครสวรรค์, (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); พบกระจายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมประมง, 2530); พบทุกภาคยกเว้นภาคใต้ (สุภาพ มงคลประสิทธิ์ และคณะ, 2535)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลากระมัง

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	กระมัง แพะ วี เหลี่ยม สะกาง หมาก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp, Smith's barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Puntioplites proctozyson</u> (Bleeker, 1865)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวป้อมแบนข้าง คล้ายปลาคะเพียนขาว ลำตัวเกือบเป็นสี่เหลี่ยมขนมเป็ยกบูน ไม่มีหนวด ตาโตและอยู่ก่อนไปทางด้านบน ครีบหางเว้าลึก ลำตัวด้านหลังสีน้ำตาล ด้านท้องสีเงิน ลักษณะที่สำคัญของปลาสกุลนี้ ที่แตกต่างไปจากปลาคะเพียนคือ ก้านครีบเดี่ยวอันสุดท้ายของครีบกันมีขนาดใหญ่แข็ง และขอบด้านในหักเป็นฟันเลื่อย ยาวเท่าหรือยาวกว่าความยาวของหัว ครีบหลังมีก้านครีบอ่อนจำนวน 7-9 ก้าน มีลักษณะโค้งเป็นรูปเคียว ขนาดตัวยาวประมาณ 128 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 94-186 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 5 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 6 ตัว และ
อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.อุบลราชธานี, จ.เพชรบุรี, จ.พิษณุโลก, จ.อุบลราชธานี, จ.กระบี่,

จ. เชียงใหม่, จ. สุราษฎร์ธานี และ จ. นครสวรรค์ (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ. อุบลราชธานี, จ. เชียงราย, จ. อุบลราชธานี, จ. กระบี่, จ. สุราษฎร์ธานี, จ. นครสวรรค์ และ จ. นครราชสีมา (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528), จ. หนองคาย, จ. นครพนม, จ. สุราษฎร์ธานี, และ จ. นครสวรรค์ (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาสร้อยนกเขา

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	สร้อยนกเขา นกเขา ซ่า ซึ่ม ชาวไทย ฮีไทย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Hasselt's bony-lipped barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Osteochilus hasselti</u> (Cuv. & Val., 1842)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างคล้ายปลาพรหมหัวเหม็น แต่มีขนาดเล็กกว่า สีสรรสวยงาม ลำตัวด้านหลังสีน้ำตาลแก่ ท้องขาว ข้างลำตัวมีจุดสีดำเรียงต่อกันเป็นแถวจากช่องเหงือกถึงโคนหางประมาณ 10 แถว บริเวณเหนือครีบอกมีแถบสีแดงสั้น ๆ เรียงกันประมาณ 5 แถว ที่โคนหางมีจุดสีดำใหญ่ 1 จุด ครีบต่าง ๆ มีสีแดงหรือส้มยกเว้นครีบอกมีสีเขียวยอ่อน ครีบหลังมีก้านครีบอกอ่อน จำนวน 10-18 ก้าน มีหนวด 1-2 คู่ ริมฝีปากล่างกว้างติดต่อกับคอคอด ขนาดตัวยาวประมาณ 131 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 81-182 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ. เมือง จ. อุบลราชธานี, 3 ตัว, อ. ไพรบึง จ. ศรีสะเกษ 2 ตัว และ อ. เมือง จ. สุรินทร์ 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ. กระบี่, จ. ปัตตานี, จ. นครศรีธรรมราช, จ. สุราษฎร์ธานี, จ. นครสวรรค์, จ. เชียงใหม่ และ จ. นครราชสีมา (Smith, 1945); จ. เชียงใหม่, จ. จันทบุรี, จ. นครราชสีมา, กรุงเทพมหานคร, จ. กระบี่, จ. สุราษฎร์ธานี, จ. นครสวรรค์, จ. นนทบุรี,

จ.นครศรีธรรมราช. จ.ปัตตานี, จ.อยุธยา และ จ.ราชบุรี, (Suvatti, 1967); จ.อยุธยา, จ.สิงห์บุรี, จ.ลพบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.เชียงราย, จ.พะเยา, จ.นครนายก, จ.อุบลราชธานี, จ.นครราชสีมา, จ.ขอนแก่น, จ.กาญจนบุรี และ จ.สระบุรี (กลธี ขันการนาวิ, 2521); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528); จ.กระบี่, จ.อุบลราชธานี, จ.จันทบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.ตราด, จ.ประจวบคีรีขันธ์, กรุงเทพมหานคร, จ.อยุธยา, จ.ปัตตานี, จ.สงขลา, จ.กาฬสินธุ์, จ.พัทลุง, จ.หนองคาย, จ.นครราชสีมา, จ.อุดรธานี, จ.สกลนคร, จ.นครสวรรค์, จ.กาญจนบุรี, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.เพชรบุรี และ จ.ชุมพร (จรัญธาดา กันสูตร, 2531): แม่น้ำลำคลองทั่วไป (สุภาพ มงคลประสิทธิ์ และคณะ, 2535)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

ปลาร่องไม้ดัด

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	ร่องไม้ดัด ข้างลาย สร้อยนกเขา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Barb, Banded barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Osteochilus vittatus</u> (Cuv. & Val, 1842)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างยาวเรียว แบนข้าง หนวดมี 2 คู่ อยู่บริเวณขากรรไกรบนและจงอยปากมีเส้นข้างตัวสมบูรณ์ ลักษณะเกล็ดเป็นเกล็ดเรียบ บริเวณกึ่งกลางลำตัวมีแถบสีดำ พาดจากตาถึงโคนครีบหาง ครีบหลังยาวมีก้านครีบอ่อนจำนวน 12 ก้าน ครีบกัน มีก้านครีบอ่อนจำนวน 6 ก้าน ครีบหางเว้าลึก ครีบหลัง ครีบหาง ครีบกัน และครีบท้องมีสีเหลือง ชมพู หรือแดง ขนาดตัวยาวประมาณ 116 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เชียงใหม่, กรุงเทพมหานคร, จ.อุบลราชธานี, จ.ตรัง และ จ.นครศรีธรรมราช

(Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.ตรัง, จ.อุบลราชธานี, จ.นครสวรรค์, จ.สมุทรปราการ, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.จันทบุรี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.อยุธยา และ จ.ธนบุรี, (Suvatti, 1967); จ.พะเยา, จ.นครสวรรค์, จ.ลพบุรี, จ.สระบุรี, จ.อยุธยา, จ.นครนายก, จ.หนองคาย, จ.นครราชสีมา, จ.อุบลราชธานี และ จ.นครศรีธรรมราช (กลธี ขยันการนาวิ, 2521); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); จ.นครสวรรค์, จ.จันทบุรี, จ.ประจวบคีรีขันธ์, จ.พะเยา, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.ปัตตานี, เชื้อนอุบลรัตน์ และ เชื้อนลำปาง (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาพรมหัวเหมีน

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	พรม พรมหัวเหมีน นกเขา ทางเขา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp, Greater bony lipped barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Osteochilus melanopleura</u> (Bleeker, 1852)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างยาว แบนข้าง หัวทู่ ปากอยู่ต่ำและมีขนาดเล็ก ริมฝีปากบนและล่างหยัก บริเวณข้างลำตัวเหนือครีบอกมีแถบสีดำพาดตามขวาง 1 แถบ ลำตัวด้านหลังสีเทาปนเขียว ท้องขาว ครีบต่าง ๆ มีสีเทาปนดำ เป็นปลาที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในพวกเดียวกัน และกล่าวกันว่าที่หัวมีกลิ่นเหม็นคาวจัด ครีบหลังยาวมีก้านครีบอ่อน จำนวน 10-18 ก้าน มีหนวด 1-2 คู่ พบอยู่ในแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล พบทั่วไปในแม่น้ำลำคลอง หนองบึง และอ่างเก็บน้ำทั่วไป ขนาดตัวยาวประมาณ 136 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 122-149 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.พัทลุง, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.ลำปาง และ จ.นคร-

ราชสีมา (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.พัทลุง, จ.นครราชสีมา, จ.ราชบุรี, จ.อ่างทอง และ จ.ลำปาง (Suvatti, 1967); ทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาจัน, 2538); จ.นนทบุรี, จ.หนองคาย, จ.อุบลราชธานี, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.ลำปาง, จ.อุบลราชธานี, จ.ราชบุรี, จ.อุดรธานี และกรุงเทพมหานคร (จรัญธาดา กันสูตร, 2531); จ.อุบลราชธานี, จ.หนองคาย, จ.ขอนแก่น, จ.อุบลราชธานี, จ.นครสวรรค์, จ.กาญจนบุรี และ จ.ลำปาง (กลธี ขันการนาวี, 2521)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาสร้อยหลอด

แผ่นภาพที่ 11 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	สร้อยหลอด สร้อย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Epalzeorhynchus munensis</u> (Smith, 1945)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างกระบอก ยาวเรียว มีหนวด 1 คู่ มีจุดสีดำตรงบริเวณคอดหาง ครีบท้อง ครีบก้น และครีบท้อง มีสีดำ ครีบท้องเว้าลึกมีสีขาว บริเวณคอดหางมีสีน้ำตาลแดง ครีบท้องมีก้านครีบท้อง จำนวน 12 ก้าน ครีบก้นมีก้านครีบท้อง จำนวน 6 ก้าน ครีบอกอยู่ต่ำและอยู่ติดส่วนหัว มีเส้นข้างตัวสมบูรณ์ ขนาดตัวยาวประมาณ 123 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครราชสีมา (Smith, 1945);

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ สุรินทร์

ปลาสร้อย

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	ขาวลาย สร้อยลาย สร้อย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Mud carp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Cirrhinus lineatus</u> Smith, 1945

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างคล้ายกับปลาสร้อยขาว มีหนวดขนาดเล็กที่ขากรรไกรบน 1 คู่ ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลปนเทา ด้านข้างสีเงิน ท้องขาว มีริ้วสีดำหรือน้ำตาลแก่พาดตามความยาวลำตัว 4-5 ริ้ว ครีบท้องและครีบทงมีสีเทา ครีบอื่น ๆ ไม่มีสี มีจุดดำที่โคนหาง 1 จุด ขนาดตัวยาวประมาณ 120 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 106-132 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 6 ตัว, อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ 2 ตัว และ แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

แม่น้ำสัก, แม่น้ำแฉ่ง และแม่น้ำโขง (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ชัยภูมิ สุรินทร์ และ อุบลราชธานี

ปลาสร้อยขาว

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	สร้อยขาว สร้อยหัวกลม สร้อย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Mud carp, Jullien's mud carp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Cirrhinus jullieni</u> Sauvage, 1878

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างกลมยาว แบนข้างเล็กน้อย หัวกลม ปลายครีบท้องมีสีดำ และแผ่นครีบท้องมี

สีดาประอยู่ทั่วไป ครีบอื่นไม่มีสี ลำตัวด้านหลังสีน้ำตาลอมเขียว ด้านข้างสีเงิน ทองขาว มีหนวด 1 คู่ อยู่ในบริเวณร่องปาก เกล็ดที่เส้นข้างตัวมีจำนวน 32-38 เกล็ด เกล็ดที่รอบโคนหางมีจำนวน 20 เกล็ด บริเวณลำตัวไม่มีริ้วสีดาพาดตามความยาว ครีบทุกครีบเป็นก้านครีบอ่อน ครีบกันมี ก้านครีบอ่อนจำนวน 5 ก้าน ริมฝีปากล่างและบนไม่เชื่อมต่อกันเป็นเนื้อเดียวกันโดยที่ริมฝีปากล่างบางมาก มีลักษณะเป็นตุ่มหรือหยักเป็นชายครุยไม่เด่นชัด ขนาดตัวยาวประมาณ 104 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 69-157 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 6 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 5 ตัว, ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 7 ตัว, ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 5 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว และ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.อุบลราชธานี และ จ.พิษณุโลก (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.อุบลราชธานี และ จ.พิษณุโลก (Suvatti, 1967); พบมากในภาคกลางสำหรับภาคอื่น ๆ พบบ้างแต่ไม่มาก (สมโภชน์ อัคระทวีวัฒน์, 2521); พบทุกภาคทั่วประเทศ (กรมประมง, 2530); จ.อุบลราชธานี (พนม สอดสุข และคณะ, 2531)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

ปลาตะเพียนทอง

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	กระแหทอง กระแห ตะเพียนทอง ตะเพียนหางแดง เสียนไฟ ลำปำ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Tinfoil barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Puntius schwanefeldi</u> (Bleeker, 1852)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างป้อมสั้น ลำตัวแบนข้าง หัวเล็ก มีหนวดเล็กและสั้น 2 คู่ เกล็ดเป็นเกล็ดเรียบ มีขนาดใหญ่ ลำตัวมีสีเงินหรือสีทอง ครีบหลังสีแดงและมีจุดดำที่ปลายครีบ ครีบหางสีส้มหรือสีแดง

ที่ขอบบนและล่างของครีบทงมีแถบสีดำข้างละ 1 แถบ ครีบก้นและครีบท้องมีสีส้มหรือสีแดง ครีบอกสีเขียวอ่อนหรือสีเหลือง มีเกล็ดบนเส้นข้างตัวจำนวน 35-36 เกล็ด ขนาดตัวยาวประมาณ 171 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 135-208 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.ปัตตานี, จ.พัทลุง และ จ.เชียงราย (Smith, 1945); แม่น้ำและอ่างเก็บน้ำทั่วประเทศทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); พบตามลำคลอง หนองบึงทุกภาค (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

ปลาตะเพียนทอง

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	ตะเพียนทอง โมงคำ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Puntius altus</u> (Gunther, 1868)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวเป็นสีเงินหรือสีทอง จงอยปากสั้นและทู่ มีหนวด 2 คู่ ครีบท้องสีแดงหรือสีส้ม ปลาครีบทงมีสีดำ ครีบทงเว้าลึกมีสีแดงหรือสีส้ม ครีบท้องและครีบก้นมีสีแดงหรือสีส้ม ครีบอกสีเหลืองอ่อน ไม่มีแถบสีดำที่ครีบทง ขนาดตัวยาวประมาณ 117 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 99-146 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 4 ตัว, ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว,

อ.เมือง จ.บึงฉลวย 1 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว และ แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.อุบลราชธานี, จ.เพชรบุรี และ จ.กระบี่ (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.อุบลราชธานี และ จ.กระบี่ (Suvatti, 1967); แม่น้ำและอ่างเก็บน้ำทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); พบตามแหล่งน้ำจืดทั่วไป แต่พบมากทางภาคกลาง (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ บึงฉลวย

ปลาตะเพียน

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	ตะเพียน	ขาว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Barb	
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Puntius</u> <u>viehoeveri</u>	Fowler, 1943

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างป้อม แบนข้าง หัวเล็ก จมอยปากสั้น ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลปนเขียว ท้องขาว ปลายครีบหลังและครีบท้องมีสีดำประอยู่ทั่วไป ขนาดตัวยาวประมาณ 123 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 105-139 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 6 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว และ อ.บึงฉลวย จ.นครราชสีมา 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร (Suvatti, 1967)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ นครราชสีมา

ปลาแก้มช้ำ

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	แก้มช้ำ ขาวสมอมุก ปก ปกล้ม ลาบก ทางแดง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Barb, Red cheek barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Puntius orphoides</u> (Cuv. & Val., 1842)

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลาน้ำจืดอยู่ในสกุลเดียวกับปลาตะเพียนขาว ลำตัวค่อนข้างยาวแบนข้าง หัวเล็ก มีหนวด 2 คู่ มีเกล็ดค่อนข้างใหญ่ ลำตัวและส่วนหัวเป็นสีขาวยเงิน หลังสีน้ำตาลอ่อน มีแถบสีดำติดกับช่องเปิดของเหงือก โคนหางมีจุดสีดำ และแพนหางทั้งสองข้างมีแถบสีดำ มีลักษณะพิเศษคือที่แก้มมีรอยช้ำเป็นสีแดงเรื่อ ๆ ขอบตามีสีแดง ครีบหลัง ครีบท้อง และครีบกันมีสีแดงเข้ม ครีบหางสีแดง ครีบกันมีก้านครีบอ่อน จำนวน 5 ก้าน พบทั่วไปตามแม่น้ำลำคลอง หนอง และบึง ขนาดตัวยาวประมาณ 97 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 60-98 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 5 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว, อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ 2 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 5 ตัว และ ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.นครศรีธรรมราช, จ.นครราชสีมา, แม่น้ำแฉ่ง และเขาสระบาบ (Smith, 1945); จ.กระบี่, จ.ตรัง, กรุงเทพมหานคร, จ.พิษณุโลก, จ.พะเยา, จ.จันทบุรี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.อยุธยา, จ.สงขลา, จ.เชียงใหม่, จ.นครราชสีมา และ จ.ธนบุรี (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528); พบทุกภาคของประเทศไทย (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 6 จังหวัด คือ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และนครราชสีมา

ปลาตะเพียนขาว

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	ตะเพียนขาว ตะเพียน ปาก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Silver barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Puntius gonionotus</u> (Bleeker, 1850)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างป้อม แบนข้าง ส่วนหลังโค้งยกสูงขึ้น จงอยปากแหลม เกสศาใหญ่ หัวเล็ก ลำตัวด้านหลังสีเทาปนดำ ด้านข้างสีเงิน ครีบกันสีเหลืองปนส้ม ครีบอื่น ๆ สีซีดจาง มีหนวด 2 คู่ ขนาดเล็กมองเห็นได้ยาก ลักษณะแตกต่างจากปลาที่อยู่ในสกุลเดียวกันคือ ตะเพียนขาวมีก้านครี้อ่อนของครีบกัน จำนวน 6 ก้าน ขณะที่ชนิดอื่น ๆ มีจำนวน 5 ก้าน ขนาดตัวยาวประมาณ 159 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 118-176 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.ลำพระเพลิง จ.นครราชสีมา 1 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 1 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 7 ตัว, อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ 1 ตัว และ อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.อุบลราชธานี และ จ.นครนายก (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.อุบลราชธานี, จ.พิษณุโลก, จ.กาญจนบุรี, จ.ธนบุรี, จ.นนทบุรี และ จ.ราชบุรี (Suvatti, 1967); พบทุกภาคตามแม่น้ำต่าง ๆ (สมโภชน์ อัครกะทิววัฒน์, 2521); จ.เชียงราย, จ.เชียงใหม่, จ.ลำปาง, จ.ตาก, จ.สระบุรี, จ.กาญจนบุรี, จ.ตราด, จ.ชลบุรี, จ.เพชรบุรี, จ.สุพรรณบุรี, จ.อุบลราชธานี, จ.ขอนแก่น, จ.อุดรดิตถ์, จ.ชัยภูมิ, จ.นครสวรรค์ และ จ.นครราชสีมา (วินิจ ต้นสกุล, 2528); แม่น้ำลำคลองหรือบริเวณที่มีน้ำนิ่งในภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา สุรินทร์ ยโสธร อุบลราชธานี และชัยภูมิ

ปลาหางแดง

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	หางแดง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Discherodontus ashmeadi</u> (Fowler, 1937)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างยาวเรียว ส่วนท้องมน มีหนวด 2 คู่ ลักษณะคล้าย Puntius foxi แต่มีข้อแตกต่างคือ บริเวณปลายครีบล้างมีแถบสีดำ และไม่มีจุดดำตรงคอดหาง เส้นข้างตัวสมบูรณ์ มีเกล็ดรอบโคนหางจำนวน 12 เกล็ด ครีบล้างมีก้านครีบบอ่อน จำนวน 8 ก้าน ครีบก้นตัดตรงมีก้านครีบบอ่อน จำนวน 6 ก้าน ครีบทงเว้าลึก มีสีแดงและบริเวณขอบมีประสีดํา ขนาดตัวยาวประมาณ 93 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 84-105 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมืองจ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.เมือง จ.สุรินทร์ 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ สุรินทร์

ปลาปาด

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	ปาด
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Mekongina erythrospila</u> Fowler, 1937

ลักษณะสำคัญ

ลักษณะลำตัวเป็นรูปทรงกระบอกยาว ส่วนหัวเป็นรูปกรวย รูจมูกใหญ่ ริมฝีปากบนไม่ติดต่อกับริมฝีปากล่าง แต่จะห้อยลงมาคลุมส่วนด้านข้างของขากรรไกรล่าง และมีลักษณะเป็นชายครีบหรือเป็นตุ่ม ๆ ปากอยู่ล่าง จงอยปากมีตุ่มซึ่งมีลักษณะเป็นรูเรียงกันจำนวน 4-5 แถว ครีบหลังมีก้านครีบอ่อน จำนวน 10 ก้าน และโค้งคล้ายรูปเคียว ครีบกันมีก้านครีบอ่อนจำนวน 6 ก้าน ครีบอกอยู่ต่ำและอยู่ในแนวเดียวกับสันท้อง ครีบหางเว้าลึก ขนาดตัวยาวประมาณ 244 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาหางเหลือง

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	หางเหลือง ขี้ขอก ยา ห้ำบิ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Mystacoleucus marginatus</u> (Cuv. & Val., 1842)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างยาว ส่วนท้องกลมมน หัวค่อนข้างเล็ก ปากอยู่หน้าหรืออยู่ค่อนข้างทางด้านล่าง มีหนวด 1 คู่ อยู่บริเวณขากรรไกรบน ริมฝีปากเรียบ ครีบหลังมีก้านครีบอ่อนจำนวน 8 ก้าน และก้านครีบแข็ง 1 อัน บริเวณปลายครีบบีประสีคำ ครีบกันมีก้านครีบอ่อนจำนวน 9 ก้าน ริมฝีปากบนแยกออกจากจงอยปาก โดยมีร่องลึกเห็นได้ชัดเจน ครีบกันตัดโค้งมน ขนาดตัวยาวประมาณ 89 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

แม่น้ำเจ้าพระยา, แม่น้ำพอง, แม่น้ำชี, แม่น้ำโขง, แม่น้ำมูล, จ.นครสวรรค์, จ.น่าน, จ.ลำปาง, จ.ตาก, จ.กาญจนบุรี, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.พัทลุง, จ.อุบลราชธานี, จ.เชียงราย และ จ.ตรัง (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาตะโกก

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	ตะโกก โจอก จอก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Cyclocheilichthys laqleri</u>

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว ไม่มีหนวดตรงจงอยปากและขากรรไกรบน ลักษณะเกล็ดเป็นเกล็ดเรียบ มีเกล็ดรอบโคนหางจำนวน 20 เกล็ด ขนาดตัวยาวประมาณ 94 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 94-95 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว และ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว

การกระจายในประเทศไทยการกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ชัยภูมิ และ ศรีสะเกษ

ปลาไล่ตัน

แผ่นภาพที่ 15 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	ไล่ตัน ตาแดง หนามหลัง โจอ๊ก ตะโกก จอก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Indian river barb
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Cyclocheilichthys apogon</u> (Cuv. & Val., 1842)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างป้อมแบน หัวกลมทู่ ไม่มีหนวด ข้างลำตัวมีจุดสีดำหรือน้ำตาลเรียงเป็นแถวตามความยาวลำตัวจำนวน 9-10 แถว โคนหางมีจุดสีดำใหญ่หนึ่งจุด เกล็ดรอบโคนหางมีจำนวน 16 เกล็ด เกล็ดเป็นเกล็ดเรียบ ขนาดตัวยาวประมาณ 69 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 45-88 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 4 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 5 ตัว และ อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี, จ.เพชรบุรี, จ.ตรัง, จ.นครราชสีมา, จ.พัทลุง, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.ปัตตานี, จ.พังงา และกรุงเทพมหานคร (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.ตรัง, จ.อุบลราชธานี, จ.ปัตตานี, จ.พัทลุง, จ.จันทบุรี, จ.ตราด, จ.นครศรีธรรมราช, จ.นนทบุรี, จ.สุราษฎร์ธานี และ จ.เพชรบุรี (Suvatti, 1967); ทั่วทุกภาคของประเทศไทย (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ สุรินทร์ อุบลราชธานี และ นครราชสีมา

ปลาซ่า

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	ซ่า ตาแดง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp

ชื่อวิทยาศาสตร์ Labiobarbus lineatus (Sauvage, 1878)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างป้อม แบนข้าง หัวกลมทู่ มีหนวด 2 คู่ หนวดที่ขากรรไกรยาวเท่ากับหรือสั้นกว่าเส้นผ่าศูนย์กลางของตา ข้างลำตัวมีจุดสีดำเรียงเป็นแถวตามความยาวลำตัว จำนวน 6-9 แถว ที่โคนหางมีจุดสีดำใหญ่หนึ่งจุด ครีบหลังยาว เกือบรอบโคนหางมีจำนวน 16 เกือบ ขนาดตัวยาวประมาณ 129 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 94-218 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 4 ตัว และ อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เชียงใหม่ และ จ.สุราษฎร์ธานี (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ สุรินทร์

ปลาไน

แผ่นภาพที่ 14 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	ไน หลี่ หลี่โกว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Carp, Mirror carp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Cyprinus carpio</u> Fowler, 1937

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลาน้ำจืดที่อยู่ในวงศ์ปลาตะเพียน ถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศจีน ลักษณะรูปร่างคล้ายปลาตะเพียนขาว มีเกล็ดเป็นเกล็ดเรียบขนาดใหญ่ หัวไม่มีเกล็ด ปากมีขนาดเล็กกัดเหยื่อได้ มีหนวด 2 คู่ ครีบหลังยาว มีก้านครีบอ่อนจำนวน 17-22 ก้าน และอันสุดท้ายเป็นก้านครีบแข็ง ลำตัวมีสีน้ำเงินปนเทา หรือสีเหลืองอ่อนแกมทอง ขนาดตัวยาวประมาณ 153 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่

ระหว่าง 151-154 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว และ แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 4 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร และ จ.นครสวรรค์ (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ สุรินทร์

ปลาเกล็ดดี

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	สร้อยเกล็ดดี ลิง
ชื่อภาษาอังกฤษ	White lady carp
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Thynnichthys thynnoides</u> (Bleeker, 1852)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว เกล็ดมีขนาดเล็ก บางและหลุดง่าย เกล็ดเป็นสีขาวเงิน เกล็ดบนเส้นข้างตัวมีจำนวน 58-65 เกล็ด ไม่มีหนวด ไม่มีริมฝีปากบน ครีบหลังมีก้านครีบบ่อนจำนวน 8-10 ก้าน ครีบหางเป็นรูปแฉกเว้าลึก ขนาดตัวยาวประมาณ 146 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 113-171 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ แม่น้ำชี อ.เมือง จ.ยโสธร 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นนทบุรี, จ.พิษณุโลก, จ.เขียงราย, จ.พัทลุง, จ.ปัตตานี, จ.ธนบุรี และ กรุงเทพมหานคร (Smith, 1945); จ.นนทบุรี, จ.ปัตตานี, จ.พิษณุโลก, จ.สมุทรปราการ

จ. เชียงราย, จ. พัทลุง, จ. ธนบุรี และกรุงเทพมหานคร (Suvatti, 1967); พบมากแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำทางภาคเหนือของประเทศไทย (กรมประมง, 2530); ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา, จ. เชียงราย และ จ. บึงกาฬ (สุภาพ มงคลประสิทธิ์ และคณะ, 2535)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ ยโสธร

ครอบครัวย่อย Rasborinae

ปลาในครอบครัวนี้ มีฝีปากบนแยกออกจากจงอยปากโดยมีร่องลึกอยู่ระหว่างกลางปลายปากจะมีตุ่มที่กลางขากรรไกรล่าง (Symphyseal knob) ยกเว้นในสกุล Esomus มีหนวด 2 คู่ หรือไม่มี ท้องกลมหรือแบนเล็กน้อยไม่มีสันคม เส้นข้างตัวอยู่ต่ำและมักจะสิ้นสุดก่อนถึงโคนหาง ครีบหลังมีเฉพาะก้านครีบบ่อนมีจำนวน 6-16 ก้าน ครีบกันมีก้านครีบบ่อนจำนวน 5-17 ก้าน เป็นปลาน้ำจืดขนาดเล็ก ตายง่าย ได้แก่ กลุ่มปลาชีว

ปลาชีวหางกรรไกร

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	ชีวหางกรรไกร ชิว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Scissors-tail, Three-line rasbora
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Rasbora trilineata</u> Steindachner, 1870

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลาน้ำจืดขนาดเล็ก ไม่มีหนวด ครีบกันมีก้านครีบบ่อนจำนวน 5 ก้าน ครีบหลังมีก้านครีบบ่อนจำนวน 8 ก้าน จุดกำเนิดของครีบหลังอยู่ตรงข้ามกับครีบท้อง มีเกล็ดรอบโคนหางจำนวน 9 เกล็ด หางเป็นรูปเว้าลึก ตรงปลายด้านบนและด้านล่างมีแถบสีดำ เส้นข้างตัวไม่สมบูรณ์ ปลาในสกุลนี้นอกจากเป็นอาหารของมนุษย์แล้ว ยังนิยมนำมาเลี้ยงเป็นปลาสวยงามด้วย ขนาดตัวยาวประมาณ 69 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ. เมือง จ. ศรีสะเกษ 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

ทะเลสาบทางใต้ของประเทศไทย, เขาสระบาบ (Smith, 1945); จ.จันทบุรี (Suvatti, 1967); แหล่งน้ำทั่วไปในประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); จ.จันทบุรี และ จ.นครศรีธรรมราช (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ

ปลาชิวควาย

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	ชิว ชิวควาย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rasboras
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Rasbora retrodorsalis</u> Smith, 1945

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว มีขนาดใหญ่กว่าสกุล Esomus ไม่มีหนวด มีเส้นข้างตัวสมบูรณ์ ครีบกัน มีก้านครีบอ่อนจำนวน 6 ก้าน ครีบหลังอยู่กึ่งกลางลำตัว ครีบหางยาวกว่าหัวเป็นรูปเว้าลึก มีแถบสีเงินพาดลำตัวจากหัวไปถึงครีบหาง ขอบครีบหางมีสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 87 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 67-109 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 4 ตัว, แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 4 ตัว, แม่น้ำมูล อ.วารินชำราบ 2 ตัว และ อ.บุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นครสวรรค์ และ จ.สุราษฎร์ธานี (Smith, 1945); จ.ราชบุรี, จ.นนทบุรี, กรุงเทพมหานคร, จ.น่าน, จ.นครสวรรค์ และ จ.อุบลราชธานี (Suvatti, 1967)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และ สุรินทร์

ปลาชีวหนวดยาว
แผนภาพที่ 16 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	ชีว ชิวหนวดยาว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rasboras
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Esomus metallicus</u> Ahl, 1924

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว มีหนวด 2 คู่ คู่แรกอยู่ที่จงอยปาก มีขนาดสั้นมาถึงกึ่งกลางของตา คู่ที่สองอยู่ที่ขากรรไกรบน มีความยาวถึงครีบก้น มีลายสีดำพาดจากตาไปจรดครีบกาง เส้นข้างตัวอยู่ต่ำเป็นเส้นข้างตัวที่สมบูรณ์ ครีบกางเว้าลึก เกือบกลมใหญ่เป็นสีเงิน ครีบอกมีขนาดใหญ่ใช้สำหรับทรงตัว ริมฝีปากล่างอยู่ต่ำกว่าริมฝีปากบน ขนาดตัวยาวประมาณ 55 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 48-71 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.สุรินทร์ 74 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 62 ตัว, คลองอีสานเขียว
อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 24 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 7 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา
10 ตัว, อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ 5 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 6 ตัว และ ต.ท่าสว่าง อ.เมือง
จ.สุรินทร์ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เพชรบุรี, จ.นนทบุรี, จ.ระยอง, จ.ตรัง, จ.นครราชสีมา และกรุงเทพมหานคร
(Smith, 1945); จ.เพชรบุรี, จ.นนทบุรี, จ.ระนอง, จ.ตรัง, จ.ธนบุรี, จ.ตราด,
จ.นครสวรรค์ และกรุงเทพมหานคร (Suvatti, 1967); จ.เชียงราย, จ.สกลนคร, จ.ขอนแก่น,
จ.อุบลราชธานี, จ.กาฬสินธุ์, จ.ชัยภูมิ, จ.อุดรธานี, จ.นครสวรรค์, จ.ตราด, จ.
กาญจนบุรี, จ.ชลบุรี, จ.ตรัง และ จ.เพชรบุรี (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ นครราชสีมา

ปลาชีวกแก้ว

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	ชีวกแก้ว ชิว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rasboras
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Clupeichthys aesarnensis</u> Wongratana, 1983

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว ครีบหางเว้าลึกมีประสีดํา ปากอยู่ทางด้านหน้า เกล็ดรอบโคนหางมีจำนวน 14 เกล็ด ครีบอกเป็นก้าน ครีบอ่อนมีจำนวน 10-12 ก้าน ครีบกันปกติมีจำนวน 13 ก้าน แต่อาจจะพบ (14-16+2) ครีบหลังเป็นก้านครีบอ่อนมีจำนวน 9-13 ก้าน ขนาดตัวยาวประมาณ 43 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 42-44 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 407 ตัว และ อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 163 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ขอนแก่น และ แม่น้ำโขง (Wongratana, 1983)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ชีวกใบไผ่

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	ชีวก ชิวใบไผ่
ชื่อภาษาอังกฤษ	Rasboras
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Oxygaster anomalura</u> van Hasselt, 1823

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว ตาโต ปากอยู่ทางด้านหน้า เส้นข้างตัวอยู่ต่ำ มีเกล็ดบนเส้นข้างตัว

จำนวน 50-60 เกสิด จุดกำเนิดของครีบหลังอยู่ตรงข้ามกับจุดกำเนิดของครีบกัน ครีบหลังมี
ก้านครีบบ่อนจำนวน 7 ก้าน ครีบหางเว้าลึก ที่บริเวณขอบครีบไม่มีจุดสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ
89 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 4 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

ทะเลน้อย จ.พัทลุง (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ สุรินทร์

ครอบครัวย่อย Abraninae

ปลาในครอบครัวนี้ มีลักษณะลำตัวยาว แบนข้าง ปากอยู่ทางด้านหน้าหรือค่อนข้างไปทาง
ด้านบน และมีตุ่มอยู่ที่รอยต่อของขากรรไกรล่าง ริมฝีปากบนแยกออกจากจมูก ต้องเป็นสันคม ไม่มี
หนวด แต่อาจจะมีหนวดที่ขากรรไกรบน 1 คู่ ก็ได้ ครีบหลังมีก้านครีบบ่อนจำนวน 7-10 ก้าน อยู่
ค่อนข้างไปทางครึ่งหลังของลำตัวและจะอยู่ตรงกับครีบกันหรืออยู่ระหว่างครีบกัน ครีบท้อง ครีบกัน มี
ก้านครีบบ่อนจำนวน 12-48 ก้าน ได้แก่ พวกปลาแปบ ปลาดาบลาว

ปลาดาบลาว

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	ดาบลาว ผักพริ้ว ท้องพลู
ชื่อภาษาอังกฤษ	Dorab
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Machrochirichthys machrochirus</u> (Cuv. & Val., 1844)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างลำตัวแบนยาวคล้ายดาบ ด้านหลังยาวเกือบเป็นเส้นตรง ส่วนหัวหงอนขึ้น ท้อง
เป็นสันคม เกสิดมีขนาดเล็ก ครีบอกติดกับสันท้อง ลำตัวด้านหลังมีสีเขียวอมเหลือง ด้านข้างและ
ท้องสีขาวเงิน ครีบหลังและครีบกันอยู่ค่อนข้างไปทางส่วนหาง ขนาดตัวยาวประมาณ 126 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.อุบลราชธานี, จ.เชียงราย และ จ.พิจิตร
(Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาแปบ

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	แปบ แตบ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Minnow
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Paralaubuca riveroi</u> (Fowler, 1935)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างยาว ส่วนท้องโค้งมากและเป็นสันคม ครีบหลังอยู่หน้าครีบกัน ขอบครีบนางมีสีดำ ลำตัวด้านหลังสีเหลืองอมเขียว ครีบต่าง ๆ สีเหลืองอ่อน ขนาดตัวยาวประมาณ 104 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 19-133 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ 1 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 4 ตัว และ แม่น้ำมูล
จ.อุบลราชธานี 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร และ จ.พิษณุโลก (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร และ
จ.พิษณุโลก (Suvatti, 1967); แม่น้ำเจ้าพระยา, แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำแม่กลอง
(กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ ชัยภูมิ

ครอบครัว Cobitidae

ปลาในครอบครัวนี้ปากอยู่ทางด้านล่าง มีหนวด 3 คู่ หรือมากกว่านั้น ริมฝีปากบนยื่นคล้ายวงมีขนาดเล็ก มีฟันในช่องคอจำนวน 1 แถว อาจมีหรือไม่มีหนาม บริเวณใต้เบ้าตาหรือหน้าเบ้าตา เป็นปลาขนาดเล็ก อาศัยอยู่ตามธารน้ำไหล บนภูเขา ตามแม่น้ำลำธาร ได้แก่ พวกปลาหมอ

ปลาหมอข้างลาย

แผ่นภาพที่ 16 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	หมอข้างลาย หมูลาย หมู
ชื่อภาษาอังกฤษ	Tiger loach
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Botia hymenophysa</u> (Bleeker, 1852)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวป้อมสั้น แบนข้าง จงอยปากเล็กเรียว ตรงปลายมีหนวดเป็นกระจุก 3 คู่ ปากมีขนาดเล็ก ตาเล็ก มีหนามอยู่ใต้ตา ปลายหนามแยกเป็น 2 แฉก ครีบหาง ปลายแยกเป็นแฉกเล็ก ครีบหลังอยู่กึ่งกลางลำตัว บริเวณครีบหลังและครีบหางมีลายสีดำพาดตามขวาง ครีบอก ครีบท้อง และครีบกันมีขนาดใกล้เคียงกัน และมีสีเหลืองสด จุดเริ่มต้นของครีบหลังอยู่ล้ำหน้าจุดเริ่มต้นของครีบท้อง ลำตัวมีสีเหลืองแกมเขียว ด้านข้างลำตัวมีริ้วสีน้ำเงินพาดขวางประมาณ 10-15 แถบ ส่วนหางมีสีเขียวอ่อนปนเหลือง พบในแหล่งน้ำไหล แม่น้ำลำคลอง ชอบซุกซ่อนตามกอไม้ ขนาดตัวยาวประมาณ 120 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 76-171 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 5 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 2 ตัว และ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 4 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.อุบลราชธานี, จ.นครสวรรค์, จ.อุดรธานี และ

จ.เชียงใหม่ (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.เพชรบุรี, จ.นครสวรรค์ และ จ.บึงฉวน (Suvatti, 1967); แม่น้ำและอ่างเก็บน้ำในภาคกลาง, ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ ชัยภูมิ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ บึงฉวน

ปลาหมอขาว

แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	หมอขาว หมู
ชื่อภาษาอังกฤษ	Yellow-tail botia, Orange-finned loach
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Botia modesta</u> Bleeker, 1865

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวป้อมสั้น หัวเล็ก จมอยปากเรียวแหลมและมีหนวดเป็นกระจุก 3 คู่ ตามีขนาดเล็ก มีเงี่ยงแหลมปลายแยกเป็นสองแฉกอยู่หน้าตา ครีบหลังอยู่กึ่งกลางลำตัว ครีบกันอยู่ใกล้กับส่วนหาง ครีบหางมีขนาดใหญ่ปลายแยกเป็นสองแฉก ครีบอกและครีบกันอยู่ในแนวสันท้อง ลำตัวมีสีเทาปนเหลือง หลังสีเทาปนเขียว ครีบทุกครีบสีเหลือง โคนครีบหางเป็นแถบสีดำจาง ๆ ปลาชนิดนี้เมื่อมีขนาดเล็ก จะมีลายจำนวน 4-5 แถบ แต่เมื่อโตขึ้นแถบเหล่านี้จะหายไป ขนาดตัวยาวประมาณ 125 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 97-201 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 5 ตัว, ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว และแม่น้ำชี จ.บึงฉวน 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.อุบลราชธานี, จ.นครสวรรค์, จ.กาญจนบุรี และ จ.อุดรธานี (Smith, 1945); จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.อุบลราชธานี, จ.นนทบุรี, จ.อุดรธานี, จ.นครสวรรค์, จ.กาญจนบุรี และกรุงเทพมหานคร (Suvatti, 1967); แม่น้ำและอ่างเก็บน้ำในภาคกลาง, ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(วันเพ็ญ มีนาคม, 2528); พบมากในภาคกลาง (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ยโสธร และ อุบลราชธานี

ปลาหมอ
แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	หมอ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Loach
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Botia lecontei</u> Fowler, 1937

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวบวมสั้น มีสีเทาเข้ม แบนข้าง มีหนวด 3 คู่ ลักษณะคล้ายปลาหมอขาว แต่มีแถบสีดำขนาดใหญ่ที่คอดหางหนึ่งแถบ ตามีขนาดเล็ก ครีบสั้นอยู่ใกล้ส่วนหาง ครีบหลังอยู่กึ่งกลางลำตัวและมีก้านครีบบ่อนจำนวน 8 ก้าน ครีบอกและครีบท้องอยู่ในแนวสันท้อง ครีบหลังและครีบหางมีสีส้มอมเหลือง ขนาดตัวยาวประมาณ 113 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 109-117 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.อุบลราชธานี (Smith, 1945); จ.อุบลราชธานี (Suvatti, 1967)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาหมูกอก
แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	หมูกอก หมูก้อ หมูหลังดำ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Skunk botia, Mouse loach, Hora's loach

ชื่อวิทยาศาสตร์ Botia morleti

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวป้อมสั้น หัวเล็ก จงอยปากเรียวเล็ก ตรงปลายมีหนวดเป็นกระจุก 2 คู่ หนวดอีก 1 คู่ จะอยู่ตรงริมฝีปากล่าง มีหนามแยกเป็นสองแฉกอยู่หน้าตา ตาเล็ก ลำตัวสีเทาอมเหลือง ครีบหลังและครีบท้องมีจุดประสีดํา ปลายครีบก้นมีสีดํา ด้านหลังลำตัวมีแถบสีดําพาดตามความยาวลำตัว 1 แถบ โดยที่แถบนี้อาจครอบคลุมไปถึงโคนครีบท้องทั้งสองข้าง ครีบอกและครีบท้องอยู่ในแนวสันท้อง ขนาดตัวยาวประมาณ 123 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 52-94 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำชี จ.ยโสธร 1 ตัว และ อ.บุขันธุ์ จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทุกภาคในประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ และ ยโสธร

ปลาหมูหางแดง

แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	หมูหางแดง หมู
ชื่อภาษาอังกฤษ	Red-tail botia
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Botia eos</u>

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลานขนาดเล็ก ลำตัวเรียวยาว ส่วนหลังโค้งลาดมายังส่วนหัวและส่วนหาง จงอยปากเรียวแหลม ปากเล็ก ริมฝีปากบนมีหนวดสั้น 3 คู่ ตาเล็ก มีเงี่ยงแหลมปลายแยกเป็น 3 แฉก อยู่หน้าตา ครีบหลังใหญ่ ครีบท้องปลายแยกเป็นแฉก ครีบอก ครีบท้องและครีบก้นปลายมน สีลำตัวเป็นสีเขียวปนเทา หลังสีเทาเข้ม ท้องสีอมเทา มีแถบสีดําจางที่โคนครีบท้อง อยู่รวมกันเป็นฝูงตามบริเวณพื้นโคลน ตอไม้ รากไม้ และชอกหินใต้น้ำ ขนาดตัวยาวประมาณ 92 มิลลิเมตร

(ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 87-97 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบมากแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำโขง (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลารากกล้วย

แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	ช่อนทราย ทราย กล้วย รากกล้วย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Thorn eye, horsefaced loach
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Acanthopsis choirorhynchos</u> (Bleeker, 1854)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียวแบนข้างเล็กน้อย เกล็ดมีขนาดเล็ก หัวเล็กและเรียวแหลม มีเส้นข้างตัวเด่นชัด ลำตัวมีสีขาวหรือสีเหลืองอ่อน บริเวณกึ่งกลางลำตัวมีจุดสีดำเรียงกันเป็นแถวประมาณ 8-12 จุด หรือเป็นเส้นสีดำพาดจากหัวไปจรดคอดหาง ครีบต่าง ๆ มีสีเหลืองอ่อน มีหนามซึ่งแยกเป็น 2 แฉก อยู่ทางด้านหน้าของตา ครีบกันอยู่ก่อนไปทางส่วนหาง ครีบอกอยู่ใต้แผ่นปิดเหงือกและอยู่ติดสันท้อง ครีบหลังอยู่บริเวณกึ่งกลางลำตัว มีก้านครีบอ่อนจำนวน 9-11 ก้าน พบอยู่ทั่วไปตามแม่น้ำลำธารหรือธารลำไหล ขณะตกใจจะฝังตัวอยู่ในทราย หรือกรวดอย่างรวดเร็ว ขนาดตัวยาวประมาณ 122 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 102-135 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 15 ตัว, แม่น้ำชี อ.เมือง จ.ยโสธร 10 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว, อ.นครสวรรค์ จ.ชัยภูมิ 16 ตัว และ แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.กาญจนบุรี, จ.ปัตตานี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.น่าน, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.อุบลราชธานี, จ.ตรัง, จ.นครสวรรค์, จ.แพร่, จ.ราชบุรี, จ.นครราชสีมา และ กรุงเทพมหานคร (Smith, 1945); จ.เชียงใหม่, จ.อุบลราชธานี, จ.ตรัง, จ.นครราชสีมา, จ.เพชรบูรณ์, จ.ปัตตานี, กรุงเทพมหานคร, จ.นครศรีธรรมราช, จ.นครสวรรค์, จ.ราชบุรี, และ จ.จันทบุรี (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ชัยภูมิ และ บึงสธ

ครอบครัว Siluridae

ปลาในครอบครัวนี้ ลักษณะลำตัวยาวไม่มีเกล็ด มีหนวด 2 คู่ ที่ขากรรไกรบนและขากรรไกรล่าง มีแผงกระดูกฝอยใต้ช่องเหงือก จำนวน 8-20 อัน ครีบหลังมีขนาดเล็กมากหรืออาจไม่มี ไม่มีครีบไขมัน ครีบกันยาวมาก มีก้านครีบอ่อน จำนวน 50-105 อัน ครีบท้องเล็กหรืออาจไม่มี ได้แก่ กลุ่มปลาเนื้ออ่อน

ปลานาง

แผ่นภาพที่ 18 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	เนื้ออ่อน เกด แดง นาง สะงัว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Whisker sheatfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Kryptopterus bleekeri</u> Gunther, 1864

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างลักษณะคล้ายปลาเนื้ออ่อน ด้านข้างแบนมาก ลำตัวยาวเรียว ท่อนหางโค้งงอเล็กน้อย แต่ตอนหัวกว้าง มีหนวด 2 คู่ ไม่มีครีบหลัง ครีบกันยาวมาก มีฟันเล็กและแหลมคมเป็นจำนวนมาก หนวดที่ขากรรไกรบน ยาวถึงมุมปาก ส่วนหนวดขากรรไกรล่างยาวเท่ากับเส้นผ่าศูนย์กลางของลูกตา ด้านหลังมีสีเทาแก่ปนเขียว ด้านข้างสีเงิน ท้องขาว ปลายครีบหางและครีบกันมีประสีค้ำอยู่ทั่วไปและหนาบบริเวณขอบครีบ ครีบอื่นไม่มีสี ขนาดตัวยาวประมาณ 178 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 125-212 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 4 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว และ แม่น้ำชี จ.ยโสธร 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

แม่น้ำป่าสัก, กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี และ จ.สุราษฎร์ธานี (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.สุราษฎร์ธานี และ จ.นครสวรรค์ (Suvatti, 1967); พบมากในภาคกลางตามแม่น้ำลำคลอง หนองบึง และอ่างเก็บน้ำ (สมโภชน์ อัคระทวีวัฒน์, 2521): กรุงเทพมหานคร, จ.นครสวรรค์ และ จ.สุราษฎร์ธานี (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร และ ชัยภูมิ

ปลาเนื้ออ่อน

แผ่นภาพที่ 18 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	เนื้ออ่อน นาง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Sheatfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Kryptopterus cryptopterus</u> (Bleeker, 1851)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาว ด้านข้างแบนมาก จอแยกแบน หนวดที่ขากรรไกรบนยาวถึงฐานครีบอก ครีบอกยาวถึงครีบกัน ครีบหลังมีก้านครีบจำนวน 1-2 ก้าน ครีบหางเว้าลึก ลำตัวมีสีน้ำตาลเหลือง ครีบต่าง ๆ อาจมีหรือไม่มีประสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 114 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 102-127 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

แม่น้ำป่าสัก, กรุงเทพมหานคร, จ.สุราษฎร์ธานี และ จ.กระบี่ (Smith, 1945); จ.นนทบุรี, จ.กระบี่, จ.ฉะเชิงเทรา, จ.สมุทรปราการ, จ.สุราษฎร์ธานี และ กรุงเทพมหานคร (Suvatti, 1967)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาชะโอน

แผ่นภาพที่ 18 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	เนื้ออ่อน ชะโอน โอน หน้าสั้น สยมพร นาง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Butter catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Ompok bimaculatus</u> (Bloch, 1997)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวแบนข้าง หัวกว้าง จอยปากสั้น ปากเฉียงลง มีฟันเล็กและแหลมคม บริเวณเหนือจุดกึ่งกลางครีบอก มีจุดสีน้ำตาลดำ ขนาดโตกว่าลูกตาข้างละจุด ครีบท้องมีก้านครีบจำนวน 7-8 ก้าน ครีบหางไม่ติดต่อกับครีบกัน ลำตัวด้านหลังสีน้ำตาลปนเขียว ท้องขาว ครีบต่าง ๆ มีประสีดำอยู่ทั่วไป ขนาดตัวยาวประมาณ 133 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 72-202 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 3 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา 1 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 5 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 3 ตัว, อ.เมือง จ.บึงสธร 1 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 1 ตัว, ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว และ ห้วยสลัดไค อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.นครสวรรค์, จ.ลพบุรี, จ.นครราชสีมา, จ.พัทลุง, จ.นครศรีธรรมราช และ จ.ปัตตานี (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.พิษณุโลก, จ.อุบลราชธานี, จ.ปัตตานี, จ.ลพบุรี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.สมุทรปราการ, จ.นครราชสีมา, จ.พัทลุง, จ.นครสวรรค์ และ จ.จันทบุรี (Suvatti, 1967); พบภาคกลางตามแม่น้ำลำคลองหนองบึง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบในอ่างเก็บน้ำ (สมโภชน์ อัคระทวีวัฒน์, 2521); ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 7 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ บึงกาฬ ชัยภูมิ และอุบลราชธานี

ครอบครัว Clariidae

ปลาในครอบครัวนี้ มีลักษณะลำตัวยาว ไม่มีเกล็ด หัวแบนลง ส่วนหัวปกคลุมด้วยแผ่นกระดูกแข็งทั้งทางด้านบนและด้านข้าง มีขนาด 4 คู่ มีอวัยวะช่วยในการหายใจเรียกว่า dendritic หรือ arborescent organ อยู่ในโพรงหัวหลังตา (เหนือคอหอย) ครีบหลังยาวเกือบตลอดหลัง อาจจะติดหรือไม่ติดกับครีบหาง และไม่มีก้านครีบแข็ง จำนวนก้านครีบอยู่ระหว่าง 48-106 อัน ครีบกันยาวมากกว่าครึ่งของครีบหลัง มีจำนวนก้านครีบอยู่ระหว่าง 40-95 อัน ครีบอกมีก้านครีบแข็งใหญ่ 1 อัน ซึ่งอาจจะหักเฉพาะด้านหน้าด้านเดียวหรือหักทั้งสองด้าน ครีบท้องมีก้านครีบจำนวน 6 อัน ได้แก่ พวกปลาอุก

ปลาอุกด้าน

แผ่นภาพที่ 19 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	อุกด้าน อุกเลา อุกแดง อุกเอ็น อุกเผือก
ชื่อภาษาอังกฤษ	White-spotted catfish, Batrachian walking catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Clarias batrachus</u> (Linnaeus, 1758)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวเรียว หัวแบน มีหนวดยาว 4 คู่ อยู่หน้าตา 2 ตา และใต้คาง 2 คู่ กระโหลกท้ายทอยตอนปลายแหลมและแคบ ครีบหลังและครีบกันยาว แต่แยกกันกับครีบหาง ครีบท้องกลมมนมีก้านครีบจำนวน 6 อัน ครีบอกมีก้านครีบแข็งอันปลายแหลมหักทั้งสองด้าน ครีบหางเล็ก ปลายกลมมน ลำตัวด้านบนสีเทาปนดำ ส่วนท้องสีน้ำตาลอ่อน ครีบต่าง ๆ มีสีดำ มีอวัยวะพิเศษในการหายใจเรียกว่า aborescent organ ขนาดตัวยาวประมาณ 164 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 125-201 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เมือง จ.ยโสธร 1 ตัว, ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 2 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 5 ตัว, กิ่ง อ.วังหิน จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, บ้านพนัชนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา 2 ตัว, อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 1 ตัว และ อ.ม่วงสามสิบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.อุบลราชธานี, จ.นครสวรรค์, จ.เชียงราย, จ.ปราจีนบุรี, จ.ราชบุรี, จ.นครศรีธรรมราช และ จ.ปัตตานี (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.ชลบุรี, จ.อุบลราชธานี, จ.ปัตตานี, จ.เชียงราย จ.พะเยา และ จ.นครสวรรค์ (Suvatti, 1967); แหล่งน้ำทั่วไปในประเทศไทย (สมโภชน์ อัคระทวีวัฒน์, 2521); พบทุกภาคของประเทศไทย (สุรจิตร เปรียญวรารัตน์, 2509); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 7 จังหวัด คือ ยโสธร สุรินทร์ นครราชสีมา ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ อำนาจเจริญ และ อุบลราชธานี

ปลาคูกอุย

แผ่นภาพที่ 19 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	คูกอุย คูก
ชื่อภาษาอังกฤษ	Catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Clarias macrocephalus</u> Gunther, 1864

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างลักษณะคล้ายปลาคูกค้ำ แต่ต่างกันตรงที่กระโหลกท้ายทอยตอนปลายป้านและมน ครีบหลัง ครีบกัน และครีบหางแยกออกจากกัน ครีบหางมีปลายกลมมน สีลำตัวมีสีดำปนเหลือง ท้องสีเหลืองจาง มีอวัยวะพิเศษอยู่ในบริเวณช่องเหงือก คล้ายพุ่มไม้เล็ก ๆ ช่วยในการหายใจ

เรียกว่า aborescent organ ครีบออกมีก้านครีบแข็ง 1 อัน ปลายแหลม หักทั้งสองด้าน
ขนาดตัวยาวประมาณ 134 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ต.บ้านโพนทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กระจายทั่วไปในประเทศไทย (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นครสวรรค์,
จ.จันทบุรี, จ.ราชบุรี, จ.กาญจนบุรี, จ.พัทลุง และ จ.ฉะเชิงเทรา (Suvatti, 1967);
แหล่งน้ำทั่วไปในประเทศไทย (สมโภชน์ อัคระทวีวัฒน์, 2521); พบในแม่น้ำลำคลองและแอ่งน้ำ
ทั่วประเทศ (สมศรี งามวงศ์ชน, 2526); พบทุกภาคในประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ ชัยภูมิ

ครอบครัว Schilbeidae (Pangasiidae)

ปลาในครอบครัวนี้ มีลักษณะลำตัวยาวครีบหลังสั้นและมีหนาม ครีบไขมันมีขนาดเล็ก ครีบ
ก้นยาว โดยมีจุดกำเนิดอยู่ที่กึ่งกลางลำตัวและยาวตลอดไปถึงหางประกอบด้วยก้านครีบอ่อน จา
นวน 28-40 ก้าน มีหนวด 2-4 คู่ และมีแผงกระดูกฝอยใต้เหงือกจำนวน 7-10 อัน แผ่นเหงือก
ไม่ติดกับคอคอด ปลาในครอบครัวนี้จัดเป็นพวก catfish ที่มีขนาดใหญ่ พบในแอฟริกา อินเดียตอนใต้
และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีทั้งหมด 7 สกุล ได้แก่ พวกปลาเทโพ ปลาสวาย

ปลาเทโพ

แผ่นภาพที่ 19 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	เทโพ หูมอด
ชื่อภาษาอังกฤษ	Catfish, Black ear catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pangasius larnaudii</u> Bocourt, 1866

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลาไม่มีเกล็ดขนาดใหญ่ อยู่ในสกุลเดียวกับปลาดุกร้า ลำตัวยาวแบนข้าง จมอย

ปากที่ใหญ่ปลายมนกลมมีหนวด 2 คู่ บริเวณขากรรไกรบนและขากรรไกรล่าง ตาอยู่ระดับเดียวกับมุมปาก ท้องกลมมน ลักษณะพิเศษของปลาชนิดนี้คือ บริเวณเหนือครีบอกหลังช่องเปิดของเหงือกมีจุดสีดำใหญ่และที่ขอบของครีบอกมีแถบสีดำพาดตามความยาวทั้งขอบบนและขอบล่าง ครีบอกมีเงี่ยงยาวและหยักเป็นฟันเลื่อย ลำตัวด้านหลังสีเทาเข้ม ท้องสีขาว ครีบอกและครีบอกหลังสีเทาเข้ม มีครีบไขมันอยู่ใกล้กับโคนของครีบอก ขนาดตัวยาวประมาณ 132 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครสวรรค์, จ.นนทบุรี, จ.ธนบุรี, จ.อยุธยา และกรุงเทพมหานคร (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นครสวรรค์, จ.นนทบุรี, จ.ลพบุรี และ จ.ราชบุรี (Suvatti, 1967); พบมากในภาคกลาง สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบบริเวณแม่น้ำโขงและสาขา (สมโภชน์ อัคระทวิวัฒน์, 2521); แม่น้ำเจ้าพระยา, แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำโขงและสาขา (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); แม่น้ำเจ้าพระยา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบตามแม่น้ำโขง (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาสังกะวาดหน้าหนู

แผ่นภาพที่ 19 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	สังกะวาดหน้าหนู สวายหนู หน้าหนู
ชื่อภาษาอังกฤษ	Catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Helicophagus waandersii</u> Bleeker, 1858

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาวแบนข้าง หัวเล็กแหลม ลำตัวด้านหลังสีเทา ด้านข้างและท้องสีขาว ครีบอก ครีบอกหลังและครีบอกสีเทา ครีบอกอื่น ๆ สีเทาจาง มีหนวด 2 คู่ มีฟันบนขากรรไกรเพียงแห่งเดียว ไม่มีฟันบนเพดานปาก ขนาดตัวยาวประมาณ 186 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 118-189 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 4 ตัว, แม่น้ำมูล อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.เมือง จ.บิโสธร 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.ลพบุรี และ จ.นครสวรรค์ (Smith, 1945); จ.สมุทรปราการ, จ.นครสวรรค์ และ จ.ลพบุรี (Suvatti, 1967)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ บิโสธร และ อุบลราชธานี

ปลาสวาย

แผ่นภาพที่ 19 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	สวาย สังกะวาดท้องโต ลิง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pangasius micronemus</u> Bleeker, 1852

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างลักษณะคล้ายปลาเทพา แต่ต่างกันตรงที่ ก้านครีบหลัง ครีบอก และครีบท้องไม่เป็นเส้นยาว ลำตัวด้านบนมีสีเทาปนดำ ท้องสีขาว ครีบหลัง ครีบอกและครีบหางสีเทา ครีบท้องและครีบก้นสีเทาอ่อน ขนาดตัวยาวประมาณ 199 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 171-227 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว และ อ.เมือง จ.บิโสธร 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

แม่น้ำเจ้าพระยา, จ.นครสวรรค์ และ จ.นนทบุรี (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ บัณฑิต และ อุบลราชธานี

ครอบครัว Bagridae

ปลาในครอบครัวนี้ มีหนวด 4 คู่ ที่จมูก ขากรรไกรบน ขากรรไกรล่างและคาง มีรูจมูก 2 คู่ อยู่ห่างกัน และระหว่างรูจมูกคู่หน้ากับคู่หลังจะมีหนวดคั่นอยู่หน้าคู่หลัง แผ่นเหงือกไม่ติดกับคอคอด มีครีบไขมันเจริญดี ครีบหลังและครีบอกมีหนาม ครีบหางมีก้านครีบอ่อน จำนวน 16-17 ก้าน ไม่มีเกล็ด ตามีขนาดเล็ก พบแถบแอฟริกา เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แก่ พวกปลาตกปลาแขยง

ปลาแขยงข้างลาย

แผ่นภาพที่ 19 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	แขยงข้างลาย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Iridescent mystus
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Mystus vittatus</u> (Bloch, 1797)

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลาน้ำจืดไม่มีเกล็ด ขนาดค่อนข้างเล็ก ลำตัวป้อมสั้นแบนข้าง หัวแหลม ปากเล็ก มีหนวด 4 คู่ ครีบหลังมีก้านครีบแข็ง 1 อัน ครีบอกมีก้านครีบแข็งแหลมคมข้างละอัน มีแถบสีขาวเงิน 2 แถบ พาดไปตามความยาวลำตัว ด้านหลังมีสีน้ำตาลปนดำเข้ม พบทั่วไปตามแม่น้ำลำคลองและหนองบึง ขนาดตัวยาวประมาณ 116 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 68-157 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา 2 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 5 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 4 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 7 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว และ แม่น้ำชี จ.บัณฑิต 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

แม่น้ำเจ้าพระยา, แม่น้ำแม่กลอง, แม่น้ำบางปะกง, จ.เชียงใหม่, จ.นครสวรรค์, จ.ราชบุรี และ กรุงเทพมหานคร (Smith, 1945)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัดคือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ ยโสธร

ปลาแขยงใบข้าว

แผ่นภาพที่ 19 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	แขยงใบข้าว แขวง แหรง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Long-fatty finned mystus, Catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Mystus cavasius</u> (Hamilton, 1882)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างกลมและยาว แบนข้าง หัวเป็นรูปกรวย จงอยปากทู่กลม มีหนวด 4 คู่ หนวดคู่ที่ขากรรไกรบนยาวถึงครีบท่าง ครีบหลังปลายยาวเป็นกระโดงสูง ครีบอกมีก้านครีบแข็ง และแหลมคมข้างละอัน ครีบไขมันใหญ่และยาว ครีบหางเว้าลึก แฉกบนยาวกว่าแฉกล่างเล็กน้อย ด้านหลังและด้านข้างสีน้ำตาลปนเขียว ท้องขาว ครีบหลังและครีบหางสีเขียวอ่อน ครีบท้องและครีบก้นมีสีชมพูอ่อน พบอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ตามแม่น้ำลำคลอง ขนาดตัวยาวประมาณ 133 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 105-168 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, แม่น้ำชี จ.ยโสธร 1 ตัว และ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.พัทลุง, จ.นนทบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, กรุงเทพมหานคร, จ.อุบลราชธานี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.สุราษฎร์ธานี และ จ.ลพบุรี (Smith, 1945); แม่น้ำในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); พบทุกภาคของประเทศไทย (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และ สุรินทร์

ปลาแขยงธง

แผ่นภาพที่ 20 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	แขยง แขวงธง แขวงไค้ว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Freshwater catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Heterobagrus bocourti</u> Bleeker, 1864

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างคล้ายปลาแขยงใบข้าว แต่ต่างกันที่ก้านครีบแข็งของครีบหลังยาวมากกว่าและมีความยาวเป็น 2 เท่าของความยาวของหัว หลังช่องเหงือกมีจุดดำกลมขนาดใหญ่กว่าลูกตา 1 จุด ครีบหางเว้าลึกแฉกบนยาวกว่าแฉกล่างและมีลักษณะเป็นเส้นยาว ลำตัวด้านบนมีสีเทาหรือเทาดำ ท้องสีเหลืองหรือน้ำตาลอ่อน ครีบต่าง ๆ มีสีเทาปนเขียวหรือเทา ขนาดตัวยาวประมาณ 201 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

-

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลากด

แผ่นภาพที่ 19 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	กดเหลือง กดขาว กดหม้อ กดนา กด
ชื่อภาษาอังกฤษ	Catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Mystus nemurus</u> (Cuv. & Val., 1839)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวยาว หัวแบน กระดูกท้ายทอยยาวถึงโคนครีบหลัง มีหนวด 4 คู่ หนวดคู่ที่ขากรรไกรบนยาวถึงครีบกัน ครีบหางเว้าลึก แฉกบนยาวกว่าแฉกล่าง ด้านหลังของลำตัวมีสีน้ำตาลดำ

หรือค้ำปนเขี้ยว ข้างลำตัวมีสีเหลือง ท้องขาว ฐานครีบอกและครีบท้องมีสีแดง ครีบท่าง ๆ สีเหลืองอ่อน ขนาดตัวยาวประมาณ 151 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 103-185 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว, คลองบ้านยาง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 3 ตัว, ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 2 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.อุบลราชธานี, กรุงเทพมหานคร, จ.พัทลุง, จ.ปัตตานี, จ.นครราชสีมา, จ.กาญจนบุรี, จ.ชลบุรี และ จ.สุราษฎร์ธานี (Smith, 1945); จ.นนทบุรี, จ.เชียงใหม่, กรุงเทพมหานคร, จ.พิษณุโลก, จ.อุบลราชธานี, จ.จันทบุรี, จ.พัทลุง, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.ปัตตานี, จ.เขียงราย, จ.ฉะเชิงเทรา, จ.นครปฐม, จ.นครสวรรค์, จ.อยุธยา, จ.กาญจนบุรี, จ.ตรัง, จ.ลำปาง, จ.ชลบุรี และ จ.ตราด (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศ (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528); พบทุกภาคของประเทศ (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ นครราชสีมา

ปลาแขยงหิน

แผ่นภาพที่ 20 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	แขยงหิน กดหิน แค้หมู ขางบอน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Catfish, Siamese rock catfish, Bumblebee catfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Leiocassis siamensis</u> Regan, 1913

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวไม่มีเกล็ด หัวแบนราบลงเล็กน้อย ตามีผิวหนังใสปกคลุมมีฟันซี่แหลมเล็ก ๆ อยู่บนขากรรไกร และเพดานปาก มีหนวด 4 คู่ ครีบท้องและครีบอกมีหนามแหลม ลำตัวมีพื้นสีขาวหรือเหลืองอ่อน มีแถบสีดำหรือสีน้ำตาลเข้มพาดขวางลำตัวแต่ละ 1 แถบ ที่บริเวณหัวครีบท้อง ครีบท้องมีขนและที่คอคอดหาง ครีบท่าง ๆ มีสีน้ำตาลหรือน้ำตาลเข้ม ครีบท่างสีเหลืองอ่อน มีจุดหรือแถบสีดำบน

แถบทางทั้งด้านบนและด้านล่าง ขนาดตัวยาวประมาณ 117 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 98-143 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 2 ตัว และ แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครราชสีมา, จ.นนทบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.ตรัง, จ.พิษณุโลก, กรุงเทพมหานคร, จ.นครสวรรค์, จ.ลำปาง, จ.ราชบุรี และ จ.สุราษฎร์ธานี (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.ตรัง, จ.นครราชสีมา, จ.ราชบุรี, จ.ลำปาง, จ.นครสวรรค์, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.อยุธยา และ จ.กาญจนบุรี (Suvatti, 1967); แม่น้ำทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ นครราชสีมา

ครอบครัว Belontiidae

ปลาในครอบครัวนี้ มีรูปร่างยาวเรียวเป็นรูปทรงกระบอก ลำตัวปกคลุมด้วยเกล็ดขนาดเล็กขากรรไกรบนและล่างยาวเท่ากัน ฟันบนขากรรไกรมีทั้งขนาดเล็กและใหญ่ ไม่มีครีบฝอย (finlet) อาจมีหรือไม่มีซี่กรองเหงือก ครีบหลังและครีบกันอยู่ก่อนไปทางหาง ครีบหางเว้าเป็นปลาผิวน้ำ กินปลาขนาดเล็กหรือสัตว์น้ำอื่น ๆ ที่มีขนาดเล็ก ๆ เป็นอาหาร ได้แก่ ปลากะตุงเทว

ปลากะตุงเทว

แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	กระตุงเทวเมือง กระตุงเทว เข็มแม่น้ำ สะโทง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Needle fish, Fresh-water garfish, Round-tail garfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Xenentodon cancila</u> (Hamilton, 1822)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างกลม เรียวยาว ปากยาว ขากรรไกรบนและล่างยาวเท่ากัน และมีฟันแหลมคมทั้งขากรรไกรบนและล่าง เกล็ดมีขนาดเล็กมาก ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลเงินปนเขียว ด้านท้องมีสีขาว ไม่มีก้านครีบฝอย แผ่นปิดเหงือกไม่มีเกล็ด ครีบหลังและครีบกันอยู่ค่อนไปทางส่วนหาง ครีบหางตัดตรงหรือกลมมนเล็กน้อย มีความลึกของลำตัวเป็น 1.5 เท่าของความกว้างของลำตัว ขนาดตัวยาวประมาณ 165 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 89-215 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 4 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 12 ตัว, แม่น้ำชี อ.เมือง จ.บึงขันธ์ 5 ตัว, ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว และ แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.น่าน และ จ.เชียงใหม่ (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร และ จ.สุราษฎร์ธานี (Suvatti, 1967); พบทุกภาคทั่วประเทศ (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ บึงขันธ์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และ สุรินทร์

ครอบครัว Anabantidae

ปลาในครอบครัวนี้มีลักษณะลำตัวสั้นหรือค่อนข้างสั้น แบนข้าง มีเกล็ดเป็นหนาม มีอวัยวะช่วยในการหายใจอยู่ในโพรงหลังตาเรียกว่า labyrinth organ ปากมีขนาดเล็ก ปิดหัดได้ มุมปากยาวไม่ถึงหน้าตา ครีบกันยาวและมีก้านครีบแข็งหลายอัน ครีบหางตัดตรง กลมมน หรือปลายแหลม ครีบท้องอยู่ค่อนมาทางหัวในตำแหน่งขากรรไกรล่างกับทรวงอก พบในแอฟริกา อินเดีย และ อินโดนีเซีย ได้แก่ กลุ่มปลากระดี่ ปลาหมอไทย

ปลากระดี่หม้อ

แผ่นภาพที่ 18 ภาพที่ 1

ชื่อไทย

กระดี่หม้อ สลาก สลาง กระดี่

ชื่อภาษาอังกฤษ Three-spot gourami
 ชื่อวิทยาศาสตร์ Trichogaster trichopterus (Pallas, 1770)

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลาน้ำจืดขนาดเล็ก ปากเล็กยืดหดได้ ลำตัวสีขาวยาวเงินเทาอมฟ้า มีริ้วสีดำพาดขวางเป็นทางประตอลดลำตัว ก้านครีบอ่อนอันแรกของครีบท้องยื่นยาวเป็นเส้น มีหนามบนครีบหลังจำนวน 5-9 อัน มีลักษณะพิเศษคือ มีจุดดำที่กลางลำตัวและตรงบริเวณโคนหางห่างละ 1 จุด ครีบท้องอาจมีหรือไม่มีก้านครีบแข็ง ขนาดตัวยาวประมาณ 78 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 52-98 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 7 ตัว, คลองอีสานเขียว อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 4 ตัว, ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 4 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 8 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 1 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 5 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 4 ตัว และ อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก และ จ.ระยอง (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.นครราชสีมา, จ.พะเยา, จ.แม่ฮ่องสอน, จ.ฉะเชิงเทรา และ จ.จันทบุรี (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 6 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี นครราชสีมา บุรีรัมย์ บึงขจร และชัยภูมิ

ปลากระต๊อง

แผ่นภาพที่ 18 ภาพที่ 2

ชื่อไทย กระต๊อง กระดี
 ชื่อภาษาอังกฤษ Moonlight gourami
 ชื่อวิทยาศาสตร์ Trichogaster microlepis (Gunther, 1861)

ลักษณะสำคัญ

ปลากระต๊อมีสีขาวนวล ลำตัวบาง เกือบวงเล็กละเอียด มีเส้นก้านครีบอ่อนเป็นแนวยาวของครีบท้อง 1 คู่ เพศผู้จะมีสีแสดส้มตรงบริเวณท้อง ครีบท้องอาจมีหรือไม่มีก้านครีบแข็ง ครีบหลังมีหนามจำนวน 3-4 อัน เส้นข้างตัวสมบูรณ์ ขนาดตัวยาวประมาณ 122 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 74-96 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว และ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร (Suvatti, 1967); ทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ชัยภูมิ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

ปลากริม

แผ่นภาพที่ 18 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	กริม กัดป่า กริมข้างลาย กริมควาย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Striped croaking gourami
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Trichopsis vittatus</u> (Cuv. & Val., 1831)

ลักษณะสำคัญ

เป็นปลาน้ำจืดขนาดเล็ก รูปร่างคล้ายปลากัด ปากเล็กค่อนข้างแหลมปิดหุบได้ มีแถบสีดำตามความยาวของลำตัว 3 แถบ และมีจุดสีดำ 1 จุด อยู่เหนือครีบอก ซึ่งจุดนี้จะพบเฉพาะในปลาเพศผู้เท่านั้น ไม่มีเส้นข้างตัวหรือถ้ามีก็จะเลือนไป ครีบหลังมีก้านครีบแข็ง จำนวน 2-6 ก้าน มีขนาดสั้นกว่าครีบกัน ครีบท้องมีก้านครีบแข็งเจริญดี และมีก้านครีบอ่อน อันแรกยื่นยาวออกไปคล้ายแฉก เกือบมีลักษณะเป็นหนาม ขนาดตัวยาวประมาณ 53 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 52-54 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.นครราชสีมา 5 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, ภาคใต้, ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.จันทบุรี และพบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528); พบแพร่กระจายทุกภาค (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ นครราชสีมา

ปลากระตี่นาง

แผ่นภาพที่ 18 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	กระตี่นาง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Pearl, Mosaic gourami, Lace gourami
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Trichogaster leerii</u> (Bleeker, 1852)

ลักษณะสำคัญ

ลักษณะคล้ายปลากระตี่หม้อ แต่มีแถบสีดำพาดตามขวางของลำตัวจากตาถึงโคนครีบหาง มีจุดดำ 1 จุด ที่กลางลำตัวและโคนหาง ครีบหลังมีก้านครีบแข็งจำนวน 5-9 อัน ครีบกันมีครีบแข็งจำนวน 12-14 อัน และมีก้านครีบอ่อน จำนวน 25-30 ก้าน ครีบหางมีลักษณะกลมมนและมีจุดสีขาวประอยู่ทั่วไป ครีบท้องมีลักษณะเป็นเส้นยาวไปถึงโคนครีบหาง ขนาดตัวยาวประมาณ 97 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 93-101 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 3 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร (Suvatti, 1967)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ปลาสลิด

แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	สลิด ใบไม้
ชื่อภาษาอังกฤษ	Snake skin gourami
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Trichogaster pectoralis</u> (Regan, 1910)

ลักษณะสำคัญ

ลักษณะลำตัวมีสีเขียวเข้มหรือสีดำโดยมีแถบสีเหลืองพาดขวาง และมีแถบสีดำตามยาว พาดจากจมูกมาจรดโคนหาง ครีบหลังมีสีเหลืองอ่อนและตามขอบครีบบมีสีส้ม ครีบหลังมีก้านครีบแข็ง จำนวน 6-7 อัน และมีก้านครีบบอ่อน จำนวน 8-10 ก้าน ครีบอกตั้งอยู่หลังครีบท้องเล็กน้อย มีก้านครีบบอ่อน จำนวน 9-11 ก้าน ครีบท้องเปลี่ยนเป็นแส้ยาว ครีบกันอยู่หน้าครีบหลังมีขนาดยาวมาก มีก้านครีบแข็ง จำนวน 7-11 อัน และก้านครีบบอ่อน จำนวน 29-35 ก้าน เกสิดมีขนาดเล็ก เกสิดมีลักษณะเป็นหนาม จำนวนเกสิดบริเวณเส้นข้างตัวมีจำนวน 47-54 เกสิด ขนาดตัวยาว ประมาณ 138 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 125-158 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.บึงขจร 2 ตัว, อ.ม่วงสามสิบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว และ อ.เมือง จ.นครราชสีมา 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.สุพรรณบุรี (Smith, 1945); พบมากทางภาคกลาง (สมพงษ์ สุวรรณทศ, 2514)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ชัยภูมิ บึงขจร และ นครราชสีมา

ปลาหมอ

แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	หมอไทย สะเด็ด เข็ง หมอ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Climbing perch, Walking fish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Anabas testudineus</u> (Bloch, 1792)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวป้อม แบนข้าง หัวค่อนข้างใหญ่ จมอยปากสั้นๆ มีกระพุ้งเหงือกแข็งแรงและเป็นหยัก ใช้สำหรับยึดเกาะกับพื้นในขณะเคลื่อนตัวไปข้างหน้า จึงทำให้สามารถเคลื่อนตัวไปมาบนบกได้ดี ครีบหลังยาว ส่วนที่เป็นหนามแข็งยาวกว่าส่วนที่เป็นก้านครีบอ่อน ครีบหางตัดตรงขอบมนเล็กน้อย ลำตัวเป็นสีน้ำตาลปนเหลือง ด้านท้องสีจางกว่า มีจุดดำขนาดเท่าเกล็ดประอบุบนหัวและลำตัว ครีบทุกครีบสีเหลืองปนดำ ครีบหลังยาวกว่าครีบอื่นและมีก้านครีบอ่อนจำนวน 7-11 ก้าน ส่วนที่ครีบอื่นมีก้านครีบอ่อน จำนวน 8-12 ก้าน พบแพร่กระจายอยู่ทุกภาคของประเทศไทย ขนาดตัวยาวประมาณ 109 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 74-152 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

คลองอีสานเขียว อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ 7 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 6 ตัว, หนองอีแส อ.เมือง จ.นครราชสีมา 3 ตัว, อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 5 ตัว, คลองบ้านยาง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 4 ตัว, อ.เมือง จ.บึงขจร 6 ตัว, อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 5 ตัว, อ.สิขรภูมิ จ.สุรินทร์ 2 ตัว และ อ.ขุนขันธ์ จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.พะเยา และ จ.เชียงราย (Suvatti, 1967); พบแหล่งน้ำทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528); พบทุกภาคทั่วประเทศ (กรมประมง, 2530); พบทุกภาคทั่วประเทศ (สุชาติดา แก่นทิพย์, 2535)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 7 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ นครราชสีมา บึงขจร สุรินทร์ ชัยภูมิ อุบลราชธานี และ ศรีสะเกษ

ครอบครัว Ophicephalidae

ปลาในครอบครัวนี้มีลักษณะลำตัวยาวหรือสั้นกลมหรือทรงกระบอก มีเกล็ดเป็นเกล็ดเรียบปกคลุมทั่วไป หัวแบนลงมักมีเกล็ดหุ้มด้านบน ปากกว้างยืดหดได้ เหงือกทั้ง 2 ข้าง มีอวัยวะช่วยในการหายใจเรียกว่า labyrinth organ ก้านครีบไม่มีหนาม ครีบหลังและครีบกันยาว ครีบหางกลมมน ครีบท้องอยู่ในตำแหน่งอก เส้นข้างตัวยาวตลอดหรืออาจขาดตอนเป็น 2 ตอน พบ 1 สกุล คือ Ophicephalus

ปลาช่อน

แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	ช่อน ค้อ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Striped snake-head fish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Ophicephalus striatus</u> Bloch, 1797

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวกลมยาวเรียว ท่อนหางแบนข้าง หัวแบนลง เกล็ดมีขนาดใหญ่เป็นแบบเกล็ดเรียบ ปากกว้างมีฟันซี่เล็ก ๆ ทั้งขากรรไกรบนและขากรรไกรล่าง ครีบทุกครีบไม่มีก้านครีบแข็ง ครีบหลังและครีบกันยาวจนเกือบถึงครีบหาง ครีบหางกลมมน ลำตัวด้านหลังสีน้ำตาลปนเทาหรือดำท้องสีขาว ด้านข้างลำตัวมีลายสีดำพาดเฉียงและมีจุดสีขาวประอยู่ทั่วไป มีอวัยวะพิเศษช่วยในการหายใจ จึงสามารถเคลื่อนไหวไปบนบกและอาศัยอยู่ในโคลนได้เป็นเวลานาน ขนาดตัวยาวประมาณ 162 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 94-207 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 6 ตัว, อ.เมือง จ.นครราชสีมา 4 ตัว, ห้วยเสนง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 1 ตัว, คลองลำตะคอง อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 1 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 3 ตัว, อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว, ต.บ้านโพธิ์ทอง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 3 ตัว, อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว, ห้วยละหาน อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.อุบลราชธานี, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก, จ.นครสวรรค์, และ จ.พิจิตร (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.ชลบุรี, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.จันทบุรี, จ.เชียงใหม่, จ.พิษณุโลก และ จ.อุบลราชธานี (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศไทย (สมโภชน์ อัคระทวีวัฒน์, 2521); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มินกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 6 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ นครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ ชัยภูมิ และ อุบลราชธานี

ครอบครัว Centropomidae

ปลาในครอบครัวนี้มีลักษณะลำตัวค่อนข้างสั้นแบนข้าง เส้นข้างตัวยาวไปถึงครีบทอง เกือบเรียบหรือมีลักษณะเป็นหนามหลุดง่าย มีแผงกระดูกฝอยใต้ช่องเหงือกจำนวน 7 อัน ครีบทองมีสองตอนอาจอยู่ชิดกันหรือแยกกัน ตอนหน้าเป็นก้านครีบแข็งมีจำนวน 7-8 อัน ตอนหลังเป็นก้านครีบบอ่อนมีจำนวน 8-11 อัน ครีบกันมีก้านครีบแข็ง 3 อัน และก้านครีบบอ่อนจำนวน 6-9 อัน ครีบทองเว้าหรือกลมมน ปากขนาดปานกลางถึงขนาดใหญ่ยึดหดได้ ได้แก่ ปลาแป้น

ปลาแป้น

แผ่นภาพที่ 18 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	กระจก แป้น
ชื่อภาษาอังกฤษ	Snooks, Glassy perchlet
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Chanda siamensis</u> Fowler, 1937

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวสั้นแบนข้าง ตัวสีหรือขาว มีเกล็ดบางใสและหลุดง่ายแบบเรียบ ครีบทองมี 2 ตอน ครีบทองตอนแรกมีก้านครีบแข็งจำนวน 7 อัน ครีบทองตอนที่สองเป็นก้านครีบบอ่อนยกเว้นอันแรกเป็นก้านครีบแข็ง ครีบกันมีก้านครีบแข็งจำนวน 3 อัน โดยก้านครีบบอ่อนที่ 2 จะสั้นกว่าอันที่ 3 ครีบทองเว้าลึก และมีจุดประสีดํา ตาโต มีเส้นข้างตัวสมบูรณ์ ขนาดตัวยาวประมาณ 48 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 32-61 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 19 ตัว, อ.เมือง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว, อ.บางสนมน้อย จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 5 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 8 ตัว, แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 6 ตัว และ อ.เมือง จ.สุรินทร์ 11 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร และ จ.อุบลราชธานี (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร และ จ.อุบลราชธานี (Suvatti, 1967)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี และ ชัยภูมิ

ครอบครัว Lobotidae

ปลาในครอบครัวนี้ มีรูปร่างป้อม ด้านข้างแบนและลึก เกล็ดใหญ่และหนา ตาเล็ก ปากกว้าง มีฟันเล็กคมเรียงกันเป็นแถบอยู่บนขากรรไกรแต่ละข้าง ครีบหลังมีสองตอน ตอนหน้าเป็นก้านครีบแข็ง ตอนหลังเป็นก้านครีบอ่อน ครีบกันมีก้านครีบแข็งจำนวน 3 อัน ครีบหางกลมได้แก่ ปลาเสือดอ

ปลาเสือดอ

แผ่นภาพที่ 12 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	เสือดอ เสือ ลาด
ชื่อภาษาอังกฤษ	Triple-tails, Siamese tigerfish
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Datnioides microlepis</u> Bleeker, 1853

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวป้อม ด้านข้างแบนมาก หัวเล็กแหลม เกล็ดมีลักษณะเป็นหนาม ครีบหลังมีก้านครีบแข็งจำนวน 12 อัน และมีก้านครีบอ่อนจำนวน 14 อัน ครีบหางกลมมน ครีบอกกลมและอยู่ตรงตำแหน่งทรงอก ครีบกันมีก้านครีบแข็งจำนวน 3 อัน โดยก้านครีบอันที่ 2 ยาวที่สุด มีแถบสีดำพาดขวางตามลำตัวจำนวน 6 แถบ คือ ที่ตา กระพุ้งเหงือก ท้อง ครีบกัน คอคอดหางและที่โคนหาง ลำตัวมีสีเหลืองอ่อนหรือเหลืองปนเขียว ครีบต่าง ๆ สีเหลืองอ่อน ครีบหลังครีบท้องและครีบกัน

บางส่วนมีสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 114 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นครสวรรค์ (Smith, 1945); ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา, จ.นครสวรรค์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบบริเวณแม่น้ำโขงและสาขา (สมโภชน์ อัคระทวีวัฒน์, 2521); แม่น้ำน่าน, แม่น้ำโขง และ จ.นครสวรรค์ (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528); จ.อุบลฯ, จ.นครสวรรค์, จ.หนองคาย, จ.นครพนม และ จ.อุบลราชธานี (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อุบลราชธานี

ครอบครัว Pristolepidae (Nandidae)

ปลาในครอบครัวนี้ มีลักษณะลำตัวป้อมสั้น รูปร่างแบนข้าง ปากเล็กมุมปากยาวไม่ถึงครึ่งของตา ตาโต มีเกล็ดแบบหนาม แผ่นเหงือก เชื่อมติดกับคอคอด รูจมูกคู่หน้ากับคู่หลังอยู่ห่างกัน คู่หลังอยู่ใกล้ตา มีหนามที่ขอบกระดูกฝาปิดเหงือกอันหลัง 2 อัน ครีบหางกลมมน มีเส้นข้างตัวแบบขาดตอน ได้แก่พวก ปลาหมอข้างเหยียบ

ปลาหมอข้างเหยียบ

แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	หมอข้างเหยียบ โพรก ตะกรับ หนานวล หมอน้ำ กำ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Striped tiger
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Pristolepis fasciatus</u> (Bleeker, 1851)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวรูปร่างเรียวยาว แบนข้างมาก ปากเล็กสามารถปิดหุบได้ ตาโต ขากรรไกรบนยาวประมาณกึ่งกลางตา แผ่นเหงือกเชื่อมติดกัน รูจมูกคู่หน้ากับคู่หลังอยู่ห่างกัน คู่หลังอยู่ใกล้ตา มีเกล็ดแบบหนาม ลำตัวสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีเขียวปนดำ มีแถบเล็ก ๆ สีดำพาดขวางลำตัว

จำนวน 8-12 แถบ ครีบอกสีเหลือง ครีบอกอื่น ๆ สีเทาปนน้ำเงิน ครีบทองกลมนน ขนาดตัวยาวประมาณ 91 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 61-115 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 9 ตัว, อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ 1 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 2 ตัว, อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, ตลาดหนองบัว อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, อ.สิขรภูมิ จ.สุรินทร์ 1 ตัว, แม่น้ำมูล จ.อุบลราชธานี 5 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.ปัตตานี และ จ.ตรัง (Smith, 1945); . จ.เชียงใหม่, กรุงเทพมหานคร, จ.นครสวรรค์, จ.พิจิตร และ จ.เชียงราย (Suvatti, 1967); พบทุกภาคของประเทศไทย (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2528)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ และ อุบลราชธานี

ปลาคุมซี

แผ่นภาพที่ 17 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	คุมซี เสือดำ
ชื่อภาษาอังกฤษ	Nander
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Nandus nebulosus</u> (Gray, 1833)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวป้อมแบนข้างมาก จงอยปากเล็กแหลม ปากปิดหดได้ ลำตัวสีดำ ครีบอกสีเหลืองอ่อน ครีบท้อง ครีบท้อง และครีบก้นสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 64 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 63-64 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 2 ตัว, อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว และ อ.เมือง

จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัดคือ อุบลราชธานี และ ศรีสะเกษ

ครอบครัว Eleotridae

ปลาในครอบครัวนี้มีลักษณะลำตัวค่อนข้างยาว แบนข้างเล็กน้อย หรือกลม ครีบท้องอยู่ใกล้กัน ครีบหลังแบ่งเป็นสองตอนและมีเฉพาะก้านครีบอ่อน ครีบหางกลมมน เกล็ดเป็นแบบหนามเรียบ หรือไม่มีเกล็ด หัวแหลมแบนลง ได้แก่ พวกปลาน้ำทราย ปลาน้ำเอื้อย

ปลาน้ำทราย

แผ่นภาพที่ 13 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	น้ำทราย น้ำจาก น้ำทอง น้ำเอื้อย น้ำสิงห์โต
ชื่อภาษาอังกฤษ	Sand goby, Marbled sleepy goby
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Oxyeleotris marmoratus</u> (Bleeker, 1852)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวค่อนข้างกลม ส่วนหางกลมมน ปากกว้างเฉียงขึ้นข้างบนเล็กน้อย ตาเล็กโปนกลม ตั้งอยู่ค่อนข้างไปทางส่วนหัว ครีบหลังมีสองตอนแยกออกจากกัน ครีบอกกลมมน ลำตัวสีน้ำตาลปนเหลือง และมีปื้นสีน้ำตาลเข้ม หรือสีดำ พาดขวางบริเวณลำตัว ครีบหลัง ครีบหาง ครีบท้อง มีสีดำและมีประสีขาวสลับกัน ขนาดตัวยาวประมาณ 132 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 61-178 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, แม่น้ำมูล อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ่างซับประดิษฐ์ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 1 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 3 ตัว, อ.โขงเจียม จ.นครราชสีมา 2 ตัว, อ.บึงขงชัย จ.นครราชสีมา 1 ตัว, อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 4 ตัว, อ.ไพรบึง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว และ อ.สิขรภูมิ จ.สุรินทร์ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.นครสวรรค์, จ.ลพบุรี และ จ.พิจิตร (Smith, 1945); กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.อยุธยา, จ.ลพบุรี และ จ.นครสวรรค์ (Suvatti, 1967); พบทั่วทุกภาคของประเทศไทย (กรมประมง, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ นครราชสีมา

ครอบครัว Microhylidae

เป็นสัตว์ที่มีขนาดเล็กหรือขนาดปานกลาง ลี้นเป็นรูปไข่ ส่วนปลายนิ้วมือ นิ้วเท้า อาจพองออกเล็กน้อยหรือบางชนิดไม่พองออก ส่วนใหญ่ลูกอ๊อดอาศัยอยู่ในน้ำ แต่มีบางชนิดลูกอ๊อดพัฒนาเป็นกบวัยอ่อน อาศัยบนบกหรือตามพืชที่ขึ้นบนต้นไม้ใหญ่ได้แก่ พวกอิงอ่าง

อิงจิวหน้าจั่ว

แผ่นภาพที่ 20 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	อิงจิวหน้าจั่ว อิงขาคำ อิงอี๊ดขาเหลือง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Painted froglet
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Microhyla pulchra</i> (Hallowell, 1860)

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างลำตัวเป็นรูปสามเหลี่ยม หัวสั้นรูปสามเหลี่ยม มีจมูกสั้นแหลม มองไม่เห็นเขี้ยว ลิ้นแคบเป็นรูปไข่ แขนมีขนาดเล็ก นิ้วมือเรียวยาวเล็ก ไม่มีแผ่นหนังยึดระหว่างนิ้ว นิ้วมือนิ้วแรกสั้นกว่านิ้วที่สองมีตุ่มสองตุ่มที่ฝ่ามือเห็นได้ชัดเจน ปลายนิ้วพองออกเล็กน้อย ขาเรียวยาวมีขนาดเล็ก มีแผ่นหนังยึดที่นิ้วเท้าประมาณ 1/3 ของความยาว ปลายนิ้วเท้าพองออกเล็กน้อย บนหัวมีสีเหลือง สลับกับสีน้ำตาล และมีสีน้ำตาลดำพาดขวางระหว่างตาทั้งสองข้าง ลวดลายบนหลังของลำตัวเป็นรูปตัววีคว่ำหรือรูปสามเหลี่ยม บริเวณซอกขามีสีเหลืองสด บริเวณอื่นของแขนขาเป็นสีครีม ใต้คางมีสีน้ำตาลปนดำ และมีจุดประสีครีม ขนาดตัวยาวประมาณ 26 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.สีขรภูมิ จ.สุรินทร์ 6 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 8 ตัว, อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 3 ตัว, อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ 2 ตัว และ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เชียงใหม่, จ.สระบุรี, จ.นครนายก, จ.แพร่, จ.ชุมพร, จ.กระบี่, จ.ชลบุรี และ จ.นครศรีธรรมราช (Taylor, 1962); จ.นครนายก (Suvatti, 1967); จ.นครราชสีมา (สิริลักษณ์ ศรีวิจิตร, 2527); จ.ตาก และ จ.อุทัยธานี (ฉัญญา จันอจ, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ

อิงน้ำเต้า

แผ่นภาพที่ 21 ภาพที่ 2

ชื่อไทย	อิงน้ำเต้า อิงอี๊ดหลังลาย
ชื่อภาษาอังกฤษ	Ornate froglet
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Microhyla ornata</i> (Dumeri & Bibron, 1841)

ลักษณะสำคัญ

เป็นอึ่งที่มีขนาดเล็ก รูปร่างลำตัวเป็นรูปสามเหลี่ยม หัวเล็ก ปลายปากมน ระยะระหว่างตากกว้างกว่าเปลือกตา มองไม่เห็นเขี้ยว แขนสั้น นิ้วมือนิ้วแรกยาวครึ่งหนึ่งของนิ้วมือนิ้วที่สอง ขาสั้น ปลายนิ้วพองออกเล็กน้อย และมีแผ่นหนังยึดเฉพาะที่ฐานเท่านั้น ลำตัวมีสีเทาอมน้ำตาลหรือดำ ซึ่งสีของลำตัวสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม มีลวดลายคล้ายร่างแห ขอบลายด้านนอกเรียบ ติดกับแถบสีน้ำตาลดำแถบใหญ่ ด้านในของลายเป็นรอยหยักลึก เริ่มตั้งแต่กึ่งกลางตาไปจนถึงทวาร ตรงกลางรอยหยักเป็นสีน้ำตาลขอบลายสีจะดำกว่า ซึ่งลวดลายนี้มีลักษณะคล้ายรูปน้ำเต้าจีน หรือรูปกรวย จากท้ายทอยขยายกว้างออกไปทีละน้อยจนถึงสะโพก บริเวณท้องและด้านล่างของแขนขาไม่มีสีครีม ด้านหลังของแขนขาเป็นลวดลายสีน้ำตาลสลับดำพาดขวาง ขนาดตัวยาวประมาณ 16 มิลลิเมตร

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เชียงใหม่, จ.หนองคาย, จ.อุดรธานี, จ.สระบุรี, จ.กาญจนบุรี, จ.นครศรีธรรมราช, จ.ตรัง และ จ.ชุมพร (Taylor, 1962); กรุงเทพมหานคร, จ.หนองคาย, จ.นครนายก และ จ.ปราจีนบุรี (Suvatti, 1967); จ.เพชรบูรณ์ (วัฒนา โภมิทานนท์, 2526); จ.ประจวบคีรีขันธ์ (อนงค์ หัมพานนท์, 2526); จ.ตาก และ จ.อุทัยธานี (ธัญญา จันอาจ, 2530); จ.นครสวรรค์ (เพ็ญศรี หุตะเสวี, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 1 จังหวัด คือ อ่างนาจเจริญ

อิงอ่างบ้าน

แผ่นภาพที่ 20 ภาพที่ 8

ชื่อไทย	อิงอ่าง อิงยาง หลิ่ง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Common burrowing frog
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Kaloula pulchra</u> Gray, 1831

ลักษณะสำคัญ

รูปร่างลำตัวเป็นสามเหลี่ยม ส่วนปลายปากเล็ก จมูกสั้นมาก รูจมูกอยู่ใกล้ปลายจมูกมากกว่าอยู่ใกล้ตา เยื่อหุ้มองไม่เห็น ขนสั้น ปลายนิ้วแบนกว้างและตรงปลายเท้า มีตุ่มฝ่ามือ 3 คู่ นิ้วเท้ายาว ปลายนิ้วเท้าพองออกแต่ไม่กว้างเท่าปลายนิ้วมือ นิ้วเท้ามีแผ่นหนังยึดอยู่เล็กน้อย นิ้วเท้าที่ห้าสั้นกว่านิ้วที่สอง ด้านหลังลำตัวเป็นสีเทาหรือสีน้ำตาลดำ มีแถบสีเหลืองสลับดำระหว่าง นิ้ว หน้าตาทั้งสองมีแถบสีน้ำตาลอ่อน สีเหลือง หรือสีชมพูแผ่กว้างไปถึงหัว และด้านข้างลำตัวมีแถบสีเหลือง สีน้ำตาลอ่อน หรือสีชมพูขนานกันทั้งสองข้างจากตาถึงขาหนีบเป็นแถบไม่เรียบโดย ขอบนอกเป็นรอยหยัก ด้านท้องจะเป็นสีจางจนเกือบขาว ใต้คางมีสีดำ ต้นขาและหน้าแข้งมีสีดำ ขนาดตัวยาวประมาณ 53 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 48-65 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.ขุนันธ์ จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทุกจังหวัดในประเทศไทย (Taylor, 1962); จ.เพชรบูรณ์ (วัฒนา โภมิตานนท์, 2526); จ.ประจวบคีรีขันธ์ (อนงค์ หัมพานนท์, 2526); จ.นครราชสีมา (สิริลักษณ์ ศรีวิจิตร, 2527); จ.ตาก และ จ.อุทัยธานี (ธัญญา จันอาจ, 2530); จ.นครสวรรค์ (เพ็ญศรี หุตะเสวี, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ชัยภูมิ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

อึ่งปากขวด

แผ่นภาพที่ 21 ภาพที่ 1

ชื่อไทย	อึ่งดำ อึ่งเผ้า อึ่งปากขวด อึ่งโกก อึ่งกระโดน อึ่งปากกระโดน
ชื่อภาษาอังกฤษ	Truncate-snouted burrowing frog
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Glyphoglossus molossus</u> Gunther, 1868

ลักษณะสำคัญ

เป็นอึ่งขนาดใหญ่ มีลำตัวอ้วน หัวสั้น หน้าหู ปลายปากเล็กแคบ ลักษณะพิเศษของอึ่งชนิดนี้คือ ปลายคางบ้านตามขวางคล้ายกับถูกตัดปลายคางออกไปเห็นเป็นรอยตัดหนา ตามีขนาดเล็ก มองไม่เห็นเยื่อหู แขนอ้วนและสั้น ขาสั้น มีแผ่นหนังยึดที่นิ้วเท้า มีตุ่มฝ่าเท้า 2 ตุ่ม ตุ่มในยกขึ้นเป็นสันหนา นิ้วเท้าใหญ่ ปลายนิ้วพองออกเล็กน้อย ผิวหนังด้านหลังลำตัวเป็นรอยย่น ด้านล่างเรียบ ไม่มีตุ่ม ลำตัวด้านหลังมีสีน้ำตาลดำและมีจุดขาวเล็กกระจายอยู่ทั่วไป คล้ายอึ่งอ่างบ้านแต่ไม่มีแถบข้างตัว ด้านท้องขาว ใต้คางมีสีดำ บริเวณแขนขามีจุดประสีครีม ขนาดตัวยาวประมาณ 56 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 54-59 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.ชลบุรี, จ.ราชบุรี, จ.จันทบุรี และ จ.อุบลราชธานี (Taylor, 1962); จ.นครราชสีมา

(Suvatti, 1967); จ.เพชรบูรณ์ (วัฒนา โภมิทานนท์, 2526); จ.ประจวบคีรีขันธ์ (อนงค์ หัมพานนท์, 2526); จ.นครราชสีมา (สิริลักษณ์ ศรีวิจิตร, 2527); จ.ตาก และ จ.อุทัยธานี (ธัญญา จันอาจ, 2530); จ.นครสวรรค์ (วันเพ็ญ มีนกาญจน์, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ ชัยภูมิ และ อุบลราชธานี

อิงลาย

แผ่นภาพที่ 21 ภาพที่ 3

ชื่อไทย	อิงแว่น อิงลาย อิงแดง
ชื่อภาษาอังกฤษ	Orange-burrowing frog
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Calluella guttulata</i> (Blyth, 1855)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวคล้ายสามเหลี่ยม ด้านหลังลำตัวมีสีน้ำตาลแดงสลับสีดำเป็นลวดลายคล้ายเส้น
 ทะแยงมุม บริเวณขามีลายพาดขวางสีดำด้านท้องและใต้ขามีสีครีม ใต้คางเป็นจุดดำสีน้ำตาลและ
 มีตุ่มเล็ก ๆ กระจุกกลมสั้น ตาเล็ก มีพื้นที่ขากรรไกรบนและเพดานปาก มองไม่เห็นเยื่อหู นิ้วมือนิ้ว
 เท้าเรียวยาวแหลมมีสีครีม นิ้วมือนิ้วแรกสั้นกว่านิ้วที่สอง ปลายนิ้วมีตุ่มเล็กน้อย นิ้วเท้ามีแผ่นหนังยึด
 ประมาณ $1/3$ ของความยาว ส่วนใหญ่ขุดรูอยู่ในดิน ขนาดตัวยาวประมาณ 37 มิลลิเมตร
 (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 27-44 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, บ้านแค อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว,
 อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ 1 ตัว และ อ.สีขรภูมิ จ.สุรินทร์ 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.เชียงใหม่, จ.ชลบุรี และ จ.ชุมพร (Taylor, 1962);
 จ.ชุมพร (Savatti, 1967); จ.เพชรบูรณ์ (วัฒนา โภมิทานนท์, 2526); จ.ตาก และ
 จ.อุทัยธานี (ธัญญา จันอาจ, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 4 จังหวัด คือ ชัยภูมิ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

อิงอ่างกันซิด

แผ่นภาพที่ 20 ภาพที่ 7

ชื่อไทย	อิงอ่างกันซิด อิงมะไหว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Median-striped burrowing frog
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Kaloula mediolineata</i> Smith, 1917

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวด้านหลังมีสีดำหรือน้ำตาลเข้ม ด้านข้างลำตัวมีแถบสีเหลืองหรือน้ำตาลอ่อนพาดขนานกันทั้งสองข้าง จากด้านบนของหนังตาไปจนถึงขาหนีบและลักษณะของแถบสีนี้จะปรากฏบริเวณกึ่งกลางลำตัวจากกันไปถึงสะโพก ซึ่งเป็นแถบตามยาว มีแถบสีดำพาดขวางที่ขาและหน้าแข้ง นิ้วเท้าแหลมและมีแผ่นหนังยึดประมาณ $1/2$ ของความยาว มือสั้น นิ้วมือนิ้วแรกสั้นกว่านิ้วที่สอง มีคุ่มฝ่ามือ 3 คุ่ม ด้านหลังของมือมีสีน้ำตาลอ่อน หัวจะยกขึ้น จมูกสั้นและอยู่ต่ำ มองไม่เห็นเยื่อหู ขนาดตัวยาวประมาณ 54 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 45-63 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 1 ตัว, อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ 2 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.นครราชสีมา, จ.อุบลราชธานี, จ.นครสวรรค์, จ.ชลบุรี และ จ.ประจวบคีรีขันธ์ (Taylor, 1962); จ.ประจวบคีรีขันธ์, จ.นครสวรรค์ และ จ.อุบลราชธานี (Suvatti, 1967); จ.ประจวบคีรีขันธ์ (อนงค์ หัมพานนท์, 2526); จ.นครราชสีมา (สิริลักษณ์ ศรีวิจิตร, 2527); จ.ตาก และ จ.อุทัยธานี (ธัญญา จันอาจ, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 3 จังหวัด คือ ชัยภูมิ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

ครอบครัว Ranidae

เป็นสัตว์ที่มีขนาดปานกลาง ถึงขนาดใหญ่ วางไข่ในน้ำ ไข่มีลักษณะเป็นแพ โดยที่ไข่จะเจริญเป็นลูกอ๊อดอาศัยอยู่ในน้ำ เมื่อโตเต็มวัยอาจอยู่บนบกได้ ผิวลำตัวค่อนข้างขรุขระเป็นปุ่มปม ตัวผู้มีอวัยวะใช้ในการทำเสียงเรียกว่า vocal sac ได้แก่ พวกกบ เขียด

เขียดจะนา

แผ่นภาพที่ 21 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	เขียดจะนา เขียดทราย เขียดหนังเหนียว
ชื่อภาษาอังกฤษ	Granulated puddle frog
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Occidozyga</u> <u>lima</u> Kuhl & van Hasselt, 1882

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวด้านหลังมีสีน้ำตาลเทาและมีจุดดำกระจายอยู่ทั่วไป ด้านข้างลำตัว แขน ขา และปลายจมูกมีสีดำ มีแถบสีดำ 2 แถบ เริ่มจากหน้าอกไปถึงปลายหาง คาง หน้าอก และด้านท้องมีสีครีม มีเส้นสีดำจากโคนแขนถึงขาหนีบ ด้านล่างของแขน ขา มีสีครีมและมีจุดสีดำเรียงต่อกัน คล้ายลูกประคำ ตั้งแต่ใต้ซอกแขนไปจนถึงซอกขา และแยกไปได้ต้นขา ด้านล่างของแข้ง ฝ่าเท้า มีผิวหนังขรุขระเต็มไปด้วยตุ่มแข็งใส เวลาจับจะรู้สึกสากมือคล้ายกระดาษทราย เพศผู้จะมีถุงเสียงสองถุงเป็นสีดำ จมูกสั้นคล้ายรูปไข่ รูจมูกอยู่ระดับเดียวกับปลายจมูก ไม่มีพินบนเพดานปาก แต่มีพินบนกระดูกขากรรไกร มองไม่เห็นเยื่อหู มีแขนสั้น นิ้วเรียวยาวกลม นิ้วมือนิ้วแรกยาวกว่านิ้วที่สอง มีตุ่มที่ฝ่ามือ 2 ตุ่ม นิ้วเท้าเรียวยาวกลมและมีแผ่นหนังยึดเต็ม ขนาดตัวยาวประมาณ 19 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 14-22 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 62 ตัว, อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 71 ตัว และ อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 69 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทุกจังหวัดในประเทศไทย (Taylor, 1962); จ.เพชรบูรณ์ (วัฒนา โภมิทานนท์, 2526); จ.ประจวบคีรีขันธ์ (อนงค์ หัมพานนท์, 2526); จ.นครราชสีมา (สิริลักษณ์ ศรีวิจิตร, 2527); จ.นครสวรรค์ (วันเพ็ญ หุตะเสวี, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ

กบบัว

แผ่นภาพที่ 20 ภาพที่ 4

ชื่อไทย	กบบัว เขียดจิก เขียดบัว เขียดปักเหลือง เขียดหลังไหล
ชื่อภาษาอังกฤษ	Dryzone frog
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Rana lateralis</u> (Boulenger, 1887)

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวด้านหลังมีสีเขียวสด สีแดง หรือสีเหลือง ซึ่งสีจะแตกต่างกันในแต่ละฤดู คางท้อง และด้านล่างของแขนขาเป็นสีครีม เบื่อหูเป็นสีน้ำตาลเข้ม ผิวหนังด้านหลังขุ่นเล็กน้อย แต่ที่บริเวณหัว แขน ขา เรียบ ด้านข้างลำตัวมีตุ่มกระจาย มีสันด้านข้างลำตัวเป็นแถบสีครีมจากตาถึงช่องทวาร ลำตัวเพรียว หัวเรียวยาว ปลายจมูกแหลม มีฟันบนเพดานปากและกระดูกขากรรไกรบน แขน ขา เรียบ นิ้วมือพองออกเล็กน้อย ปลายนิ้วแหลม นิ้วมือนิ้วแรกยาวกว่านิ้วที่สอง ไม่มีแผ่นหนังยึดระหว่างนิ้ว นิ้วเท้ายาวปลายพองออกเล็กน้อย มีแผ่นหนังยึดระหว่างนิ้วประมาณ 1/2 ของความยาว มองดูทางด้านหลังมีลักษณะคล้ายเส้นตะแคงมุม ข้างลำตัวมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมชอบอาศัยอยู่ตามที่แห้ง ๆ ขนาดตัวยาวประมาณ 49 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 46-55 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.บุญทวี จ.อุบลราชธานี 8 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ 4 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

จ.เชียงใหม่, จ.กาญจนบุรี (Taylor, 1962); จ.ตาก และ จ.อุทัยธานี (ธัญญาจันอจ, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 2 จังหวัด คือ อุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ

กบนา

แผ่นภาพที่ 20 ภาพที่ 6

ชื่อไทย	กบนา
ชื่อภาษาอังกฤษ	Common lowland frog
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Rana rugulosa</u> Wiegmann, 1835

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวด้านบนมีสีน้ำตาลอ่อนหรือสีค้ำ ด้านท้องใต้แขนขามีสีครีม ด้านบนของหัวมีสีน้ำตาลอ่อน และด้านข้างหัวมีแถบสีดำ 4 แถบ สลับกับแถบสีครีม ด้านข้างลำตัวมีจุดประสีค้ำและจุดนี้ จะใหญ่ขึ้นบริเวณด้านหลังลำตัว ด้านหลังของแขนและขามีแถบสีดำพาด ใต้คางมักมีจุดสีค้ำและขีด สีค้ำตรงบริเวณกึ่งกลาง 1 ขีด ผิวหนังบนหลังและข้างลำตัวขรุขระ เป็นรอยย่นหรือเป็นตุ่มเรียงเป็น แถวประมาณ 9-12 แถว ด้านท้องเรียบ ใกล้เคียง ๆ ทวารมีตุ่มเล็ก ๆ เยื่อหูสีน้ำตาลมีขอบนูนเห็นได้ ชัดเจน ตามีขนาดใหญ่ บนหนังตามีรอยย่น ริมฝีปากล่างสีขาว ปลายจมูกเป็นรูปไข่มองเห็นเป็นสันนูน อยู่เฉียงกับตาเล็กน้อย มีขาสั้นและมีนิ้วแหลมไม่มีง่ามที่นิ้ว นิ้วมือนิ้วแรกยาวกว่านิ้วมือนิ้วที่สอง มีแผ่นหนังยึดเต็มเท้า ปัจจุบันพบว่ากบชนิดนี้สามารถเพาะเลี้ยงทำให้เป็นการค้าได้ ขนาดตัวยาว ประมาณ 71 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 39-90 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 2 ตัว, อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 1 ตัว, อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 5 ตัว, อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา 15 ตัว, อ.เมือง จ.สุรินทร์ 3 ตัว, อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ 1 ตัว, อ.ขุขันธ์ จ.ศรีสะเกษ 1 ตัว, อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 8 ตัว, อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 2 ตัว, อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี 2 ตัว และ อ.โนนไทย จ.นครราชสีมา 1 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร, จ.ลพบุรี และ จ.อุบลราชธานี (Taylor, 1962); กรุงเทพมหานคร จ.นครสวรรค์, จ.ปราจีนบุรี, จ.กาญจนบุรี และ จ.พิจิตร (Suvatti, 1967); จ.เพชรบูรณ์ (วัฒนา โภมิทานนท์, 2526); จ.ประจวบคีรีขันธ์ (อนงค์ หัมพานนท์, 2526); จ.นครราชสีมา (สิริลักษณ์ ศรีวิจิตร, 2527); จ.ตาก และ จ.อุทัยธานี (ธัญญา จันอาจ, 2530)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี

เขียดหลังขาว
แผ่นภาพที่ 20 ภาพที่ 5

ชื่อไทย	เขียดหนอง เขียดบัว เขียดหลังขาว เขียดอีโม้
ชื่อภาษาอังกฤษ	Marsh frog
ชื่อวิทยาศาสตร์	<u>Rana limnocharis</u> Gravenhorst, 1829

ลักษณะสำคัญ

ลำตัวสีน้ำตาลเข้มหรือเกือบดำ ขอบปากบนและล่างมีแถบเข้มพาด คาง ท้อง และใต้
แขนสีขาวเหลือง มีแถบสีน้ำตาลอ่อนหรือเขียวเหลืองพาดตามความยาวลำตัว จากปลายจมูกถึงกัน
ใต้คางมีแถบสีดำพาดตามขวาง ด้านหลังของขาและหน้าแข้งมีแถบสีดำพาดตามขวาง 7-8 แถบ
นิ้วมือนิ้วแรกลาวกว่านิ้วที่สอง ปลายนิ้วพองออกเล็กน้อยและไม่มีแผ่นหนังยึดระหว่างนิ้ว ผิวหนัง
บนหลังขรุขระมีตุ่มเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไป บริเวณส่วนหัวค่อนข้างเรียบ ตรงบริเวณโคนขาและ
กันมีสีเหลือง ขนาดตัวยาวประมาณ 44 มิลลิเมตร (ขนาดตัวอยู่ระหว่าง 38-50 มิลลิเมตร)

สถานที่เก็บตัวอย่าง

อ.บุษทริก จ.อุบลราชธานี 3 ตัว, อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 15 ตัว,
อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี 6 ตัว, อ.สีชมพู จ.สุรินทร์ 6 ตัว, อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ 10 ตัว,
อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 18 ตัว, อ.บ้านยาง จ.บุรีรัมย์ 8 ตัว และ อ.เมือง จ.อำนาจเจริญ
7 ตัว

การกระจายในประเทศไทย

พบทุกจังหวัดในประเทศไทย (Taylor, 1962); จ.ราชบุรี, จ.ฉะเชิงเทรา,
จ.นนทบุรี, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.พัทลุง และ จ.พิจิตร (Suvatti, 1967); จ.เพชรบูรณ์ (วัฒนา
โสมิตานนท์, 2526); จ.ประจวบคีรีขันธ์ (อนงค์ หัมพานนท์, 2526); จ.นครราชสีมา
(สิริลักษณ์ ศรีวิจิตร, 2527); จ.ตาก และ จ.อุทัยธานี (ธัญญา จันอาจ, 2530);
จ.นครสวรรค์ (วันเพ็ญ หุตะเสวี, 2533)

การกระจายในอีสานตอนล่าง

พบ 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ อำนาจเจริญ